

Передплатуй на 2010 рік за вигідною ціною. Умови на стор. 7

ПОЛІТИЧНІ ПРОВОКАЦІЇ,
ЩО ЗМІНИЛИ ЖИТТЯ
ЦІЛИХ КРАЇН **СТОР 18**

ЧИ РОЗМІСТЯТЬ В УКРАЇНІ
АМЕРИКАНСЬКІ
ПРОТИРАКЕТНІ РАДАРИ **СТОР 20**

СПЕЦПРОЕКТ.
10 УКРАЇНСЬКИХ
АВАНТЮРИСТІВ **СТОР 36**

Тиждень
український www.ut.net.ua

ОЛЕКСІЙ БОТВИНОВ
ПРО
ЗАКОНСЕРВОВАНЕ
МИСТЕЦТВО
стор. 32

№ 43 (104), 23-29 ЖОВТНЯ 2009 р.

КРАЇНУ ТОПЛЯТЬ В ЛАЙНІ

Яку насправді мету ставлять
організатори справи педофілів.

Стор. 14

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

РОЗПЛЮЩ ОЧІ ШШБ

**... Газпром –
одна з найнеефек-
тивніших компаній у
світі, з нею можна порівняти
тільки компанію Petrobras у Бразилії.**

Її прибуток на всі активи за умови небесних цін на енергію – становить жалюгідні 8,9%. Натомість «Юкос» останнього року перед нападом на нього давав 30%. «Новатэк», незалежний видобувач газу, нині куплений Газпромом, приносить 21,4% прибутку. У скрині Газпрому течуть сотні мільярдів доларів, проте їх розтягують на інші цілі: колосальні привілеї для вищого керівництва, роздуті штати...

Едвард Лукас
“Нова холодна війна”

ЗАПИТУЙТЕ В КНИГАРНЯХ ВАШОГО МІСТА

Гуртовий продаж: +38 (044) 351 13 04

www.newcoldwar.org.ua

Образ тижня

Малюнок Марини Туровської

19 жовтня в Україні офіційно
стартували президентські
перегони.
Стор. 10, 13, 14-16

*Життя
має сенс!*

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ

ЩОП'ЯТНИЦІ

передплатний індекс – 99319

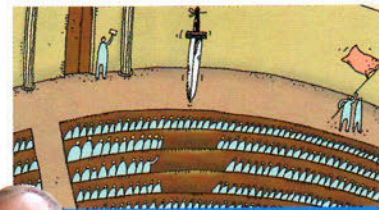

Фото тижня
Смертельний Ріо

8

Довга дорога під Дамоклів меч
Чому у відмові від депутатських привілеїв головне не результат, а процес

10

Ігри в педофілів
Кому вигідний скандал і яку загрозу він становить для країни

14

Юрій Макаров
про нову хвилю провокацій

16

ВПРИТУЛ

Політичні провокації,
що змінили – або могли змінити – життя цілих країн

18

Раптове ПРОзріння
Хто реанімував зовнішній інтерес до українських об'єктів попередження про ракетний напад

20

Асоціативний ряд
Що дасть Україні Угода про асоціацію, яку пропонує Євросоюз

24

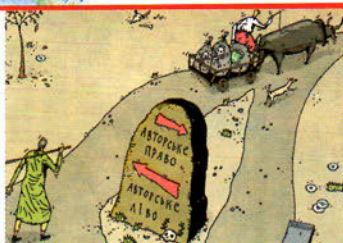

Вікторія Сюмар
про ЄВРОреалізм

26

Тиха гавань
Чому Україну вподобали інтернет-пірати

28

Опера. Акт другий
Піаніст Олексій Ботвінов про плани розвитку Одеського оперного театру, законсервоване академічне мистецтво та спроби популяризації класичної музики

32

МИ

Спецпроект «10 українських авантюристів»
Іван Рюрикович, Нестор Махно, Іван Сірко, Свидригайло, Устим Кармелюк, Микола Глуценко, Дмитро Вишневецький (Байда), Іван Підкова, Ізраїль Рухомовський, Іван Полтавець-Острияниця

36

Річковий дозор
Бакенцики.
Тиждень продовжує серію публікацій про унікальні професії

48

НАВИГАТОР

Долаючи хаос на найближчій ділянці світу
Київський літературознавець Мирон Петровський про соціальну й естетичну активність мистецьких жанрів та всепереможний суржик

52

Відгуки/анонси
Вистави, фільми, виставки, книжки, записи

56

Золоте кільце Харківщини
Чим дивують містечка і селища навколо історичного центру Слобожанщини

62

Кілька слів від журналістів
Тижня

66

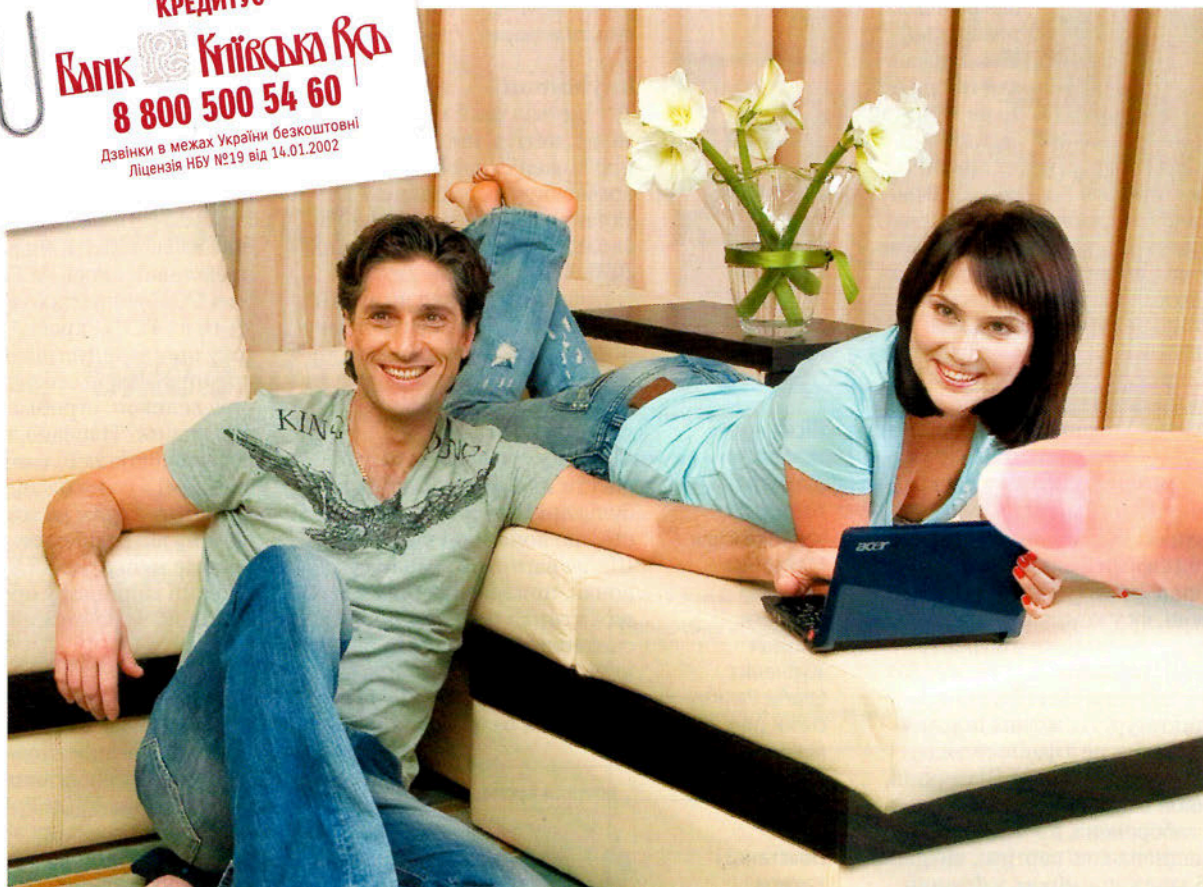
Обкладинка

Колаж
Андрія Єрмоленка

КРЕДИТУЄ
Банк Київська Рада
8 800 500 54 60

Дзвінки в межах України безкоштовні
Ліцензія НБУ №19 від 14.01.2002

Живіть по-новому!

ОЛЬЖИН ГРАД
ЖИТЛОВИЙ КОМПЛЕКС

НОВИЙ ЖИТЛОВИЙ КОМПЛЕКС

м. Вишгород, проспект Шевченка, 2

Центр продажу: Київ, Солом'янська площа, 2, тел. (044) 227-77-60, 495-54-51, www.olgrad.kiev.ua

Плановий термін закінчення будівництва — листопад 2009 року

Забудовник - ЗАТ "Дніпрожилбуд". Дозвіл на будівельні роботи № 74/07 від 24.04.2007. Продаж здійснює ТОВ "Енерголізінг"

Миролуб
 Бити не можна за віком? На вік німецьких нацистських злочинців ніхто не дивився. Засудили всіх

у Нюрнбергу і перевішали. На похилий вік Адольфа Ейхмана також не дивилися ізраїльські спецслужби <...> Ні в кого язик тоді не повернувся б сказати, що хтось із нацистських злочинців старий і його треба пожалити <...> Що ж буває, коли фашистів не перестріляти, ми можемо бачити на прикладі сучасної України, коли фашисти (до того ж фашисти російські, бо кожен фашизм має яскраво виражену національну спрямованість) безкарно марширують під своїми фашистськими прапорами (у когось вони червоні, як у комуністів, у когось червоно-сині, як у вітренківців) і не спиняються у спробах встановити свою фашистську диктатуру. Їх можна порівняти навіть не з фашистською партією в сучасній Німеччині, якби вона не була знищена і заборонена, а з німецько-нацистською партією, що діяла б зараз, приміром, у Франції. І вимагала, щоб французькі солдати, які воювали проти нацистської Німеччини, були визнані бандитами, а ветерани у Франції вважалися лише воїни Вермахту. Бо для німців, безумовно, саме німецькі солдати, які воювали за Німеччину, будуть героями, а французькі вояки – ворогами. Так і для тих російських фашистів, що діють в Україні, саме солдати Радянського Союзу (Російської імперії) будуть героями, а ворогами будуть солдати українські. Але у Франції діяльність таких

Найбільш дискусійні матеріали № 42 (103), 16–22 жовтня

Пісня про тривожну молодість
 Авторська колонка Юрія Макарова

Інтереси Арсенія
 Журналіст Сергій Рачинський про передвиборчі гасла Арсенія Яценюка

Повстанці і хакери
 Про відзначення річниці створення УПА

До виборів підтягнули дітей
 Про скандал навколо розбещення дітей в «Артеку»

організацій уявити неможливо. А в Україні вони діють, замість того щоб бути забороненими, в той час як їхні члени мали б сидіти в тюрмі.

knyhoman

Тут ідеться ще й про те, яку, а може, навіть чию саме історію кожен із нас бачить. Для когось була громадянська з тачанками, а для когось – визвольні змагання. Для одних ВВВ, а для інших – Друга світова. І це навряд чи можна змінити. Але поважати думку інших і якимось критичніше дивитися ще й на себе варто.

Constructor

Спитав у сусідки, чи варто знести пам'ятник Леніну на бульварі Шевченка. Знаєте, що вона мені відповіла? Що не варто, бо в молодості вона... призначала біля цього пам'ятника побачення! Ну не питаєш же в кожного пенсіонера, скільки йому заплатили, щоб він мерз у пікеті на Бессарабці біля безносого Ілліча...

Сергій (Бориспіль)

Кандидат у президенти Арсеній Яценюк поставив своїм коштом пам'ятник «найяснішому царю» в Чернівцях – це добре. Але краще було б увічнити пам'ять іншого Габсбурга, а саме Василя Вишиваного (архієпископа Вільгельма), справжнього патріота України, котрий загинув у катівнях НКВС 1947 року за вільну, заможну, ЄВРОПЕЙСЬКУ Україну, не торгуючи принципами, на відміну від більшості «наших» політиків,

на жаль, і вихідця з моєї рідної Буковини також. Там же в Чернівцях була зроблена заява про «новий» східноєвропейський союз від Ужгороду до Владивостока з центром у Києві. Моя родина, як і багато інших, відчула всі переваги життя в такій унії (СРСП), а чого варті гасла про нову індустріалізацію. Можна ще додати гасло про нову колективізацію, і тоді все стає на свої місця. Як відомо, представник Росії на Генасамблеї ООН виправдовував голод 33-го в СРСП (Україні) як високу ціну за індустріалізацію країни. Якою цього разу буде ціна великого стрибка для нашої країни? Напевно, втрата державності (за Білоруським зразком) з усіма наслідками <...> Щиро дуже шкода, бо на відміну від російських політтехнологів мені Арсеній Яценюк, перший кандидат у президенти західняк, не байдужий.

Ganibal

Та немає в нього ніяких надзвичайних ідей. Є одне бажання стати президентом. Подивіться, як він ставиться до питань мови, УПА, Росії... Ще в липні на обласних зборах-навчаннях ГО Василя Вишиваного «Фронт Змін» нам говорили, що Арсеній Петрович виступає за єдину державну мову – українську, що вся їхня документація, вся агітація оформлятиметься і проводитиметься лише українською мовою. Як бридко їй образливо було бачити, будучи в Криму, що це все не так <...> Щодо ОУН – УПА: він не хоче їх визнавати!!! Чому? Та не тому, що він боїться остаточно розірвати державу, а тому, що боїться втратити голоси...

Орфографія дописувачів зберігається

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Тиждень

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ

Видавець ТОВ «Український Тиждень»

Головний редактор Сергій Литвиненко

Заступник головного редактора

Наталія Васютин

Редактори Анатолій Астаф'єв,

Вікторія Герасимчук, Дмитро Губенко, В'ячеслав

Дарпінянц, Ігор Кручик,

Андрій Лаврик, Катерина Липа,

Мар'яна Олійник, Вікторія Поліненко

Журналісти Жанна Безп'ячук,

Богдан Буткевич, Василь Васютин,

Інна Загородня, Роман Кабачій,

Наталія Петринська, Олена Чекан

Відповідальний секретар Віталій Столига

Арт-директор Андрій Ермоленко

Дизайнери Юрій Довбах, Ганна Ермакова,

Тимофій Молодчиков

Художник Павло Ніц

Більд-редакція Олександр Чекменьов,

Валентина Бутенко

Фотограф Андрій Ломакін

Кольорокоректор Олена Шовкопляс

Літературні редактори Олександр Григор'єв,

Лариса Міщенко

Коректор Марина Петрова, Ірина Павленко

Контент-редактор сайта Таня Овчар

Генеральний директор Микола Шейко

Виконавчий директор Роман Чигрин

Фінансовий директор Андрій Решетник

Директор зі збуту Олександр Грищенко

Директор з реклами Світлана Єгорова,

(097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua

Відділ промо та маркетингу Ганна Кашеїда

Голова редакційної ради Роман Цуприк

Свідоцтво про державну реєстрацію

КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.

Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК»,

Київ, вул. Малинаторська, 1

№ зам. 095889. Наклад 30 700

Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2

E-mail: office@ut.net.ua

Телефон (044) 351 1300

Виходить щоп'ятниці. Розповсюджується в

роздільній торгівлі та за передплатою.

Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р» та на сирому тлі, публікуються на комерційній основі

Тиждень

український www.ut.net.ua

ПЕРЕДПЛАТА НА 2010 РІК

Передплати «УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ»

вже зараз!

1. У редакції:

- заповніть квитанцію у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український тиждень», р/р 26007026823721 у Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК». МФО 322012. Код ЄДРПОУ 35392656. Передплата на журнал «Український тиждень»);
- розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
- оплатіть квитанцію у найближчому відділенні банку;
- надішліть копію сплаченого бланка замовлення (квитанцію про оплату):
  - * факсом: (044) 351-13-00 (01);
  - * поштою: ТОВ «Український тиждень», м. Київ, 03067, а/с № 2.

Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень» на 2010 рік:

- 1 місяць – 20 грн;
- 3 місяці – 60 грн;
- 6 місяців – 120 грн;
- 12 місяців – 240 грн.

2. У будь-якому відділенні зв'язку Укрпошти. Передплатний каталог на 2010 рік, стор. 156. Передплатний індекс – 99319.

3. У передплатних агенціях вашого міста (детальніше див. на сайті <http://www.ut.net.ua>).

4. На сайті www.portmone.com.

повідомлення	отримувач платежу	26007026823721	35392656
	ТОВ «Український тиждень»	поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	322012
			МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
	Адреса платника, телефон		
касир	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»		
	період:		
	сума, грн		
	платник (підпис)		
	отримувач платежу	26007026823721	35392656
	ТОВ «Український тиждень»	поточний рахунок отримувача	код отримувача
квитанція	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	322012
			МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
	Адреса платника, телефон		
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»		
	період:		
касир	сума, грн		
	платник (підпис)		

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
Менеджер з передплати Каріна Семяновська
K.sem@ut.net.ua

<http://www.ut.net.ua>

Смертельний РІО

Ріо-де-Жанейро вкотре підтвердив свою репутацію найнебезпечнішого міста планети. Банди наркоторгівців розпочали минулого тижня справжню війну в зловісних фавелах на північ від центру міста. У сутичках загинули й дістали поранення десятки осіб. Спалено кілька автобусів. Злочинцям навіть вдалося підбити поліцейський гелікоптер. Мешканці міста зазначають, що стали свідками найзапекліших вуличних боїв за останні кілька років.

І весь цей Армагеддон відбувся лише за два тижні після того, як Ріо-де-Жанейро отримав право проведення літньої Олімпіади-2016. Бразильцям вдалося обійти навіть Чикаго, задля підтримки якого на церемонію оголошення міста – господаря XXXI Олімпійських ігор до Копенгагена особисто прилетів американський президент Барак Обама. «Світ визнав, що настав час Бразилії», – заявив тоді президент країни Луїс Ігнасіу Лула да Сільва. Чи не доведеться світові визнати, що він зробив помилку?

Фото: AP

15 жовтня

Корвет ВМС України «Тернопіль» вирушив у Середземне море для участі в антитерористичній операції НАТО

16 жовтня

Ліквідовано пожежу на полях Бортницької станції аерації під Києвом, що тривала 11 днів

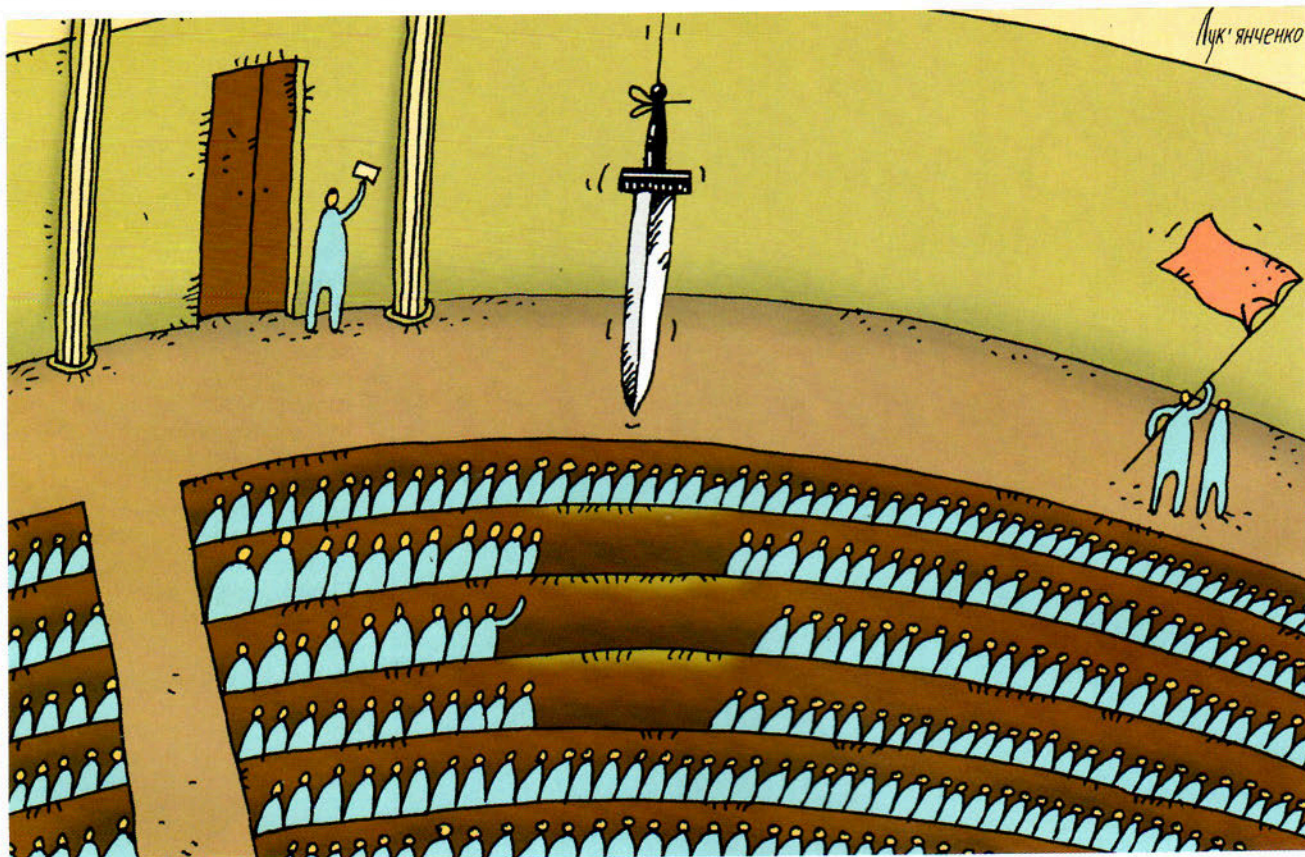
ФОТО З ГАЛЕРІЇ ТОНІА

17 жовтня

Під Джанкою згорів склад отрухохімікатів. Виникла загроза ураження населення отруйними випаруваннями

Довга дорога під Дамоклів меч

У відмові від депутатських привілеїв головне не результат, а процес

У вівторок парламентарі зазіхнули на святе – власну безпеку. БЮТ і Регіони навипередки подали два схожих законопроекти про скасування депутатської недоторканності: перший провалили, другий ухвалили у першому читанні. Про те, чим обидва різняться принципово, трохи нижче, деталі ж нехай з'ясовують юристи. Все одно навряд чи в когось залишаються сумніви, що йдеться про банальний популізм, спроби зберегти обличчя після низки недавніх скан-

далів, а не якесь реальне наближення народних обранців до власне народу. Як відсутність імунітету діятиме на практиці, ми приблизно уявляємо: якщо вже хтось із небожителів упіймався на гарячому і справу загамувати не вдалося, до його послуг вправний адвокат, надійна лікарська довідка, чуйний прокурор, гуманний суддя, тимчасове звільнення під підписку за станом здоров'я, окрема дорога палата з чорним ходом та приватний літак під парами. Проте в цьому повідомленні є кілька поворотів.

Тиждень в історії

22 жовтня 1933 року

У Львові член ОУН Микола Лемик на знак протесту проти Голодомору вбив працівника консульства СРСР Олексія Майлова

23 жовтня 1545 року

Українські козаки на 32 чайках взяли фортецю Ачі-Кале (Очаків)

24 жовтня 1945 року

Урочисто відкрито Організацію Об'єднаних Націй

18 жовтня

Відбулася хресна хода з нагоди 20-річчя виходу Української греко-католицької церкви з підпілля

19 жовтня

В Україні офіційно стартували президентські вибори

20 жовтня

Центрвиборчком зареєстрував першого кандидата у президенти

21 жовтня

Держдума Росії ухвалила закон про використання Збройних сил РФ за кордоном

Перший – déjà vu майже десятирічної (!) давнини. Адже тоді за президентською ініціативою на Всеукраїнському референдумі 89% громадян проголосували за можливість притягнення парламентарів до кримінальної відповідальності без попередньої згоди Верховної Ради. Реакцію українців неважко було передбачити: вже тоді дістали. Навіщо це було потрібно Кучмі, теж питань немає: він волів тримати політичних опонентів на короткому повідку. Тоді атаку на демократію вдалося не відбити, а саботувати – знайшлися актуальніші проблеми. Тепер у разі приходу до влади «сильної руки», про яку дедалі частіше говорять політологи та соціологи, опозиція стає вразливішою та керованішою. Нездарма ж депутатський імунітет є в більшості західних демократій.

Друга обставина радше позитивна. Оскільки практично весь бізнес у нашій країні, сказати б, «сіруватий», на межі фолу, потрапити до парламенту донедавна було заповітною мрією багатьох підприємців – не заради політичного впливу, а тільки задля страхівки від несподіванок. Тепер можна припустити, що кількість мертвих душ у Верховній Раді зменшиться за фактом.

Третя обставина також оптимістична, хоча має цілком психологічний вимір. На тлі всезагальної нахабної безкарності слуг народу можна сказати, що зламано психологічний бар'єр. Відтепер політики при владі якщо не боятимуться, то хоча б побоюватимуться. Нинішня українська влада генетично походить від радянської номенклатурної, отже, так само генетично потребує якихось страхил. За УРСР всяке бувало, але зовсім уже кричущі неподобства були відносно рідкістю, бо фігуранти панічно стереглися звинувачень в аморалці з подальшим покладанням на стіл партквитка й подібних жажів. Оскільки нині втрата політичної репутації за браком репутації як такої чинником стримування не є, варто повісити хоч якийсь меч під куполом на Грушевського.

Нарешті, четверта обставина залишає в розгубленості. Законопроект регіоналів, що зібрав 90% голосів, передбачає вивести з-під даху не лише народних депутатів, а й суддів і, головне, президента – у цьому його головна відмінність від бютівського. Кого персонально саме сьогодні мали на увазі «дони», пояснювати не треба. Їхній стиль не передбачає турботи про абстрактні

засадничі проблеми – тільки актуальні, тільки конкретні. Навіщо саме сьогодні гострити зброю на Ющенка, не зовсім зрозуміло. Чи то передбачається, що Віктор Андрійович може затриматися на посаді довше, ніж цих нещасних кілька місяців, унаслідок незапланованих катаклізмів, чи то регіонали настільки не вірять у перемогу свого кандидата, що заздалегідь готують зброю для війни в опозиції. Невже все так погано? У будь-якому разі до крапки ще далеко. Невідомо, чи пройде законопроект чистилище Конституційного Суду, не кажучи вже про президентський підпис. Може, на це й розрахунок: мовляв, ми раді б позбутися привілеїв, це все він. Головне, як відомо, не результат, а процес.

Самійло Ворс

КРАЇНИ, ДЕ ДЕПУТАТИ НЕ МАЮТЬ НЕДОТОРКАНОСТІ

Малайзія

Намібія

Нідерланди

КРАЇНИ, ДЕ ДЕПУТАТИ МАЮТЬ НЕДОТОРКАНОСТІ

Гвінея

У БІЛЬШОСТІ Ж КРАЇН ДЕПУТАТИ МАЮТЬ ІМУНІТЕТ, АЛЕ ОБМЕЖЕНИЙ

- Імунітет (ratione loci) діє під час перебування депутата в парламенті, його поїздки до парламенту і назад – деякі країни англосаксонської та скандинавської систем.
- Імунітет не поширюється на тяжкі злочини – Ірландія, Кенія, США, Франція, Нова Зеландія та деякі інші країни англосаксонської системи.
- Імунітет поширюється тільки на цивільні справи – Канада, Мальта, Велика Британія, Ірландія
- Імунітет діє лише протягом сесії – Південна Корея, Таїланд, Філіппіни, Чехія, Швейцарія, Японія
- Якщо депутата затримали на місці злочину, імунітет (flagrante delicto) не діє. У більшості країн це стосується будь-якого злочину, в деяких – лише окремих категорій злочинів (Болгарія, Греція, Македонія, Фінляндія, Філіппіни)

25 жовтня 1929 року

«Чорна п'ятниця» – курс акцій на нью-йоркській біржі впав на 90%, розпочалася Велика депресія

26 жовтня 1888 року

Народився Нестор Махно, лідер анархістської республіки на Півдні України

27 жовтня 1999 року

Розстріл у вірменському парламенті. Загинули прем'єр-міністр, спікер парламенту та кілька народних депутатів Вірменії

28 жовтня 1989 року

Верховна Рада УРСР ухвалила **«Закон про мови в УРСР»**, що узаконював статус української мови

2,57 млрд грн

витратить НАК «Нафтогаз України» на модернізацію газотранспортної системи

1,469 млрд грн

становить заборгованість із зарплати перед шахтарями Донбасу, – УНІАН

89-те місце

посідає Україна разом із Сенегалом у рейтингу свободи преси

5 ОБЛИЧ

БОРИС БЕРЕЗОВСЬКИЙ
потрапив у секс-скандал

Допитати олігарха у справі про розбещування дітей в «Артеку» пропонує Депутат від НУ–НС Юрій Кармазін.

ВЛАДІМІР ПУТІН
відрядив до Януковича
однопартійців

Очолювана прем'єр-міністром РФ партія «Єдина Росія» направляє до Києва делегацію «з метою розвитку зв'язків із Партією регіонів».

ВІКТОР ЯНУКОВИЧ

роздає поради «Язиком не бовтай», – порадив лідер Партії регіонів журналісту, почувши запитання про вартість дачі Януковича у Межигір'ї.

МІХАЕЛЬ ЗІС
поїхав додому

Лікаря, якого вважають керівником міжнародної групи торгівців людськими органами, екстрадовано з України до Ізраїлю.

ОЛЕКСАНДР КОШЕЛЬ
попався

Заступника начальника карного розшуку міліції Харкова затримали під час спроби втечі в Росію. Його підозрюють у торгівлі наркотиками.

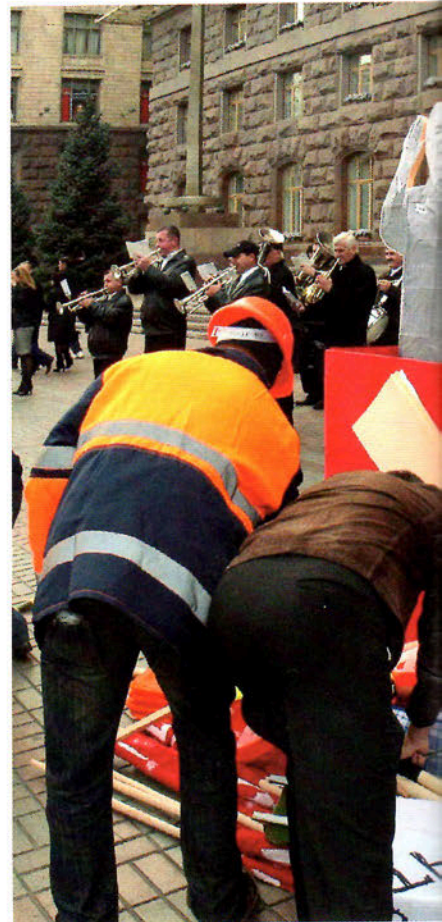

СТОЛИЦЯ

П'ятирічка «Відстою»

У Києві відзначили «досягнення» мера

У стилі часів брежнєвського застою у столиці провели акцію члени громадського об'єднання «Новий Київ». Захід пафосно назвали парадом і присвятили «першій п'ятирічці генерального секретаря «усіх киян», лідера епохи «Відстою» у столиці Леоніда Михайловича Черновецького». Значимо: організатори дещо поспішили, бо до кінця п'ятирічки міського голови ще далеко, адже вперше він очолив Київ 2006-го. Але й за цей час зроблено дуже багато: сотні гектарів столичної землі в сумнівний спосіб опинилися в руках родичів і партнерів мера, сталися десятки сутічок киян із забудовниками, луснули піраміди «Еліта-Центру» та «Кінгс Кепіталу» (в причетності до останньої підозрюють духовного наставника Черновецького Сандея Аделаджу). Попри великий розмах заходу, кияни і гості міста особливої уваги парадом не приділили. На світлинці літня жінка несе символічний «відкат» опудалу Леоніда Михайловича.

ОПИТУВАННЯ

Миролюбні настрої

Попри зростання злочинності, українці не поспішають озброюватися задля власного захисту

Право простих громадян на легальне придбання, зберігання і носіння вогнепальної зброї допоможе приборкати хвилю злочинності, вважають деякі експерти. Така думка має підтримку навіть у найвищих ешелонах влади. Та попри те що у зв'язку з кризою в країні стало менш безпечно (злочинність зросла на 2,6%), до ідеї легалізації стволів населення ставиться дуже скептично.

17 квартир

вчергове виділили собі депутати Верховної Ради

666 злочинів

пов'язаних із порнографією, викрила міліція

КОРОТКО

Заручники популізму

Верховна Рада ухвалила два законопроекти: про покращення соцстандартів та мораторій на підвищення цін на ліки. Лобістами були різні політичні сили, але сенс один – заробити собі бали в умовах президентської кампанії, яка щойно розпочалася. Популістський характер законопроектів визнають самі депутати. БЮТ одразу після голосування звернувся до президента з проханням не підписувати закону про соцстандарт, оскільки його виконання остаточно підірве економіку країни.

На вибори дозволили скаржитися

Конституційний Суд України визнав неконституційними низку положень Закону «Про вибори президента». Зокрема, заборону на участь у роботі виборчкомів громадян, які проживають за межами виборчого округу, заборону на подання до ЦВК скарг у день голосування та наступні дні, а також положення про те, що протоколи виборчкомів не підлягають оскарженню в судовому порядку.

Полюють на поплічників Лозінського

Трьох осіб затримали правоохоронці в ході розслідування справи Віктора Лозінського: народного депутата, підозрюваного у вбивстві. За ґратами опинилися перший заступник начальника Голованівського райвідділу міліції, начальник карного розшуку та слідчий цього самого райвідділу. За версією слідства, вони допомагали Лозінському уникнути покарання.

У мера відібрали Lexus

Автівку престижної марки Lexus вилучили інспектори ДАІ у голови міської ради Цюрупинська (Херсонська обл.) Людмили Заречної. За інформацією прес-служби обласного ГУ МВС, правоохоронці підозрюють, що автівка мера крадена. «Цю машину мені допоміг купити знайомий народний депутат», – зізналася Заречна місцевим журналістам.

Ставлять на потік

Росія активно збирає дозволи на будівництво газопроводів, що постачатимуть у Європу газ в обхід України та Білорусі. 20 жовтня Данське енергетичне агентство видало компанії Nord Stream AG дозвіл на будівництво у територіальних водах країни відрізка газопроводу «Північний потік» завдовжки 1223 км. Того самого дня Росія і Сербія підписали кілька угод стосовно будівництва та експлуатації сербської ділянки «Південного потоку», а Туреччина дала згоду на прокладення цього газопроводу у своїх чорноморських водах.

ЗІШТОВХНУЛИСЯ ЗІ ЗЛОЧИНАМИ

12%
вуличне хуліганство

1%
кишенькові крадіжки та розбійні напади

5%
ДТП

77%
від злочинів не потерпали*

5%
пограбування помешкання

*Дослідники не виключають, що опитані побоюлися говорити про «зустрічі» зі злочинним світом.

За результатами загальноукраїнського соціологічного дослідження «Ставлення українців до зброї», проведеного компанією Research & Branding Group. Опитано 2067 осіб, можлива похибка +/-2,2%

ФОТО: УНІАН, REUTERS, АНДРІЙ ПОМАХІН, ІНТЕРФАКС-ТАВЛЮ ПІЛ

ІГРИ В ПЕДОФІЛІВ

Кому вигідний
скандал і яку загрозу
він становить
для країни

Автор:
Андрій
Головко

19 жовтня офіційно стартували вибори президента України. Напередодні ж трьох соратників прем'єрки Юлії Тимошенко, одного з фаворитів перегонів, звинуватили у розбещенні неповнолітніх. Секс-скандал свідчить про те, що виборча кампанія перейшла в брудну фазу. На прохання **Тижня** експерти аналізують політичну складову педофілічного скандалу.

КОМУ ВИГІДНО

На перший погляд, за організацією скандалу може стояти Партія регіонів, для лідера якої Віктора Януковича найбільшою перешкодою на шляху до президентства є Юлія Тимошенко. На слід регіоналів вказує і той факт, що про оргії депутатів від БЮТ із дітьми першим заявив Вадим Колесніченко, один зі спікерів ПР. «Офіційна версія цього скандалу – боротьба Партії регіонів проти БЮТ, – каже Віктор Небоженко, президент соціологічної служби «Український барометр». – Але я вважаю, що регіоналів тут використали як сліпих кошенят, щоб остаточно спалити всі мости між ними та Блоком Юлії Тимошенко». На думку Небоженка, якби саме регіонали були ініціаторами скандалу, їм довелося б взяти на себе обов'язки моральних лідерів. «А уявити Віктора Федоровича

Лозінського і так швидко про неї не забудуть. Адже згвалтування неповнолітніх – це вже критична межа порушення закону та моралі, до якої може опуститися людина».

«Певна річ, цю ситуацію намагається максимально використати Партія регіонів як передвиборчу технологію в боротьбі з Тимошенко, – розмірковує Володимир Фесенко, голова правління Центру прикладних політичних досліджень «Пента». – У широкому сенсі цей скандал вигідний усім противникам Юлії Володимирівни». «Фактично моральним лідером у цій ситуації залишається один Ющенко, чиї руки ніколи не крали, рот якого не пив і чиї частини тіла ніколи не гвалтували дітей, – додає Віктор Небоженко. – Завдяки педоскандалу його пасивність перетворюється на чесноту».

Директор Інституту стратегічної політики Андрій Мішин акцентує увагу на фінансовому боці справи педофілів. «Державне управління справами президента вже давно веде боротьбу з Кабінетом Міністрів за приміщення та землі «Артеку», які уряд хоче підпорядкувати собі, – зауважує він. – Тож скандал із дітьми цілком вкладається в концепцію боротьби проти ЮВТ. Особливо з огляду на заяви самого Віктора Ющенка з цього приводу».

Проте жоден з опитаних **Тижнем** експертів не вірить, що за справою Плюховичів стоїть оточення Віктора Ющенка. «Впевнений, що не Секретаріат президента є автором цієї справи, – стверджує Віталій Кулик. – Адже там панує такий безлад, що спрогнозувати, а головне, провести таку складну багаторівневу операцію він просто не в змозі».

Віктор Небоженко припускає, що український педоскандал має зовнішнє походження. «За борцями за моральну чистоту депутатів-бютівців стоять ті, кому вигідно не просто падіння рейтингів Тимошенко чи Януковича, а й цілковита дискредитація всього українського політикуму, – каже він. – У цих людей далекі стратегічні плани. Достатньо поглянути на реакцію російських інтернет-сайтів

на цей скандал, щоб зрозуміти, для кого така ситуація є найвигіднішою».

МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ

Тиждень дослідив, як розвивалася горезвісна справа протягом року (фактично стартувала вона з січневого скандалу навколо фінансування МДЦ «Артек»), а також зв'язки її фігурантів, ньюзмейкерів, які зливали відомості про трагедію, з подіями, що, на перший погляд, не стосуються скандалу. Ми свідомо не розголошуємо зібраної інформації, оскільки приєдналися до тих журналістів, які закликали своїх колег утриматися від участі в брудних іграх політиків, від смакування деталей сексуально-політичних скандалів. Установлювати винних, а тим більше оприлюднювати їхні імена – це не справа політиків і журналістів. Натомість мусимо констатувати, що справа педофілів має ознаки масштабної спецоперації, якою, схоже, керують з-за кордону. Тож ми не можемо точно передбачити всіх можливих наслідків цієї провокації, оскільки достеменно не знаємо всього сценарію. Однак, можна припустити: якщо авторами «педо-гейту» є закордонні «фахівці», їхня мета глибша, ніж вплив на виборчі перегони. З цією думкою погоджується Володимир Фесенко. «Внаслідок справи Лозінського рейтинг Тимошенко особливих втрат не зазнав. Але від цих двох справ вже простежується чіткий кумулятивний, накопичувальний ефект у суспільній свідомості, – вважає політолог. – Як він проявиться в найближчому майбутньому, прогнозувати досить важко». На думку **Тижня**, справа педофілів може призвести не лише до ігнорування виборів думуючою частиною суспільства через цілковиту зневіру в українських політиках (подібний ефект ми вже спостерігали на останніх виборах мера Києва). Провокація сприяє розгубленості, апатії, зневірі й, подекуди, презирстві до самої ідеї української держави, що створює широкі можливості для тих, хто прагне на її знищення. Кому це може бути вигідно – читайте погляд Юрія Макарова. ■

ПРОВОКАЦІЯ СТВОРЮЄ ШИРОКІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ТИХ, ХТО ПРАЦЮЄ НА ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНИ ЯК ДЕРЖАВИ

у ролі викривача всіх негідників, які сиділи, грабували, знімали шапки і гвалтували, треба визнати, важкувато», – іронізує політолог.

З ним погоджується Віталій Кулик, директор Центру досліджень проблем громадянського суспільства. «Попри очевидну, здавалося б, вигідність скандалу для Партії регіонів, я не поспішав би з висновками, оскільки в цій історії залишається ще багато невідомого, – застерігає він. – Хоча, звісно, певну користь для регіоналів вона має. Хоча б тому, що це не справа

Продовження на стор. 16

ДОСТОЄВСЬКИЙ ВІДПОЧИВАЄ

Автор:
Юрій
Макаров

Одне з двох: або політика закінчилася, або...

Варіант перший: вони прокололися. Гадали, що політика – це їхні домовленості. Шахи всліпу – для своїх, без глядачів. Уся комунікація – через телевизор і білборди, згори вниз. Їм треба було лише стриматися, не показати, що вони насправді думають про себе і про нас. Вони так і не зрозуміли, що політика – це лише підстави для того, щоб вони видавали розпорядження, а ми їх виконували. Політика, себто їхня влада, – це наша віра в те, що так треба. В гіршому разі, що інакше не можна. За браком іншої віри ця певний час працює.

Тепер, після педофільського скандалу, не залишилося жодної підстави їх слухати. Король оголився. Той, хто натиснув кнопку зливного бачка, навіть не замислився, що змиває в унітаз легітимність чинного устрою країни.

І що ми отримали? Тільки загальне переконання, що всі вони разом – лайно. Хто більше, хто менше – шанс щось колись достеменно дізнатися втрачено. Правда – це не сукупність доказів, а їхня інтерпретація на підставі актуальної для всіх системи координат. Зрештою, правда – це віра. Кому повірити? Жінці, яка пішла до іншого чоловіка? Навіть якщо вона не бреше, я тепер не забуду про її розлучення, про розподіл майна, а головне, про бізнес-зв'язки нового супутника життя. Слідству? Хіба ж ми не чули, яким чином наші звияжні менти вибивають зізнання? Суду? Якби не знали їхніх ставок. Свіженьке: зайти до голови одного місцевого апеляційного суду коштує п'ять штук. Це тільки зайти до кабінету, скільки коштує вирішити питання, вам скажуть далі.

Політикам? Я що, схожий на ідіота? Вірити Григорієві Омельченку? Він уже давно виконує роль клоуна, усвідомлює це чи ні: штатний викривальник мафії, за яким жодної доведеної до кінця справи. Вадимові Колесніченку? Досі він запам'ятався лише послідовним захистом російської мови від антинародної влади й дивним записом у CV: «З 1999 по лютий 2006 р. тимчасово не працював». Плакати хочеться: «До мене звернулася мати двох дітей... Я негайно забив тривогу, і ми перевірili факти». Так і бачу, як ці

хлопці б'ють тривогу заради когось не зі своїх, не «бригадних» (це не звинувачення, а реальна цитата з одного політика щодо критеріїв надійності однопартійців).

Інакше кажучи, без найменшої надії дізнатися правду немає іншого вибору, аніж швидко, дбаючи про гігієну, самому злити воду, щоб усе це разом зникло в темному отворі. Хай там, у глибині каналізації, з'ясовують між собою стосунки. Я готовий прийняти першу версію і навіть уявляю, як це було: Поланського затримали в Швейцарії за педофілію – оце бомба! От би й у нас когось так замазати. Гальм жодних, фантазії жодної. Ідеї позичаються з ранкового інтернету. Самогубці.

Це перша версія, найочевидніша і найпростіша. Але не виключаю й другої версії, так би мовити, конспірологічної: вони так і не зрозуміли, що їх використали. Кому це було потрібно? Кому вигідно переконати всіх, що в українських елітах нормальних людей не залишилося, самі дегенерати? Що замість підручника з політології все описується довідником із кримінальної сексопатології? Хто хоче, щоби на вибори пішли тільки люди з дефектом нюху, хронічним гайморитом (а

нормальні й більш-менш притомні, навпаки, залишилися вдома)? Щоб агітаційні плакати розглядалися тільки на предмет слідів гріха на обличчі кандидата. Щоб у гаслах шукали приховані непристойні каламбури? Щоби га-

КОМУ ВИГІДНЕ ПЕРЕКОНАННЯ, ЩО УКРАЇНЦІ – ДЕГЕНЕРАТИ?

зети купувалися заради малюнків депутатських статевих органів у розрізі?

Тут потрібне одне коротке застереження: я ніколи не вірив у змови – інопланетян, жидомасонів, жидів чи масонів окремо... Інша річ – провокації. Справжні майстри цього жанру є. Гучних прецедентів не бракує. З провокацій починалися революції та реставрації. На провокаціях прийшли до влади один ефрейтор і один підполковник. Нинішня хвиля провокацій може мати на меті переконати весь світ і нас самих, що всі хохла – дебіли, ксенофоби (див. *Тиждень*, № 41), а тепер і сексуальні збоченці.

Головне, що до нещасних дітей це не має стосунку. Їх як кривдили, так і кривдитимуть. Може, навіть іще більше й безкарніше, бо нікого цим уже не здивуєш. Достоевський зі своєю слезинкою дитини може відпочити. ■

molodist

39

Почесний президент фестивалю Президент України Віктор Ющенко
Голова Опікунської ради: голова БФ «Нові традиції» Сергій Бондарчук
Міністерство культури і туризму України
За підтримки Міжнародного благодійного фонду «Україна 3000»

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ КІНОФЕСТИВАЛЬ

24 жовтня -
1 листопада
2009

Кінотеатр Київ

фестивальний
центр 2009

Жовтень Будинок кіно Баттерфляй DeLuxe Україна

Детальну інформацію про кінопокази, склад програми та супутні події
Київського міжнародного кінофестивалю Молодість шукайте на

www.molodist.com

Проекції всіх фестивальних фільмів відбуваються з англійськими та
українськими субтитрами.

офіційний медіапартнер

спеціальний медіапартнер

офіційний розповсюдник

ЖУРНАЛ
ТОП 10

Тиждень

ПРОСТО
РАДИО

Французький культурний центр • Гете-Інститут Київ • Британська Рада в Україні • Міжнародна асоціація в Україні • Рада Європи • Державний Фільмофонд Росії • Російськими державними архів фільмів та фоторедакції • Українська Film International • La cinémathèque française • German Film • Central Partnership • Центр ім. Олександра Довженка • Міністерство закордонних справ Франції • Міністерство закордонних справ Німеччини • Посольство Франції в Україні • Посольство Федеративної Республіки Німеччина в Україні • Посольство Аргентинської Республіки в Україні • Посольство Ізраїля в Україні • Посольство Канади в Україні • Посольство Швеції в Україні • Посольство Королівства Нідерландів в Україні • Посольство Бельгії в Україні • Італійський інститут культури в Україні • Київська центральна спеціалізована містична • Чеський культурний центр • Данський інститут кіно • Польський інститут кінематографії

розмілює	адаптує фестивалю	офіційний перевізник	технічний партнер	страховий партнер

WWW.KINO-TEATR.KIEV.UA ЯСІО

Політичні провокації, що змінили – або могли змінити – життя цілих країн

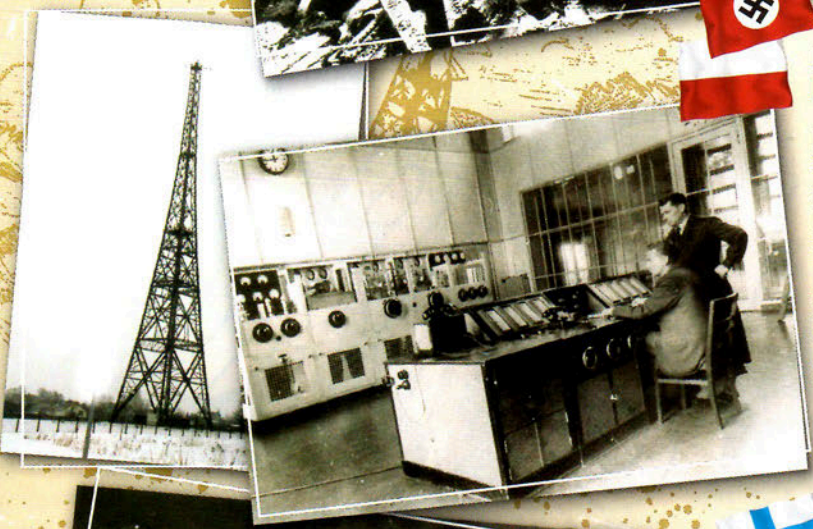
Німеччина-1933 ПІДПАЛ РЕЙХСТАГУ

■ Факт

27 лютого 1933 року було підпалено будівлю Рейхстагу в Берліні. За однією з версій, підпал інспірували нацисти.

■ До чого це призвело

Винуватцями підпалу Адольф Гітлер, який на той час вже очолював уряд, оголосив комуністів. 28 лютого надзвичайним декретом було скасовано свободу особистості, зібрань, слова. Компартію заборонено, тисячі опозиціонерів заарештовано. Нацисти сконцентрували у своїх руках усю владу в країні.

Німеччина/Польща-1939 ГЛЯЙВІЦЬКИЙ ІНЦИДЕНТ

■ Факт

Увечері 31 серпня 1939 року агенти СД у польських мундирах увірвалися до приміщення радіостанції в німецькому місті Гляйвіці на кордоні з Польщею і проголосили промову польською.

■ До чого це призвело

Наступного дня Адольф Гітлер звернувся до німецького народу, повідомивши про польський напад та оголосивши Польщі війну. Так розпочалася Друга світова війна.

СРСР/Фінляндія-1939 МАЙНІЛЬСЬКИЙ ІНЦИДЕНТ

■ Факт

26 листопада 1939 року на кордоні з Фінляндією біля села Майніла артилерійським вогнем було обстріляно групу військових Червоної армії. Радянський уряд звернувся до фінського з нотою, в якій стверджував, що обстріл вівся з боку Фінляндії, вимагаючи відведення фінських військ від кордону на 20–25 км. Натомість фінський уряд стверджував, що стріляли з території СРСР, і запропонував створити спільну комісію для розслідування інциденту. Москва від пропозиції відмовилася.

■ До чого це призвело

За два дні після інциденту СРСР розірвав пакт про ненапад із Фінляндією, а за чотири – розв'язав агресивну війну проти сусідньої держави.

Росія-1999

ВИБУХИ, ЩО ПОЧАЛИ ДРУГУ ЧЕЧЕНСЬКУ ВІЙНУ

■ Факт

Восени 1999 року в російських містах було підірвано житлові будинки: 4 вересня в Буйнакську, 9 і 13 вересня у Москві й 16 вересня у Волгодонську. Загибло близько 300 осіб. Офіційне слідство звинуватило в організації вибухів чеченців. Натомість певні опозиційні кола стверджували, що за цими вибухами стояла влада.

■ До чого це призвело

У країні поширилися античеченські настрої, які Кремль використав для легітимізації Другої чеченської війни. На тлі переможної чеченської кампанії швидко зростає популярність прем'єр-міністра Владіміра Путіна, якому згодом Єльцин передав президентські повноваження. Путін побудував у Росії жорстку владну вертикаль.

Україна-2000

СМЕРТЬ ЖУРНАЛІСТА

■ Факт

16 вересня 2000 року журналіст Георгій Гонгадзе зник дорогою з роботи додому. 2 листопада у лісі під Таращею знайшли обезголовлене тіло, яке, як вважають, належить Гонгадзе. 28 листопада лідер соціалістів О. Мороз оприлюднив записи, що свідчили про причетність президента України Л. Кучми до зникнення журналіста. 2002 року, ґрунтуючись на цих записах, Державний департамент США звинуватив Україну в продажу Іраку станцій радіотехнічної розвідки «Кольчуга». Однак в Іраку так і не було знайдено матеріальних підтверджень обладнання.

■ До чого це призвело

Україна опинилася ізольованою від Заходу, що підштовхнуло тодішнього президента країни Леоніда Кучму до зближення з Росією. В результаті Кучма потрапив у цілковиту залежність від Кремля. У 2002–2004 роках зростає вплив Росії на внутрішню політику України.

Франція-2004

СПРАВА CLEARSTREAM

■ Факт

Улітку 2004 року було поширено наклеп на кількох французьких політиків та промисловців, зокрема й на тодішнього міністра економіки та нинішнього президента Ніколя Саркозі. Вони начебто отримували через люксембурзьку фінансову компанію Clearstream відкати за продаж французьких фрегатів Тайваню. Однак слідство встановило, що анонімні звинувачення були навмисно сфабриковані, й справу закрили.

■ До чого це призвело

Справа Clearstream мала дискредитувати Ніколя Саркозі як претендента на президентську посаду. Однак провокація не спрацювала завдяки дієвій державній системі Франції. Зараз триває суд над можливими замовниками, яких підозрюють у наклепі. Поміж них і Домінік де Вільпен, тодішній міністр внутрішніх справ та головний внутрішньопартійний конкурент Саркозі у «Союзі за народний рух».

Україна-2009

СПРАВА ПЕДОФІЛІВ

Раптове ПРОзріння

Зміна підходів США до майбутньої архітектури глобальної системи протиракетної оборони реанімувала інтерес зовні до українських об'єктів попередження про ракетний напад

**Володимир
Копчак,
Центр
досліджень
армії,
конверсії та
роззброєння**

Багато хто вважає, що США, відмовившись від розміщення найближчим часом третього позиційного району системи ПРО у Східній Європі (ракетні-перехоплювачі – у Польщі, протиракетний радар – у Чехії), пішли на поступки Росії. У Москві принаймні такою думкою тішаться, ставлячи цю подію в перелік власних геополітичних перемог. Утім, останні щонайменше 100 років демонструють: якщо США і йдуть комусь на поступки, то лише на угоду собі.

ЧЕРГОВА ПРОФАНАЦІЯ

З приходом у Білий дім адміністрації Барака Обами трансформація підходів до архітектури світової ПРО читалася. Пояснення й обґрунтування повороту ледь не на 180 градусів знайти було неважко. Наприклад, представники Пентагона напередодні «доленосного» рішення в унісон заявляли, що поточний аналіз свідчить про відсутність у найближчі 15 років реальної ракетної загрози з боку Ірану (щоправда, якщо мати на увазі ракети великої дальності). Те, що ця загроза з тієї самої опери, що і ядерна зброя в Іраку або Усама бен Ладен, і так було зрозуміло. А епопея довкола глобальної системи ПРО все більше почала нагадувати мультфільми із серії про СОІ – стратегічну оборонну ініціативу 80-х років минулого століття. Однак аналітичні викладки щодо зовнішніх загроз оприлюднили лише тепер. Насправді рішення не було спонтанним, і Бі-

лий дім таким кроком вирішив для себе кілька завдань.

Насамперед знято напруження всередині НАТО, зокрема усунуто невдоволення європейських «старожилів» в особі передусім ФРН і Франції однобічною ставкою в питаннях ПРО на двох неофітів: Польщу та Чехію. Це підтверджують схвальні відгуки канцлера ФРН Ангели Меркель, президента Франції Ніколя Саркозі («Чудове рішення!») та генсека НАТО Андерса Фог Расмуссена.

При цьому Чехії та Польщі не слід надто перейматися рішенням США, що начебто становить загрозу національній безпеці країн. Особливо останній. Можна впевнено сказати, що Варшава і далі отримуватиме від Вашингтона значну військово-технічну допомогу, щоправда, дещо в іншому форматі. Наприклад, у сегменті протиповітряної оборони (ППО) це будуть поставки сучасних зенітно-ракетних комплексів Patriot. А образи поступово забудуться. До того ж низка заяв свідчать про те, що розміщення стаціонарних об'єктів ПРО, зокрема, у Польщі лише перенесено на віддаленішу перспективу – 2015–2020 роки. Мабуть, коли загроза від Ірану стане справді реальною.

По-друге, США зробили спробу виграти час, що має всі шанси стати вдалою. Аналізуючи рішення США, чомусь ніхто не бере до уваги суто економічного аспекту питання. У США також рахують гроші, попри всі їхні со-

МОРСЬКИЙ ФАЛЬШТАРТ.
Недобудований крейсер «Україна» може слугувати платформою для американської протиракетної системи Aegis. Технічно це можливо, однак поки що нереально з погляду геополітики

тні мільярдів (ледь не трильйон) доларів, що витрачаються на оборонні потреби. Тож цілком правдоподібно виглядає версія, що у Вашингтоні просто переміг здоровий фінансовий глузд. Не забуваймо, що триває світова криза.

До того ж ніхто остаточно від самої ідеології глобальної ПРО не відмовляється. Лунають ґрунтовні коментарі, що система стане мобільнішою, ешелонавішою, гнучкішою та економічнішою (орієнтована, до речі, проти ракет малої та середньої дальності... Ірану). Тривають серйозні обговорення передусім із російською стороною, де окремо підкреслюється, що без неї цей проект неможливий. Президент Обама отримує чорговий штрих до портрета головного борця за мир у всьому світі, «несподівано» одержавши Нобелівську премію того ж таки миру (хоч не хоч виникають паралелі з Михайлом Горбачовим).

Зрештою, Вашингтон після низки «кроків назустріч» Москві, поміж яких різке охолодження до ідеї розширення НАТО (зрозуміло, що йдеться про Грузію та Україну) та зміни концепції ПРО, забезпечив собі «моральне» право на певні поступки з боку Росії. Насамперед це стосується відмови від продажу тому ж таки Ірану сучасних озброєнь, зокрема систем ППО С-300. Москва постійно наголошувала, що поява американських систем поблизу російських кордонів є прямою загрозою національній безпеці Російській Федерації. Цей подразник на сьогодні усунуто. З Москви вже пролунали заяви на кшталт: «У такому разі ми, звісно, не розмістимо своїх мобільних ракетних комплексів «Іскандер» у Калінінградській області. Потреби в цьому немає». Здавалося б, усе йде за планом, усі задоволені, тиша та спокій.

І тут вибухає сенсація у вигляді заяви помічника міністра оборони США з питань міжнародної безпеки Олександра Вершбоу, яку миттєво розтиражували іноземні та вітчизняні ЗМІ: «США розглядають Україну як можливий майданчик для розміщення радіолокаційних станцій у межах нової архітектури ПРО». Тема стає фішкою щонайменше тижня, жваво об-

ФОТО: AP

УКРАЇНА І ГЛОБАЛЬНА ПРО

говорюється на всіх рівнях, інформаційний простір починає закипати. Природне нерозуміння і вимоги пояснень з боку Росії – як же так, ледве вирішили питання з Польщею та Чехією, а тут узагалі під носом встановлюють протиракетні радары.

Новоспечений міністр закордонних справ Петро Порошенко, ще не оголотившись від позитивного голосування щодо своєї кандидатури у Верховній Раді, вже дає коментарі з цього приводу. Будучи «глибоко переконаним», голова МЗС цілком логічно стверджує, що рішення про розміщення на території України американських об'єктів ПРО буде неконституційним. Президент України повідомляє, що жодних запитів із боку США з цього приводу не надходило, а чутки коментувати ні до чого. Згодом надходить серія спростувань із боку США. І що, знову тиша?

Скларлося враження, що пана Вершбоу хтось просто попросив таке сказати, бо останнім часом усе, що стосувалося теми ПРО, протікало гладенько й спокійно. І нікого не цікавило, що фраза могла бути вирвана з контексту, що американський високопосадовець якщо і згадував Україну, то лише з прицілом на ВЖЕ НАЯВНІ на її території об'єкти в контексті нової парадигми глобальної ПРО. Точніше, один об'єкт – радіолокаційну станцію системи попередження про ракетний напад (РЛС СПРН) у Севастополі, від послуг якої нещодавно відмовилася Російська Федерація. Як,

до речі, й від аналогічної станції «Дніпро» в Мукачевому. Однак закарпатській РЛС у системі глобальної ПРО місце не знайдеться, бо станція орієнтована на Європу, а розвернути на Схід «Дніпро» фізично неможливо.

ПРОГНОЗ ДЛЯ УКРАЇНИ

Якщо в США і справді виношують плани трансформувати проєкт ПРО у максимально відкритий формат із залученням якнайбільшої кількості учасників (а не в межах суто національного проєкту, як було за часів Буша), українські об'єкти так чи інакше враховують. Зрештою, чому станції СПРН у російському Армавірі (РФ) та азербайджанському Габалі (використовуються в інтересах РФ, як до недавнього часу об'єкти в Мукачевому та Севастополі) можуть згадуватися в цьому контексті, а український радар – ні? Це зовсім не суперечить (радіше навпаки) «новій архітектурі європейської безпеки», що досить жваво обговорюється в межах ЄС та НАТО.

Крім того, станція в Севастополі є вигідним варіантом, виходячи з показника вартість–якість, а економічний чинник сьогодні є вагомим, як ніколи. Так, севастопольська РЛС «Дніпро» потребує модернізації, однак це зовсім інші цифри порівняно з побудовою в Східній Європі нових об'єктів такого калібру.

Майже два роки тому російська сторона відмовою від українських об'єктів СПРН спробувала поширити міф, що станції в Се-

вастополі та Мукачевому є морально застарілими. М'яко кажучи, це не зовсім правильно, і позиція росіян не позбавлена лукавства. Річ у тім, що обидві українські РЛС «Дніпро» є новішими за станції СПРН, що нині експлуатуються в інтересах Росії. Також непереконливими виглядали заяви росіян, мовляв, для РФ дорого платити \$1,3 млн за інформацію, отриману українськими станціями. За такі послуги ця сума виглядає символічною. Для порівняння: за наявну інформацією, Азербайджану за оренду однієї станції СПРН в Габалі Росія щороку перераховує близько \$7 млн. Вочевидь, рішення РФ про відмову від використання українських РЛС мало політичний характер. На заяві Києва про бажання вступити до НАТО Кремль відреагував відмовою від військово-технічної співпраці з Україною (за винятком критично важливих напрямів).

На що наша країна може розраховувати в нинішній ситуації? Розклад такий, що ми можемо або виграти, або не програти. Інтегрування севастопольської станції в архітектуру спільної системи ПРО, безумовно, вигідне українській стороні. При цьому це стосується будь-якого формату системи (американської, світової, європейської, НАТО, російської). Конфігурація – питання третє, якщо до системи буде залучено українські об'єкти. Якщо ж проєкт глобальної ПРО пройде повз нас, Україна все одно нічого не втратить. Ми досить спокійно пережили російську «антинатовську помсту» у вигляді відмови від використання українських станцій. Втратили радше росіяни, власноруч створивши радіолокаційну дірку, зокрема на західному натовському напрямку. Річ у тім, що українські радары виконували завдання в інтересах РФ, а використовувати їх за прямим військовим призначенням як об'єкти системи попередження про ракетний напад Україна самостійно просто не в змозі. Понад те, у цьому немає потреби. Інша справа – цивільний сектор. Зараз активно вивчаються можливості спільного використання українських станцій із закордонними партнерами, зокрема країнами ЄС. Об'єкти СПРН здатні викону-

\$1,3
МЛН

на рік відмовилася платити Росія за використання українських радіолокаційних станцій

вати цілу низку функцій щодо спостереження за космічним простором. І станції вже мають досвід такого використання. На цьому сьогодні й варто зосередитися, не забуваючи про перспективу участі в глобальній системі ПРО. Це справді безпрограшний варіант.

У трансформації підходів США до проблеми ПРО практично непоміченою залишилася одна з ключових деталей. Мабуть, тому що про неї говорили не так резонансно. Деякі високосадовці США, зокрема міністр оборони Роберт Гейтс, повідомили про плани розміщення елементів системи ПРО на бойових кораблях, що перебуватимуть на чергуванні в північних та південних акваторіях Європи. До речі, ці плани цілком реальні з погляду технічної реалізації та економічної доцільності, на відміну від концепції стаціонарних баз по всьому світові. Адже саме кораблі оснащуватимуться вже наявною морською системою протиракетної оборони Aegis із перспективними ракетами перехоплювачами SM-3.

Хоч як дивно, у морському напрямку для України також відкриваються певні перспективи. Ще 2008 року один із миколаївських інженерів-корабелів безпідставно вказував на можливість розміщення морської протиракетної платформи в Чорному морі на базі недобудованого в Україні крейсера «Україна». Досі точаться суперечки, що робити з кораблем, який, за різними оцінками, готовий на 90%. Варіант розміщення на крейсері елементів глобальної системи ПРО справді може зацікавити американців. По-перше, найкоротша траєкторія іранських (а чиїх же ще!) ракет, що можуть бути запущені на Європу, проходить якраз над акваторією Чорного моря. По-друге, відповідно до конвенції Монтре 1936 року кораблі країн нечорноморського басейну не можуть постійно перебувати в акваторії Чорного моря (щонайбільше три тижні), на відміну від «чорноморської» України. По-третє, американська система Aegis, за оцінками експертів, може вирішувати завдання ПРО і, головне,

технічно може бути адаптована під крейсер «Україна». Зрештою, для США ціна питання в будь-якому разі виявиться меншою в разі, ніж побудова нової морської платформи.

Таким чином, тільки у технічній площині участь України в проєкті побудови глобальної сис-

ПИТАННЯ МОЖЛИВОЇ УЧАСТІ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ЛЕЖИТЬ У ГЕОПОЛІТИЧНІЙ І ТЕХНІЧНІЙ ПЛОЩИНІ, ЯКІ ПОКИ ЩО НЕ ПЕРЕТИНАЮТЬСЯ МІЖ СОБОЮ

теми ПРО після зміни підходів з боку США цілком реальна і не обмежується лише наявністю радіолокаційної станції СПРН у Севастополі. Простіше кажучи, технічно це реально, а ось із погляду геополітики поки що ні. Утім, очевидно, що тема використання українських РЛС ще не раз мусуватиметься, слугуючи подразником у тих чи інших внутрішньо-чи зовнішньополітичних іграх. ■

Організатори:

Український Дім
Журнал «ART-Україне»
Київ, вул. Хрещатик, 2

За підтримки
«Фонду Ігоря Воронова»

Спеціальний партнер:

LED TV SERIES 7 led by samsung

Інформаційна підтримка:

Партнер проєкту:

Приймає: HYATT REGENCY
Технічний партнер: zinteco EVENT & ENGINEERING

Асоціативний ряд

Угода про асоціацію, яку пропонує Україні Євросоюз, ставить її на один щабель із північноафриканськими країнами

Автор: **Жанна Безп'ятчук**

Останній рік Україна живе у передчутті прийняття нової рамкової угоди з Європейським Союзом, що, за словами українських можновладців, мала б відкрити перед нашою економікою великі нові можливості. Часті вояжі президента й урядовців до Брюсселя, однак, не пришвидшують складного переговорного процесу щодо створення «поглибленої та всебічної» зони вільної торгівлі. Адрже в переговорах із ЄС Україна має обставити такий варіант, що відповідає тим інтересам і споживачів, і національних виробників.

Останній візит президента Віктора Ющенка до Брюсселя приніс новину про те, що на саміті Україна – ЄС 4 грудня сторони вже повинні мати «знаковий етапний позитивний документ». Нагадаємо, 9 вересня 2008 року на саміті Україна – ЄС було прийнято рішення, що новий договір з Євросоюзом називатиметься «Угода про асоціацію» і міститиме чітко прописані домовленості щодо створення зони вільної торгівлі. Угоди з аналогічними назвою і структурою ЄС уже, приміром, має з такими країнами, як Чилі, Мексика, Алжир та Марокко, жодна з яких не претендує на членство в Євросоюзі. Тому **Тиждень** вирішив уважно вчитатися у те, що ЄС запропонував Алжиру, одному зі своїх африканських асоційованих партнерів, з одного боку, і Македонії, своєму потенційному майбутньому члену, – з іншого. ■

Македонія

Угода про стабілізацію і асоціацію між ЄС та Колишньою Югославською Республікою Македонія була підписана 2001 року, набрала чинності 2004-го.

ПЕРЕХІДНИЙ ПЕРІОД

(триває від прийняття Угоди до її повної імплементації) 10 років

ПРЕДСТАВНИЦЬКИЙ І ВИКОНАВЧИЙ ОРГАНИ

Рада стабілізації та асоціації і Комітет стабілізації та асоціації. У роботі Ради беруть участь представники Єврокомісії та Ради ЄС, з одного боку, і державні керманічі Македонії – з іншого. Комітет працює на міністерському рівні.

ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ

Цілковито скасовуються митні квоти на імпорт промислових товарів відповідно з Македонії до ЄС і з ЄС до Македонії (стаття 26). Імпорт товарів до ЄС із Македонії має бути вільним від митних тарифів (стаття 17). До Македонії висувається обов'язкова вимога запровадження європейської системи стандартизації і класифікації товарів CN (Combined Nomenclature). Для понад 200 груп промислових товарів вводиться поетапний режим скасування митних тарифів. На практиці це означає, що митні тарифи на імпорт товарів країн ЄС до Македонії зменшуються рік за роком у середньому на 10%. На десятому році перехідного періоду тарифи мають бути цілковито скасовані. Для близько 250 видів сільськогосподарських товарів, що імпортується до Македонії з ЄС, зберігається квотування, але митні тарифи скасовуються. За Македонією зберігається право на вжиття протекціоністських заходів у разі дисбалансів на внутрішньому ринку.

РУХ КАПІТАЛІВ

Сторони Угоди беруть на себе зобов'язання гарантувати вільний рух прямих інвестицій, а на другій стадії перехідного періоду – і портфельних інвестицій, фінансових позик та кредитів.

ІНШІ ВИДИ СПІВПРАЦІ

В Угоді поставлено завдання досягнути взаємного визнання професійних кваліфікацій (стаття 52), що є визначальним для формування цивілізованої трудової міграції. Легальним трудовим мігрантам із Македонії гарантовано зарахування стажу роботи в ЄС до загальної вислуги років, на підставі якої вираховуватимуться пенсія та інші види соціальних виплат на батьківщині.

ВІЗОВИЙ РЕЖИМ

В Угоді розглядаються питання протидії нелегальній міграції, реадмісії, безпеки документів та прикордонного контролю, проте саме питання спрощення чи скасування візового режиму не порушується.

ПЕРСПЕКТИВА ЧЛЕНСТВА В ЄС

У преамбулі ЄС підтверджує готовність інтегрувати Македонію у свій політико-економічний простір. Країні надано статус кандидата у члени ЄС.

Україна

(на сьогодні відомі лише окремі положення майбутньої угоди)

ПЕРЕХІДНИЙ ПЕРІОД
Невідомий.

ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ
Цілковите скасування квотування взаємного експорту-імпорту. Скасування митних тарифів на імпорту із ЄС до України, кількість і перелік товарів невідомі. Збереження квот і тарифів на деякі види сільськогосподарської продукції, кількість і перелік товарів невідомі.

Скасування Євросоюзом митних тарифів на імпорту українських товарів – невідомо.

ВІЗОВИЙ РЕЖИМ
Можливість скасування візового режиму в довгостроковій перспективі.

ПЕРСПЕКТИВА ЧЛЕНСТВА
Не передбачена

Алжир

Угода про асоціацію між ЄС та Алжиром була підписана 2002 року, набрала чинності 2005-го.

ПЕРЕХІДНИЙ ПЕРІОД
12 років.

ПРЕДСТАВНИЦЬКИЙ І ВИКОНАВЧИЙ ОРГАНИ

Рада асоціації і Комітет асоціації, збираються на міністерському рівні.

ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ

Імпорту товарів до ЄС з Алжиру має бути вільним від митних тарифів (стаття 8). До цієї північноафриканської країни висувається вимога запровадження системи стандартизації та класифікації товарів CN. Алжир зобов'язався цілковито й одразу скасувати митні тарифи на

понад 2000 видів товарів, імпортованих із ЄС. Митні тарифи ще на понад 1000 видів імпортованих товарів планувалося скасувати за сім перехідних років. Решта товарів, що не потрапили до цього переліку, по закінченні 12-річного перехідного періоду також мають ввозитися на територію Алжиру без тарифів. Середнє щорічне зменшення тарифів на ці товари становить 10%. Алжир і ЄС також закріпили в Угоді свою готовність цілковито скасувати квоти та еквівалентні кількісні обмеження на взаємний експорт-імпорту (стаття 17б, пункт 3). Лібералізація режиму торгівлі сільськогосподарською продукцією містить багато застережень, що потрібно для захисту інтересів національних виробників і внутрішнього ринку. За Алжиром зберігається право на вжиття протекціоністських заходів у разі дисбалансів на внутрішньому ринку.

РУХ КАПІТАЛІВ

Декларуються прагнення сприяти, але без деталізації.

ІНШІ ВИДИ СПІВПРАЦІ

Широкий спектр співпраці: від утилізації токсичних відходів до проведення тренінгів для персоналу алжирських готелів.

ВІЗОВИЙ РЕЖИМ

Пряма лібералізація чи тим більше скасування візового режиму не передбачені, проте йдеться про потребу його спрощення та пришвидшення «для осіб, які беруть участь в імplementації Угоди про асоціацію» (стаття 83).

ПЕРСПЕКТИВА ЧЛЕНСТВА В ЄС

Не передбачена

У хвості європейської черги

Про теорії, шлюб за розрахунком та ЄВРОреалізм

Вікторія Сюмар,
виконавчий
директор
Інституту
масової
інформації

Один знайомий німецький політолог якось розповів мені про теорію клубів, що нині стає дедалі популярнішою поміж європейських експертів. У цій теорії феномен такого політичного об'єднання, як ЄС, порівнюється зі своєрідним клубом за інтересами. Навіщо люди об'єднуються у клуби? Щоб мати можливість комунікації з, власне, собі подібними, разом вирішувати конкретні проблеми та розвивати окремі проекти. Але, підкреслював німецький експерт, клуб вичерпує себе, якщо стає відкритим для всіх, коли там збирається надто багато різних людей і вони не здатні комунікувати на рівних. Цікаво, що казав він це навіть не в контексті України, яка може бути надто відмінною від інших учасників цього привілейованого політичного клубу держав. Тут натяк на тих, хто вже в клубі, але кого досі не звикли вважати своїм і з ким пов'язують ті проблеми, які сьогодні фактично паралізували ЄС. А цих проблем, вочевидь, чимало.

В Україні все значно банальніше. Як і 18 років тому, вітчизняних політиків у контексті теорій можна умовно поділити на євроскептиків та єврооптимістів. Одні досі доводять можливість якогось особливого українського шляху разом із Росією, іншими слов'янськими народами чи без них. Інші, попри все, вірять у близьке і щасливе, інтегроване в ЄС українське майбутнє. Поза тим ні одні, ні інші не згадують того простого факту, що справа української євроінтеграції – це не лише внутрішня справа України. Зайжджі високі європейські гості нам так довго повторювали, що все залежить тільки від нас, що ми вже встигли в це повірити. А ось про теорію клубів публічно не говорять, її розповідають політикам та експертам на приватних зустрічах...

Проте факт лишається фактом, і в ЄС його чудово усвідомлюють: на тлі нинішньої кризи цього складного політичного об'єднання навіть розмови про приєднання ще однієї – великої, нестабільної і бідної – країни заведуть ЄС у ще більший політичний шторм. Адже попри вдавану впевненість у завтрашньому дні в ЄС немає головного – стратегічного бачення свого подальшого розвитку та місця в нових геополітичних умовах.

Світ змінюється, і криза лише пришвидшує ці глобальні модернізації, зменшуючи роль одного центру впливу та виводячи на арену інших гравців. Створення нового формату тих, хто приймає рішення, – G20, посилення впливу країн БРІК, вимоги щодо перегляду Бреттон-Вудської валютної системи та ролі долара як головної світової валюти, криза сис-

теми міжнародного права та міжнародних організацій, які його гарантують, – ось неповний перелік питань, на які треба шукати відповідь.

І тут виявляється, що ЄС просто не здатен це робити. Адже сама структура цього об'єднання не дає жодної можливості на швидке, адекватне та злагоджене реагування ЄС як спільного організму на вищеозначені виклики. Європейський Союз сьогодні передусім має подолати глибоку внутрішню кризу, тобто ухвалити такі Лісабонський договір, створити нову систему управління, обрати тих, хто керуватиме ним на основі нових правил, визначитися зі стратегічними пріоритетами й тактичними шляхами їх досягнення. І тільки тоді буде зрозуміло, чи є в цій стратегії чи бодай тактиці місце для України.

Навіть за найоптимістичнішого сценарію це можливо не раніше ніж 2014 року, адже саме тоді Лісабонський договір може набрати чинності, якщо спільній Європі таки вдасться на решті приборкати одного впливового і впертого євроскептика – президента Чехії Вацлава Клауса. Поки

**УКРАЇНА МАЄ ЩОСЬ
ПРОПОНУВАТИ
НАВЗАМІН, І ЦЕ «ЩОСЬ»
МАЄ БУТИ ДУЖЕ
ПОТРІБНЕ ЄС**

що ж у ЄС «гасять пожежі». А політика стосовно України відбувається за принципом лиш би не було гірше. Єдине, що потрібно Європейському Союзу від України сьогодні, – стабільність на своїх східних кордонах та гарантія транзиту енергоносіїв.

Це треба просто усвідомити, що означає стати на решті єврореалістами, тобто адекватно оцінювати і себе, і своїх сусідів. Можливо, ця теорія не така оригінальна і красиво виписана. Але вона проста і дуже прагматична. Це як у житті: шлюб буває або через кохання, або з розрахунку. Через кохання українсько-європейський шлюб, вочевидь, уже не складеться. Він був можливим ще зовсім недавно, п'ять років тому, коли Стара Європа була захоплена молодою українською енергією та силою духу. Та відтоді приваблива «помаранчева наречена» перетворилася на «сварливу і непередбачувану сусідку». Тож залишається дбати про розрахунок. Однак спершу слід усвідомити, у чому має бути спільний інтерес. Якщо з українським розрахунком усе зрозуміло, то треба щось пропонувати навзаєм, і це «щось» має бути дуже потрібне ЄС. Зрештою, й це не останній варіант, адже шлюб може бути і громадянським, але тоді це співжиття рівноправних партнерів. Україна поки що таким партнером не є і ще навіть не має амбіції стати. Та все ж іншого шляху, як ставати єврореалістами, немає. Як кажуть, цинічний реаліст – це лише втомлений безнадійний оптиміст. ■

ЗАПРОПОНУЙ СВОГО НОМІНАНТА

2009
PREMIA CONRADA
ЛІТЕРАТУРНА ПРЕМІЯ ІМЕНІ ДЖОЗЕФА КОНРАДА-КОЖЕНЬОВСЬКОГО

Польський
Інститут
Київ

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

ПОЛЬСЬКИЙ ІНСТИТУТ У КИЄВІ ОГОЛОШУЄ КОНКУРС НА ЗДОБУТТЯ
ЛІТЕРАТУРНОЇ ПРЕМІЇ ІМ. ДЖОЗЕФА КОНРАДА
ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА (ВІКОМ ДО 40 РОКІВ)
ПРИЙОМ ЗГОЛОШЕНЬ — ДО **31.10.2009.** ДЕТАЛІ — WWW.POLINST.KIEV.UA

Партнери:

empik.ua

Медіа
підтримка:

Тиждень

Тиха гавань

Україну вподобали інтернет-пірати

Автор:
Богдан
Буткевич

В Україні з'явився один із найбільших і скандально відомих міжнародних торрент-трекерів [тут і далі див. словничок] The Pirate Bay («Піратська бухта»). Цей портал уже впродовж кількох років є головним подразником мультимедійних гігантів на кшталт Sony або Universal. Кількість судових позовів проти ресурсу вимірюється десятками, а одного з адміністраторів навіть було заарештовано за звинуваченням у злісному піратстві. У нашій країні торренти набувають дедалі більшої популярності. Їхня кількість неспинно зростає.

контент або посилання на нього. Натомість відвідувачі отримують доступ до потрібної інформації швидше і, головне, дешевше, ніж у легальних інтернет-магазинах.

«Два роки тому з третім за відвідуваністю трекером у світі www.torrents.ru (найбільший російський торрент) сталася халепа, – розповідає активіст громадського руху Open Source («Відкритий простір») Микола (він просить називати його Homolibere). – Сервер не витримав великої кількості відвідувачів – понад 70 тис. користувачів на добу. Тобто сайту не вистачало «заліза» для підтримання нормальної діяльності – ресурс постійно зависав, відвідувачі не могли на нього потрапити. Тоді адміністратори звернулися до юзерів: мовляв, допоможіть, хто чим може. Буквально за тиждень вони зібрали \$4,5 тис. на нове «залізо». Отже, хороший контент – і користувачі самі захищатимуть ресурс, бо вони зацікавлені в новому та якісному наповненні. До речі, свого часу на захист The Pirate Bay не раз збирали багатотисячні акції підтримки».

За інформацією Асоціації захисту авторських прав Великої Британії (FACT), на піку своєї популярності The Pirate Bay лише на показі реклами заробляв близько \$1,5 тис. на добу. Тобто на місяць виходить приблизно \$40 тис. Якщо враху-

вати, що амортизація обладнання майже відсутня, як і інші витрати, то це суттєвий приробибок. Тим більше що навіть наповнювати контент адміністраторам не потрібно – все роблять самі користувачі.

НЕПІДСУДНА РОЗДАЧА

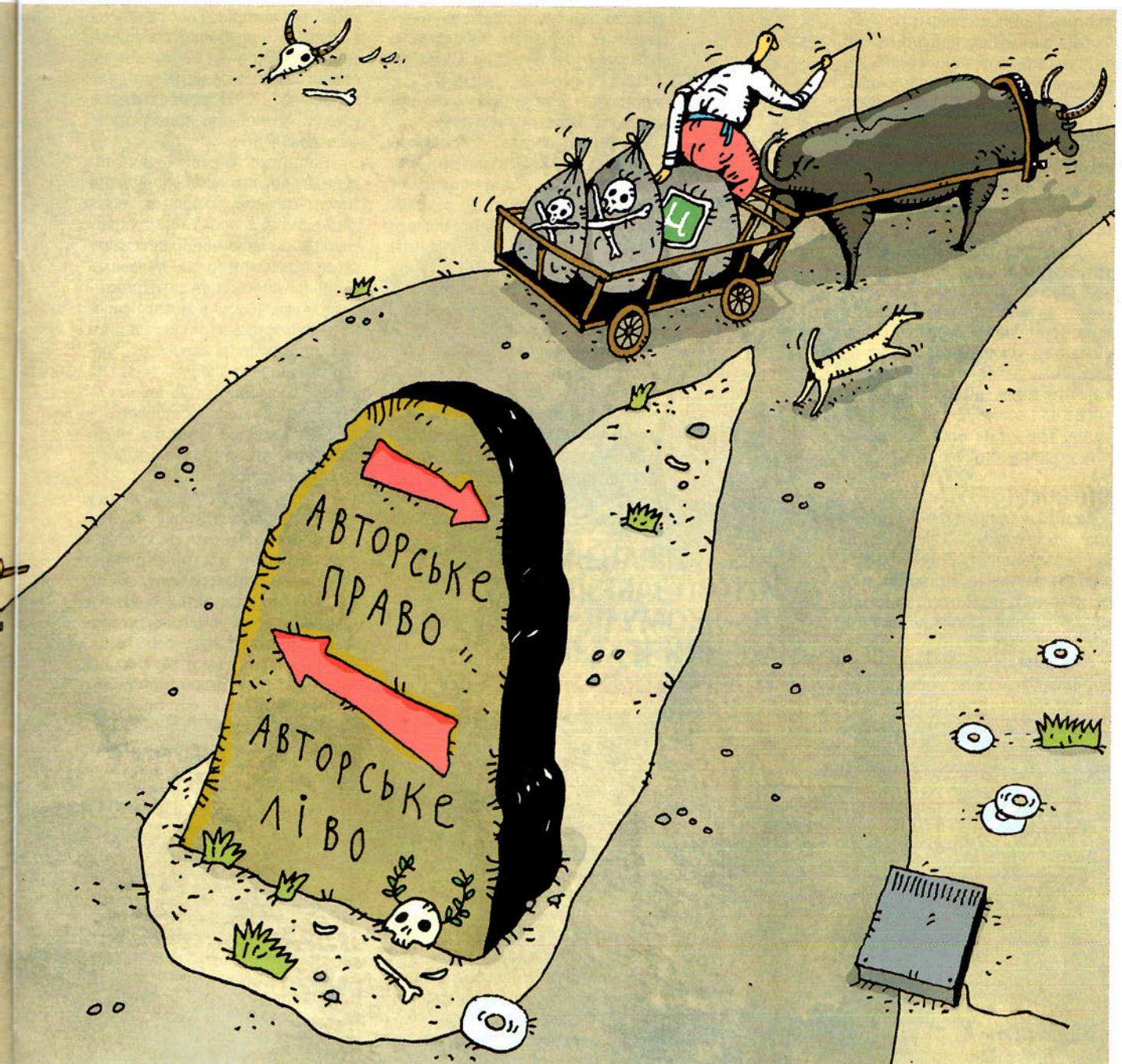
«The Pirate Bay на українських серверах містився недовго, – пояснює Володимир Глінг, керівник Української антипіратської асоціації. – В Україні його вже немає. Тільки-но ми отримали

АДМІНІСТРАЦІЇ БАГАТЬОХ ТОРЕНТІВ ЗАРАЗ ШУКАЮТЬ БЕЗПЕЧНЕ МІСЦЕ ДЛЯ РОЗМІЩЕННЯ СВОЇХ ПОРТАЛІВ. THE PIRATE BAY ПРОВІВ РОЗВІДКУ БОЄМ В УКРАЇНІ

ПІРАТСЬКА ЕКОНОМІКА

Головний сенс діяльності будь-якого інтернет-пірата – за допомогою цікавої інформації залучити якомога більше користувачів. Особливо якщо піратська копія, наприклад, кінофільму викладається до його появи в прокаті. Ставши популярними, пірати продають рекламні площі порталу, де зберігається

інформацію про перебування цього ресурсу на наших теренах, одразу зв'язалися з правоохоронцями, щоб організувати рейд на провайдерів, які пустили до нас відвертих піратів. Але не встигли – ресурс швидко залишив український сегмент мережі».

Найбільша проблема борців із піратами полягає в тому, що на торент-трекері розташований не сам файл, який є об'єктом авторського права, а так званий торент-файл. У ньому є лише

посилання на ресурс, де фізично міститься потрібний користувачеві захищений авторським правом файл, а також загальна інформація про нього: ім'я, розмір тощо. Запитуваний користувачем відео-, аудіо- чи інший файл генерується на персональному комп'ютері, що закачує інформацію, лише після закінчення файлообміну з іншими користувачами та отримання 100% інформації.

Зі звичайними файлоховищами – серверами, де фізично

**\$1,5
ТИС.**

на добу заробляв
The Pirate Bay
на піку популярності

міститься піратський контент, правовласникам розібратися нескладно: подаєш до суду і вимагаєш відшкодування збитків. Тоді як у торент-мережах такої можливості немає. Адже роль адміністрації трекера фактично зводиться до утримання в належному технічному стані сервера, що допомагає зв'язуватися користувачам, які бажають обмінятися інформацією. На вигоду ж правовласника адміністрація торент-трекера може хіба що заблокувати доступ до

якогось файла на своєму ресурсі. Формальними ж порушниками виступають самі користувачі, які роздають файли. Неодноразові судові процеси в США та країнах ЄС підтвердили таку юридичну позицію щодо торентів: адміністратори трекерів не є відповідачами у справах про незаконне поширення об'єктів авторських прав.

І все ж на Заході великі мультимедійні корпорації роблять усе, щоб якщо не заборонити торенти як такі, то хоча б вижити їх із нормальних серверів і максимально ускладнити доступ до них. Тому адміністрації багатьох торентів зараз шукують безпечне місце для розміщення своїх порталів. The Pirate Bay провів розвідку боєм в Україні.

ІНТЕРНЕТ-ТОРТУГА

«Наше законодавство ще дозволяє, не ховаючись, зберігати на серверах неліцензійну інформацію, – зазначає Nomolibere. – Єдине, чого не можна, то це дозволяти українським користувачам скачувати її».

«Великою проблемою є те, що в нас зовсім не врегульовані відносини з провайдерами, – обурюється Володимир Ілінг. – Згідно з чинним законодавством провайдер має повне право відмовити міліції, якщо вона вимагає надати дані людини, яка викладає на торент, наприклад, якийсь піратський файл. Зробити це він зобов'язаний лише після відповідної постанови суду».

В Україну з весни 2009 року вже перебрався відомий міжнародний торент-трекер www.demonoid.com. Раніше цей сайт низка судових заборон витиснула з Канади, потім із Голландії та Швеції. За інформацією Української антипіратської асоціації, на українських серверах також знайшли собі притулок кілька популярних литовських піратських сайтів: www.linkomanija.net та www.torrent.lt. Обом місцях на сервері надає компанія Hosting.Ua з Одеси. Литовська сторона вже звернулася до України з проханням допомогти закрити ці сайти. Зараз у вітчизняних борців із піратами є запит Асоціації із захисту авторських прав Великої Британії (FACT) стосовно сайту www.dvdglobe.tv, що пропонує

цілі збірки неліцензійних телевізійних серіалів. Обслуговує цей ресурс провайдер Ukrainian Utel Datacenter Networks – «донька» державного монополіста стільникового зв'язку.

«Антипіратська асоціація України та Українська музична асоціація вже запропонували відповідні поправки до законодавства, – зазначає Володимир Ілінг. – Якщо їх не ухвалити найближчим часом, то піратів – і вітчизняних, й іноземного походження – в українському сегменті інтернету буде все більше. Ми не хочемо обмежувати користувачів. Достатньо, щоб провайдерів законодавчо зобов'язали попереджати тих, хто викладає піратську інформацію в мережу, що після ще одного аналогічного вчинку їхні дані буде передано правоохоронним органам».

ПОЯВА «ПІРАТСЬКОЇ БУХТИ» МИТТЕВО ЗАБЕЗПЕЧУЄ БУДЬ-ЯКОМУ ПРОВАЙДЕРУ ШАЛЕНИЙ ТРАФІК І, ВІДПОВІДНО, ГРОШІ

Проте, за словами експертів і простих користувачів, зрозумілі правила гри невігідні нашим чиновникам. «Вони заробляють на імітації боротьби з піратами, – стверджує Nomolibere. – Інакше левова частка прибутків надходить у кишені правовласників. Наприклад, типова ситуація: приходить перевірка на фірму – з'ясовують, чи ліцензоване програмне забезпечення, яке вона використовує. Виявляється, що на всіх комп'ютерах стоїть піратська «вінда». Підходять до системного адміністратора: мовляв, зараз кримінальну справу порушуватимемо, вам загрожує величезний штраф і так далі. Адміністратор їм відповідає: «Заче-

кайте, все насправді легально» – і показує їм коробочки від ліцензійного Windows. Тобто він не ставив ліцензійки на компи, але коробочки є. Перевірляльникам кладуть у кишеню конвертик – усі задоволені».

Інший бік справи – провайдери. Їм вигідні великі популярні торент-трекери, оскільки вони дають змогу заробити на трафіку – кількості інформації, що скачується через сервер, що належить компанії-провайдеру. «Провайдер може щось реально заробляти на торентах, якщо на його хостингу буде розкручений ресурс із великою відвідуваністю на кшталт Demonoid чи Pirate Bay, – пояснює Микола Nomolibere. – Адже провайдер отримує гроші за трафік від сервера, який йому належить».

«Той самий Demonoid, який у нас уже понад півроку висить, фактично є закритим ресурсом, – пояснює один з адміністраторів українського трекера www.torrent.ua. – Тобто скачувати/роздавати файли можуть лише зареєстровані учасники. А реєстрація, своєю чергою, там дуже складна – щоб її отримати, потрібно мати рекомендацію від уже зареєстрованого користувача. Це спосіб захисту від правовласників, яким, щоб довести наявність на трекері неліцензійної інформації, потрібно спочатку там зареєструватися. Доступ до Demonoid обмежений, тому антипірати ставляться до нього відносно спокійно. А в Pirate Bay доступ вільний, і в зв'язку з цим правовласники так жорстко і наполегливо борються з ним усюди, де він тільки з'являється. Саме завдяки вільному доступу завжди знаходяться охочі надати цьому ресурсу свої сервери. Адже поява «Піратської бухти» миттєво забезпечує будь-якому провайдеру шалений трафік і, відповідно, гроші».

СЛОВНИЧОК

Торент-трекер – сервіс обміну файлами на базі протоколу BitTorrent, також відомого як peer-to-peer (p2p) мережі. Потрібний файл завантажується частинами з усіх комп'ютерів, де є його копії, й одночасно віддається іншим користувачам, які розпочали його завантаження.

Торент-файл – містить інформацію про завантажуваний файл, адреси ресурсів, що з'єднують з комп'ютерами, на яких містяться його копії.

Ресурс – у цьому контексті сервер або комп'ютер, підключений до мережі, на якому розміщений on-line сервіс (інформаційний сайт, електронна поштова скринька, ті ж такі торент-трекери).

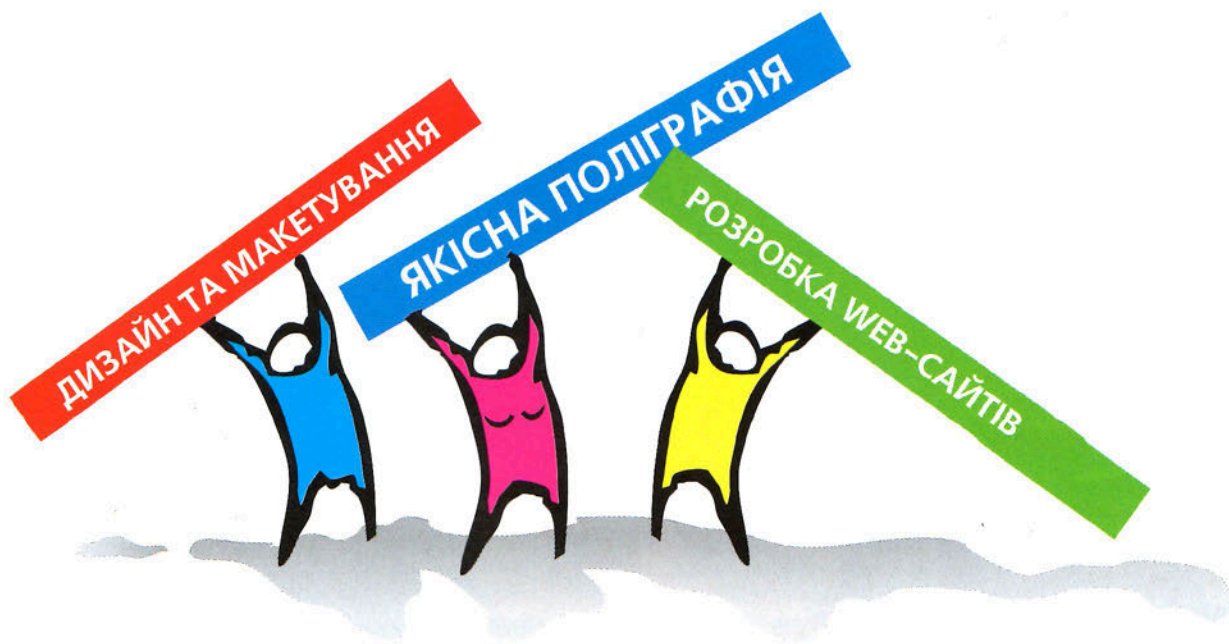
Сервер – логічний чи фізичний вузол, що обслуговує запити.

Провайдер – комерційна організація, що надає послуги доступу до інтернету.

Трафік – обсяг інформації, що передається в мережі.

Хостинг – послуга з надання дискового простору (місця) на сервері.

Київ, пр-т Науки, 42/1, корп. 10. Тел./факс: (044) 585-97-27

KASPERSKY Lab
www.kaspersky.ru

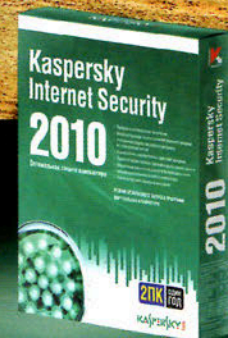

Увійди в Зону Безпеки

Kaspersky Internet Security 2010

Відкрийте для себе світ безпечного Інтернету
та забудьте про кіберзагрози разом
з Kaspersky Internet Security 2010!

- Інтелектуальний захист в режимі реального часу
- Повний контроль безпеки віртуального простору
- Мінімальний вплив на роботу комп'ютера

Опера. Акт другий

Піаніст Олексій Ботвінов про плани розвитку Одеського оперного театру, законсервоване академічне мистецтво та спроби популяризації класичної музики

Спілкувалася
Галина Сторожук
Фото
Володимир Базан

Останні 17 років **Олексій Ботвінов** курсував між Україною та Європою. За кордоном він став лауреатом престижних конкурсів, гастролював із відомими оркестрами, співпрацював з трупною Цюрихського балету. Тепер Ботвінов більшість часу проводить у рідному місті – наприкінці серпня йому запропонували очолити Одеську оперу. До офіційного затвердження Міністерством культури на посаді художнього керівника театру музикант уникає розмов «про політику», бо адміністративний конфлікт їй досі тримає колектив у напруженні. Натомість радо погоджується розповісти про те, як він збирається «оживляти» Одеську оперну сцену і чим дивуватиме глядачів у новому сезоні. Ботвінов планує повторити вчинок барона Мюнхгаузена – витягти театр із болота у максимально стислі терміни (протягом двох-трьох років) і закріпити за ним статус європейського.

У.Т.: Розкажіть про ваше нове призначення – ви очолите Одеський оперний театр де-факто чи де-юре?

– Я погодився стати художнім керівником Одеської опери. Наступний етап – офіційне затвердження. Відповідне подання, як і належить, надіслано до Міністерства культури. І саме воно правомочне погодитися на мою кандидатуру чи ні. Однак я не сиджу, чекаючи визнання від Мінкульту. Річ не в посаді чи статусі художнього керівника. Коли людина має бажання щось зробити, вона це робить, а посада – лише реальна можливість легально втілити свої наміри в життя. Мені хочеться зробити багато для України – хоча я провів 17 років за кордоном, ніколи не відривався від неї ні корінням, ні громадянством. І, повірте, це не пафосні слова. Хоч

би де я жив чи гастролював, завжди повертаюся до Одеси. Тепер ви розумієте моє прагнення поділитися славою з рідним містом? В Одесі я виріс у сім'ї музикантів, тож мистецьке середовище міста для мене з дитинства

вої сцени. Ось увесь зміст моєї діяльності.

У.Т.: Очевидно, що планів у вас багато, головне, щоб вони не стали «журавлем у небі». Розкажіть про «синицю» – що ви збираєтеся втілити найближчим часом?

– У лютому відбудеться прем'єра опери-балету Віталія Губаренка «Вій», яку поставить Анатолій Солов'яненко-молодший. Це буде дійство з елементами театру, тобто опера в сучасному стилі. У травні на одеській сцені має з'явитися опера Пуччіні «Турандот». До її постановки залучений один із найзатребуваніших європейських режисерів, мій ровесник Крістіан фон Гетц. Ми маємо намір зробити оперу, яку можна було б показати в Європі, й плануємо поїхати з нею до Японії та Іспанії. Хочу, щоб це була наша перша сенсація для культурної України і її візитівка для світу. Загалом я веду переговори за кордоном про постановки на наступні п'ять років. Є вже багато інших планів – думаю, одеська сцена має працювати не тільки для дорослих. Буде тут і балет. У листопаді нинішнього року для дітей готуємо «Айболит» на музику Ніно Рота – його ставить киянка Алла Рубіна, а в грудні – виставу «Нурієв назавжди», що представить класичну і сучасну хореографію. Особливу увагу театралів, поза сумнівом, привернуть дві прем'єри: постановка опер Чайковського «Пікова дама», здійснена російським режисером Кіріллом Серебряніковим, та «Евгеній Онєгін» македонського режисера Івана Поповскі. Є також домовленість і з Юрієм Григоровичем про постановку «Спартак» Хачатуряна. А один із провідних європейських хореографів Хайнц Шперлі перенесе на сцену «Сон літньої ночі».

КУЛЬТУРНА ПРОСТРАЦІЯ

У.Т.: Якщо навіть Одеський оперний театр суттєво підвищить свій рівень, це буде

КУЛЬТУРА – ЦЕ НЕОБХІДНІСТЬ, І ПЕРЕДУСІМ У КРИЗОВІ ЧАСИ

нечуже. Я в ньому зростав, хоча згодом через фінансову кризу, що переросла і в духовну, змушений був починати з нуля на Заході. Зараз, надбавши чимало друзів і творчих зв'язків у провідних європейських країнах, я хотів би вивести наше високе мистецтво на світову сцену. Ми ж давня країна, що колись підкорювала Європу своїм інтелектом, шляхетністю та високою культурою. А тепер, через віки, українці скотилися до рівня як не шароварництва, то бульварної попси. Де наша самоідентифікація у світі, самобутність, про яку ми стільки писали і говорили, здобувши незалежність?

У.Т.: Однак останні події, які відбувалися довкола Одеської опери, доводять, що не всі в цьому закладі налаштовані на реформи. Як ви плануєте інтегруватися в середовище театру і що робитимете задля його модернізації?

– Відтоді як я неофіційно став виконувати обов'язки художнього керівника Одеської опери, працюю над концепцією її розвитку. Головне завдання – дуже складне, відповідальне і творчо цікаве – вивести Одеську оперу на європейський рівень за два-три роки. Тож розробляю стратегію: планую прем'єри, залучаю найцікавіших українських, російських, європейського рівня режисерів, щоб суттєво підвищити рівень театру. Ще маю амбітну мету підтримати і виховати молоді українські таланти, але щоб для початку, формуючи своє творче я, вони навчалися у митців світо-

ДИСКОГРАФІЯ БОТВІНОВА

BACH – MOZART – BERETTA
live mit den Musici de Praga
Bach – Klavierkonzert d-moll BWV 1052
Mozart – Klavierkonzert d-moll KV 466
Beretta – Bach and I / Mozart in the Sky

JOHANN SEBASTIAN BACH
Goldberg-Variationen

JOHANNES BRAHMS – HÄNDEL
Variationen
Frédéric Chopin –
Sieben Nocturnes

BOTVINOV PLAYS
RACHMANINOV

локальна перемога, адже загальний стан академічного мистецтва в Україні не надто обнадійливий. З огляду на ваш європейський досвід, яка основна проблема української опери?

– Мушу констатувати: у нас практично немає опери, тобто є чимало чудових виконавців, але загалом ми відсутні на європейській музичній мапі. З різних причин: здебільшого через застарілу режисерську естетику в наших театрах. До того ж відчу-

вається загальний стан розгубленості. Українці споконвіків були людьми, чия духовність перевищувала інші запити. Звідси і великі культурні надбання, і прекрасні храми. Радянська влада все це, на жаль, знівельовала. А зараз ми йдемо тим самим хибним шляхом... Навіть не йдемо, радше перебуваємо у прострації – зупинилися і не знаємо, куди нам далі прямувати. Звісно, у площині академічного мистецтва є певні напрацювання, свіжі ідеї, але вони зазвичай не реалі-

зуються, тож загалом у театрах штампуються досить тривіальні й закостенілі речі. Тому зараз потрібно вдвічі оперативніше та цілеспрямованіше реформувати академічне мистецтво.

У. Т.: Ви згадали про реформи. А чи можна назвати ваш останній молодіжний проект «Класика open air» вдалою спробою популяризації класики?

– Я стверджував і стверджую: в Україні прекрасна молодь. Що-

БІОГРАФІЧНА НОТА

ОЛЕКСІЙ БОТВИНОВ

Народився в Одесі у 1964 р., закінчив Одеську консерваторію.

1983 року – став наймолодшим учасником і лауреатом Першого всесоюзного конкурсу імені Рахманінова в Москві.

1994–1996 рр. – жив у Дюссельдорфі, співпрацював із відомим швейцарським хореографом Хайнцем Шперлі.

З 1996 р. поєднував активну гастрольну діяльність з позицією запрошеного соліста-піаніста Цюрихського балету.

2002 р. – член журі Міжнародного конкурсу імені Артура Рубінштейна в Польщі.

2003 р. – підписав ексклюзивний контракт із німецькою музичною агенцією «Ханс Адлер».

2006 р. – дебют у Берлінській філармонії в межах абонементу «Майстри світового піанізму» та виступ у знаменитому лондонському залі «Вігмор Холл».

2008 р. – реалізував експериментальний мультимедійний проект «Візуальна реальність музики» – поєднання класичної музики та відеоінсталяцій, створених віджеєм-гуртом Videomatics.

лодь, прийняли класику й гаряче аплодували. Ось тоді, на вечірній Софії, у переддень Дня незалежності, у мене й зник сумнів – потрібен я тут чи ні.

У. Т.: Зрозуміло, що публіка готова слухати класичну музику, а чи готові у нас до проведення таких заходів? Наскільки складно порівняно з Європою організувати в Україні концерт просто неба з погляду бюрократичних формальностей?

– В усьому світі концерти open-air – один із найпопулярніших видів проведення концертів класики. Такі заходи кілька разів на рік відбуваються навіть у найменшому європейському містечку. В нас це не поширено, оскільки ще на рівні організації все перетворюється на певний суспільний акт. Тобто акт єднання, грубо кажучи, влади і громадян. Без підтримки чиновників жоден із таких проектів нереальний, оскільки потребує безлічі дозволів. Ми кажемо, що йдемо в Європу, чому ж тоді у нас таких концертів не роблять узагалі або роблять украй рідко? Хочеться, щоб у країні було усвідомлення того, що культура – це більше, ніж просто розвага. Культура – це необхідність, і передусім у кризові часи. І що швидше ми зможемо її підняти, то швидше зможемо вийти з кризи. До речі, це не мої ідеалістичні заяви, а думки, які можна зараз прочитати у передових європейських медіа.

УНІВЕРСАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО. «Шедеври класики зрозуміє кожен»

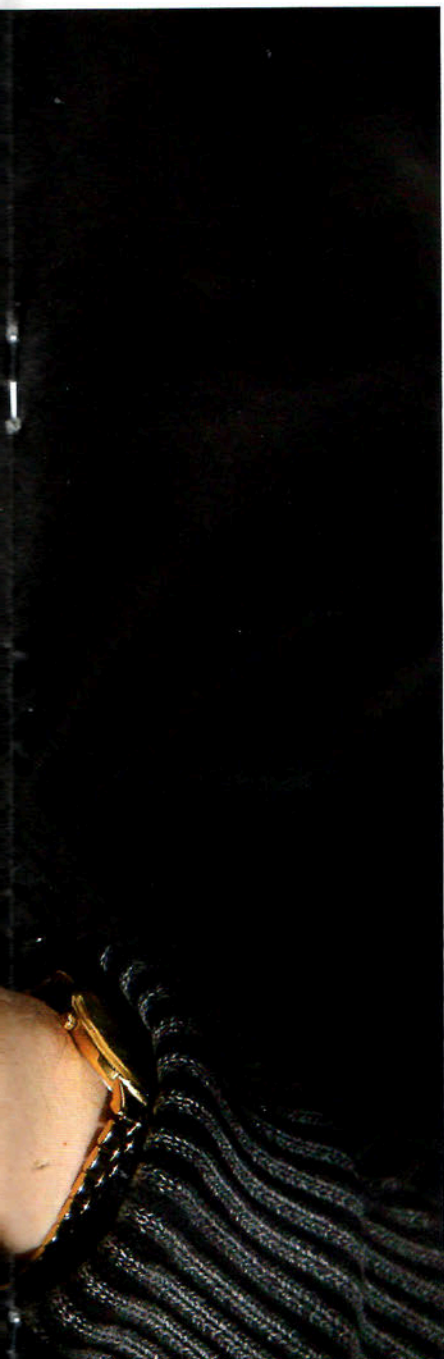
КЛАСИКА НА УЗБІЧЧІ

У. Т.: Але поки що ми бачимо зворотний підхід – фінансування культури за залишковим принципом. Як ви вважаєте, що має робити держава для розвитку академічного мистецтва? І як зупинити відплив українських талановитих виконавців за кордон?

– Головне – вчасно розпізнати талант, підтримати його і створити сприятливі умови для розвитку. Власне для мене, переможця у віці 19 років Всесоюзного конкурсу Сергея Рахманінова у Москві, виїзд з України на початку 1990-х був питанням виживання, а не кар'єризму. Багато музикантів тоді виїхали за межі держави і там залишились, оскільки в Європі ставлення до класики не змінюється століттями. Зараз я не ставлю жорстких вимог до держави, але за можливості переконую чиновників не обминати розвитку класичної музики, що є потужним духовним носієм культури. Шалені кошти витрачаються на поп-музику, а класика чомусь завжди лишається на узбіччі. Є така хибна думка, що для адекватного сприйняття класичної музики потрібно вчитися її розуміти. Це зовсім не так. Шедеври класики за високого рівня виконання пробивають серце практично кожної людини, і нічого не потрібно пояснювати. Тобто коефіцієнт корисної дії надзвичайно високий.

У. Т.: Якщо залишити осторонь чиновників і увяти розвиток академічного мистецтва за рахунок потужних приватних ініціатив, наскільки утопічним є цей сценарій?

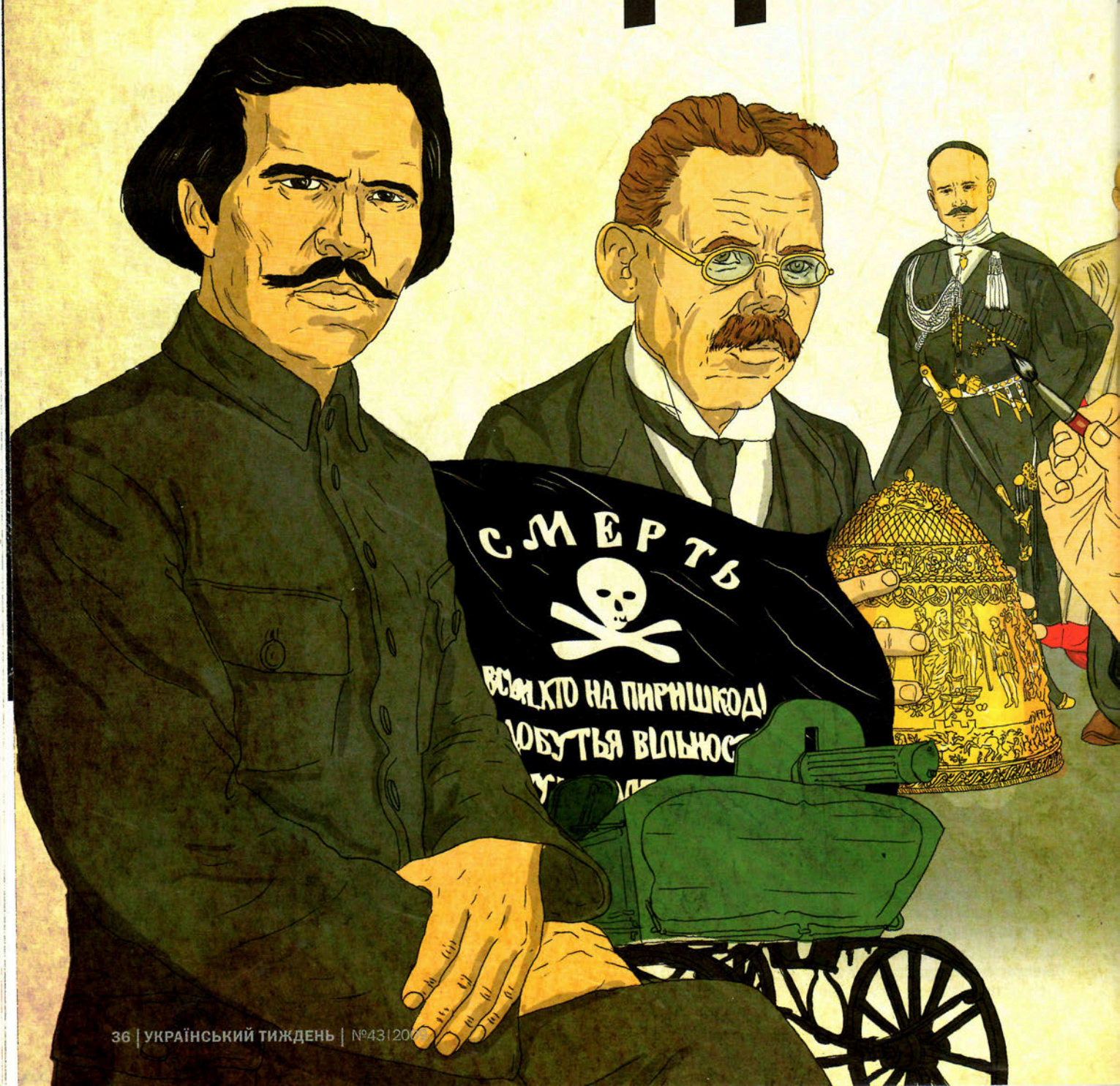
– На Заході, окрім приватної ініціативи, є поняття соціальної відповідальності. Тобто будь-який бізнесмен, навіть середній, обов'язково підтримує церкву, балет, фонд чи щось у культурно-освітній галузі. Якщо людина не займається суспільною діяльністю, вона просто випадає з кола своїх поважних колег. В Україні, коли говорим про проект, який потребує фінансування, одразу чуєш: «А що ми матимемо від нього?» Тобто поняття меценатства у нас не поширене, є лише поняття зиску. ■

правда, вона здебільшого позбавлена можливості самореалізації – звідси й випливає її протестне ставлення до старшого покоління. Саме тому я ризикнув презентувати «Класику open air» не у Франції чи Німеччині, як пропонувалось, а в Україні. Випробував його в Одесі й рвонув на Київ. Я передбачав, що ажіотажу не буде, але й не очікував, що прийдуть кілька тисяч глядачів. І тоді, стоячи майже розгублено на сцені, радів, що все вдалося. Слухачі, здебільшого мо-

ДЖЕНТЛЬМЕНИ УДАЧІ

Герої дум, пісень та поліційних протоколів

Дивно влаштована народна пам'ять: часто густо вона буває прихильною до всіляких романтичних (і не дуже) лобуряк, забуваючи про серйозних діячів, які в тиші кабінетів та на полях битв вершили доленосні справи. Історія любить авантюристів і бе-

реже їхні нахабні образи для бульварних романів. Яким списком історичних діячів Україна може похвалитися перед вибагливими європейцями, для яких історія – не історія, коли в ній немає скандалів, інтриг, драматичних поворотів і щасливих хепі-ендів? **Тиж-**

день пропонує захопливу мандрівку українськими біографіями, що могли б послужити основою сюжетів для багатьох екранізацій. За авантюристами обіцяємо звернутися до безстрашних воїнів, великих полководців і до найчарівніших українок.

Князь-найманець

Іван Ростиславич Рюрикович (Берладник), князь Звенигородський

Автор: Кирило Галушко

Давньоруська доба не була часом «класичного авантюризму», але людські амбіції та примхи долі й тоді породжували персонажів, гідних майбутнього Байди-Вишневецького. Якось молодий князь із Галичини на ім'я Іван Ростиславич отримав від свого дядька Володимирка Володаревича Звенигородське князівство – друге за ранжиром поміж галицьких. Але все ж не перше... Молодий племінник добре знав, що не любили галичани його дядька, не раз натякали вони Іванові на свою симпатію. Чом би не спробувати? Коли дядько поїхав на далекі лови, спритний Іван урочисто в'їхав у Галич. Оскаженілий Володимир Володаревич обложив бунтівне місто. За місяць Галич був змушений здатися, а Іван став князем-ізгоєм – без власного князівства, переслідуваний дядьковою помстою.

У пошуках щастя навідався Іван до Берладі – області в пониззі Дунаю зі строкатим, волелюбним населенням, яке повсякчас дошкуляло своїм сусідам: візантійцям, галицьким князям та половцям. Місцеві обрали зайшого князя своїм ватажком, після чого й з'явилося в Івана Ростиславича прізвисько Берладник. Але попри романтику командування берладськими «ватагами», князівські справи треба було вирішувати все ж таки у Києві. Тамешній князь Всеволод (із чернігівських Ольговичів), несимпатик галицьких володарів, залобки підтримав Іванів реванш. Проте похід Ольговичів на Галич закінчився невдачею, а князь Всеволод невдовзі помер. Кияни, для яких чернігівці були традиційними ворогами, повстали. Ольговичам довелося у паніці тікати, і лише Берладник не розгубився, вивівши з-під удару рештки чернігівської дружини. За це йому Чернігів потім у скрутну хвилину віддячив.

Та про омріяний Галич надовго довелося забути. Берладник став першим на Русі князем-

найманцем, послуги якого, зазначимо, коштували дуже дорого. Спочатку він служив Новгород-Сіверському князю, потім Смоленському, потім Ростово-Суздальському (відомому всім Юрію Довгорукуму). Блискучий військовий тактик і вправний рубака, Берладник, будучи «ізгоєм», лише набирив популярності. Але... Юрій Довгорукий видав свою доньку за нового галицького князя Ярослава Осмомисла, й інтереси новоспечених родичів збіглися у спробі позбутися давнього претендента на Галич Івана Берладника. Довгорукий закував його у кайдани й відправив під конвоем до Галича. Але Берладник, попри суперечливу репутацію і сумнівний статус, усе одно залишався Рюриковичем. Київський митрополит, засудивши цю видачу як гріховний вчинок, змусив Довгорукого завернути конвою. І тут Берладника неочікувано звільнили воляки, надіслані з Чернігова князем Ізяславом. Після цього впертий Осмомисл зібрав велику коаліцію, яка тиснула на Чернігів. І той був змушений відпустити Івана знову самого шукати своєї долі.

А ж ось нарешті останній акт: усі учасники драми вийшли на сцену. Берладник невдало намагався пробитися до Галича з половцями та берладниками. Його захисник Ізяслав вступає у війну з Осмомислом, але невдало, після чого гине. Бунтівна Берладь упокорена. Сам Берладник емігрує до Візантії... Але й там його знаходять галицькі родичі – він помер у Солуні. Літописець зазначає: «Дехто каже, що смерть його була від отрути». Дорого коштує місто Галич... ❏

ВІДБРАВШИ У РІДНОГО ДЯДЬКА ГАЛИЦЬКИЙ ПРЕСТОЛ НА ТРИ ТИЖНІ, ДОБИВАВСЯ ГАЛИЧА ВСЕ ПОДАЛЬШЕ ЖИТТЯ

ВІХИ ЖИТТЯ

Іван Ростиславич Рюрикович (Берладник)

Рік народження невідомий.

1129 р. – князь Звенигородський.

1145 р. – запрошений на князювання Галицьким вічем. Правив три тижні.

1146–1157 рр. – служить різним князям.

1157 р. – спроба видачі із Суздаля у Галич.

1158 р. – невдалий похід на Галич із половцями та берладниками.

1161 р. отруєний у Солуні (Салоніках).

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

Відомості літописів щодо Берладника лаконічні й неемоційні. Хіба що: «Тільки явиш стяги, і ми відступимо від Ярослава [Осмомисла]» (Мешканці Галича до Івана Берладника, «Київський літопис»).

Любий братик короля

Свидригайло, у різні часи князь Сіверський, Брянський, Великий князь Литовський, Великий князь Руський (Київський)

Автор: Катерина Липа

Сумно бути наймолодшим братом у вінченосній родині, стояти близесенько від престолу і не мати жодної надії його посісти. Втім, литовського княжича Свидригайла це не замучувало. Він був молодшим братом короля Владислава Ягайла й кузеном Великого князя Литовського Вітовта Великого, а в цій сімейці хитрість завжди поєднувалася з войовничістю. У Свидригайла цей коктейль родинних рис набув особливо значної концентрації. Коли Ягайло об'єднав Литву з Польщею, вправним рухом висмикнувши литовський престол з-під сидниці родичів, Вітовт заходився воювати й домовлятися з Ягайлом. Свидригайлові у будь-якому разі нічого не світило, але він теж вирішив поштовхатися у черзі до трону й займатися цим усе подальше життя. Не надто

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

«Притягнув до себе майже всіх православних князів і бояр та прив'язав їх до себе усякими ласками, а особливо обіцянками, що коли він дійде свого становища, то піднесе їх віру і за їх радою правити буде»

Кардинал Збігнев Олесницький

переймаючись благом держави, претендент перманентно змовлявся з двома найбільшими ворогами Польщі та Литви: Тевтонським орденом і Московським царством.

Від великих неприємностей Свидригайла тривалий час рятувала прихильність короля. Коли молодший братик влаштував свою першу локальну війну, а програвши її, втік з-під варту за кордон і крутив інтриги, Ягайло на перше ж прохання пробачив його. Оскільки король думав, що малому хочеться поволодарювати, дав Свидригайлові Сіверське князівство. Навіть коли братик три роки воював проти Великого князівства Литовського на боці Тевтонського ордену, його все одно не тільки пробачили, а й надали одразу три князівства у володіння. Насправді ж Свидригайлові просто було цікаво воювати й інтригувати, а прагнення

до влади було таким собі виправданням шалених і нелогічних учинків.

Своєрідністю характеру Свидригайла радо скористалися руські можновладці, з якими князь завжди перебував у приятельних стосунках. Оскільки після католицької унії в Польщі з Литвою права православних неухильно урізали, русини влилися в буйну голову Свидригайла ідею Великого князівства Руського. Це був ще один привід помахати мечем, яким князь радо скористався. Щоправда, в результаті православні ніякого князівства не отримали, а ось війну на власній території мали. Де-факто окреме князівство проіснувало кілька років: поки власне Литвою після смерті Вітовта правив легітимний Сигізмунд, нелегітимний Свидригайло правив Руссю, перетворивши її на театр воєнних дій. ■

**НАЙМОЛОДШИЙ БРАТ
КОРОЛЯ ЗНАВ, ЩО ТРОН
ЙОМУ НІКОЛИ НЕ ПОСІСТИ,
АЛЕ ДУЖЕ ВЖЕ ЛЮБИВ
ПОБОРОТИСЯ ЗА НЬОГО**

ВІХІ ЖИТТЯ

Свидригайло

Народився близько 1370 р.

1392 року вбив намісника Ягайла, присланого у Вітебськ, який вважав своєю спадщиною по матері. Вітовт заспокоїв родича й відіслав у кайданах до Ягайла.

1394 р. втік до угорського двору, звідки вів перемовини з Тевтонським орденом.

1398 р. повернувся додому й отримав від брата Новгород-Сіверське князівство, а також землі на Поділлі та околицях Коломиї.

1401 р. втік зі своїх володінь до Мальборка, столиці Тевтонського ордену.

1404 р. ввійшов до Кракова, але не припинив контактів з орденом.

1408 р. втік до Московського князя й отримав від нього розлогі володіння. Перебуваючи в Москві, вів переговори з татарами.

1409–1418 рр. провів у підземеллі Кременецького замку, бо кузен Вітовт дізнався про його змову з тевтонами. Втік з допомогою князя Дашка Острозького і вирушив до Відня.

1419 р. повернувся до Польщі.

1420–1430 рр. вірно служив королю і Великому князю.

1430 р. після смерті Вітовта руські й литовські магнати обрали його Великим князем Литовським без санкції Ягайла. Негайно розпочав війну проти брата.

1435 р. війська Свидригайла розбито під Вилькомиром, князь утік за кордон.

1440 р. повернувся, отримав титул Великого князя Київського, хоча йому належать Київщина, Волинь, Східне Поділля – землі Великого князівства Литовського.

Помер у Луцьку 10 лютого 1452 р.

Польовий командир Хортиці

Князь Дмитро Вишневецький (Байда), староста Черкаський і Канівський

Автор:
Катерина Липа

Доба ренесансу рясно вродила авантюристами, оскільки основу тодішнього світогляду становив войовничий індивідуалізм. Типовою для епохи була постать кондотьєра – очільника найманого збройного загону, що тинявся Європою у пошуках війни та пригод, чи, як тоді казали, «військового хліба». У наших краях такі персонажі були приставлені до корисної справи: несли сторожову службу на степових кордонах. І чи не найколіоритнішим поміж цих шукачів пригод був князь Дмитро Вишневецький, який, за висловом Михайла Грушевського, замість сидіти у своїх маєтках «віддається пограничному, модному тоді спорту – боротьбі з татарами».

У ролі старости князь не стовбичив у фортеці, відстрілюючись від татар, а завдавав превентивних ударів. Це вкрай напружило міжнародну обстановку: король втомився відбрікуватися від ханських та султанських послів і пояснювати, що він не віддавав наказу воювати. А Вишневецький без війни нудився і все підбивав то короля, то московського царя на великий похід як мінімум на Крим, а краще одразу на Царгород. На велику політику й порушення міжнародних домовленостей йому було начхати. У

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

Ой в Царграді на риночку,
Ой п'є Байда мед-горілочку;
Ой п'є Байда не день, не два,
Не одну нічку, та й не годиночку.

Ой висить Байда та й киває,
На свого джуро поглядає:
«Ой джуро мій молодесенький,
Подай мені лучок тугесенький...»

Слова з народної пісні

хвилину відчаю від спокійного життя він навіть сховався до служби до султана. Втім, незважаючи на ці вибрики, Байду радо приймали при королівському дворі, а коли славетний воїн тяжко захворів, Сигізмунд II Август навіть прислав йому свого лікаря.

Фатальною для Байди стала спроба посісти молдавський престол, на яку його намовили приятель Ольбрихт Ласький і делегація бояр-молдаван. Чому Дмитро Вишневецький вирішив вплутатися у боротьбу за молдавський престол, зрозуміти важко. Він не те що державою, а й власними князівськими маєтками не надто порядкував, бо, вештаючись із військом світами, роками не був удома. Втім, як свідчить історія, авантюристи зазвичай не ловлять гав, коли трапляється випадок виправити власне матеріальне або соціальне становище. Певна річ, для людини князівського статусу перспектива отримання влади над невеликою, але окремою державою становила певний інтерес. А може, Байді набридло отримувати накази вінценосців чи з віком захотілося спокою? Так чи інакше, але степовий кондотьєр легковажно вирушив захоплювати вакантний престол із не надто великим загонем, був розбитий і, зраджений союзниками-боярами, опинився у Стамбулі. Там його скинули з міського муру на вбиті у стіну гаки. Висячи на них, напівжи-

вий князь так непристойно ляяв Пророка і всі мусульманські святині, що його довелося пристрелити, скоротивши таким чином муки. Смерть Дмитра Вишневецького була такою самою ефектною, як і його багате на пригоди життя. Якби Байда помер у власному ліжку в оточенні онуків, його, може, і згадали б добрим словом, але героєм думи він не став би. ■

ВІХІ ЖИТТЯ

Народився 1516 р. у родовому маєтку Вишнівець на Волині.

1540-ті – брав участь у низці походів на татар.

1553 року незважаючи на застереження короля, розпочав будівництво фортеці на о. Хортиці.

Цього самого року разом із військом вирушив до Стамбула і на півроку найнявся на службу до султана. Після повернення завершив будівництво.

1557 р. разом із військом найнявся на службу до московського царя Івана IV Грозного. В оплату отримав землі та села і 10 тис. руб.

1561 р. повернувся в Україну: насувалася чергова війна між Великим князівством Литовським та Московським царством і князь не хотів виглядати зрадником.

Взяв участь у невдалому державному перевороті в Молдавії як претендент на престол. Страчений **1563 р.** у Стамбулі.

КНЯЗЬ ТАК НУДИВСЯ БЕЗ ВІЙНИ ТА ПОХОДІВ, ЩО ЗАРАДИ НИХ ГОТОВИЙ БУВ НАЧХАТИ НА БУДЬ-ЯКІ МІЖНАРОДНІ ДОМОВЛЕНОСТІ ТА ПРАВО

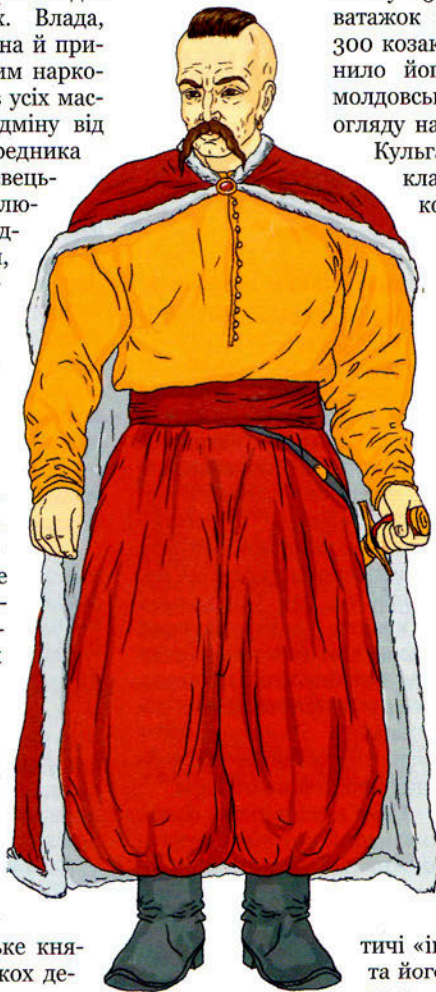
Козак на молдовському престолі

Іван Підкова, козацький отаман, господар Молдови

Автор:
Олексій Сокирко

Даремно думати, що лише гроші й легка здобич цікавили авантюристів до-модерних епох. Влада, хай навіть короткочасна й примарна, була не меншим наркотиком для відчайдухів усіх мастей і гатунків. На відміну від свого іменитого попередника Дмитра Байди Вишневецького Іван Підкова був людиною не те що безрідною, а, так би мовити, без минулого. Здається, навіть сучасники, не кажучи вже про нинішніх істориків, не мали жодної гадки ані про його соціальне походження, ані про місце появи на світ Божий. Ця обставина суттєво допомогла Підкові – запорозький ватажок, який уже на середину XVI століття мав чималий досвід грабіжницьких виїздів на багаті турецькі й татарські міста, назвав себе братом опального молдовського господаря Івана Води Лютого й заявив про права на молдовський престол.

Вибір не був випадковим – Молдовське князівство упродовж кількох десятиріч мало сумну славу найнестабільнішого васала Туреччини, за першої-ліпшої нагоди намагаючись позбутися суворої опіки Стамбула. Молдову лихоманило не лише через калейдоскопічну зміну володарів, але й через постійні чвари поміж угрупованнями місцевої знаті. Підкова, виступаючи в молдовський похід, вирішив

скористатися однією з них – міжособною війною бояр проти протурецьки налаштованого господаря Петра Кульгавого. У першій виїзді, що розпочалася влітку 1577 року, запорозький ватажок мав під рукою лише 300 козаків, що, однак, не спинило його прагнення посісти молдовський престол. Похід, з огляду на явну перевагу військ Кульгавого, довелося відкласти, але це пішло Підкові на користь. Слава

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

За річку та бистрою
Б'ється турок з Молдавою,
На Дунаї, на Дніпрі
Ллються крові води бистрі.
По тім боці ліс рубають,
А на сей бік тріски летять,
Козаченьки в Волощині
Господарити хотять.

Слова народної пісні

на майбутні роздачі урядничих «портфелів», не гребував особисто стати до лав отамана.

У другій спробі доля усмінулася Підкові: в листопаді 1577 року його військо щент

СТРАТА ІВАНА ПІДКОВИ У ЛЬВОВІ НІБИ ЗАПРОГРАМУВАЛА ПОДАЛЬШІ ПОКАЗОВІ СТРАТИ КОЗАЦЬКИХ ВАТАЖКІВ

про його хоробрість і командирські таланти ширилася всією Україною, спонукаючи стати під його корогви запорозьку голоту. Прикордонні урядники, попри суворі королівські укази, майже не перешкождали приготуванням до війни, потай сподіваючись погріти руки на майбутніх трофеях, а деякі відчайдухи шляхтичі «інвестували» в Підкову та його «проект» чималі кошти. Дехто, розраховуючи

розгромило армію Петра Кульгавого й за місяць вступило до Ясс. Козацький чільник таки посів жаданий престол, ставши, втім, лише каліфом на годину. Вже наступного року Кульгавий за підтримки турків витіснив підрозділи Підкови на Брацлавщину, де того, за вказівкою з Варшави, було схоплено й віддано під суд. Страта Івана Підкови у Львові ніби запрограмувала подальші показові страти козацьких ватажків Косинського, Наливайка, але пізніше вже йшлося не про авантюристів, котрі добували чужі престолы, а про людей, які прагнули стати володарями у себе вдома. ■

ВІХИ ЖИТТЯ

Народився в першій половині XVI ст. на Брацлавщині. Можливо, мав волоське походження, діставши прізвисько Волошенин.

1550–1560 рр. брав участь і організовував морські походи запорозьців на Кафу й Очаків.

За вояцьку вправність і надзвичайну силу (за переказами, легко гнув підкови) отримав прізвище Підкови.

1577 р. двічі намагався оволодіти молдовським престолом.

13 грудня 1577р. проголошений молдовським господарем у Яссах.

Взимку 1578 р. Підкову підступно заарештовано в Барі (за іншими даними, в Немиріві) й страчено за вирокотом сеймового суду

Демон миру і бог війни

Іван Сірко, кошовий отаман Запорозької Січі

Автор: Олексій Сокирко

У пантеоні української козащини зірка Івана Сірка завжди сяяла своєю політичною «цнотою» і спартанською мужністю. Чи не найпопулярніший персонаж дум, улюбленець белетристів-романтиків, культова персона для істориків... Навіть пересічний українець знає, як саме виглядав січовий ватажок і що під його диктовку запорожці написали турецькому султанові, після увічнення цієї фантастичної сцени Іллею Рєпніним.

З-поміж інших кошових отаманів Сірко й справді вирізнявся неабиякою активністю в антиосманських і антикримських акціях, а надто надзвичайним інтересом до великої політики, яку січові лідери завжди вважали справою непевною та дургорядною. Не підтримавши укладення Переяславської угоди 1654 року, Сірко, втім, схвалив так звані Другі Переяславські статті 1659-го, що значно обмежували політичні права Гетьманщини на користь Москви. Після нетривалого зближення з промосковськими лівобережними гетьманами кошовий на деякий час виступив із підтримкою програми гетьмана Петра Дорошенка з об'єднання ро-

зрваної полум'ям громадянської війни козацької держави. Але й цей союз виявився закоотримим.

Навіть суто військові вправи Сірка, скеровані на святую справу визволення православних бранців з османської неволі, здавалося б, завдавали шкоди

літичний світ» не вкладався у межі примарної для людини XVII століття «великої» України й слабко в'язався навіть із генетично ближчою козакові Гетьманщиною. Сірка вбавив інший простір – від Причорномор'я й Січі аж до Дону, де вільно було гуляти лише ватагам степових лицарів. «Щасливий» і «звитяжний» батько, як його нарекли січовики, був, однак, набагато прагматичнішим і не вдовольнявся «босоногим» кошовим героїзмом. Сучасники не раз відзначали його неаскетичний спосіб життя, вправні оборудки з перепродажем татарських бранців і трофейної худоби, піклування про власну нерухомість, яку отаман педантично накопичував на тихих полтавських і переяславських хуторах. Вояцьке заробітчанство, помножене на дар прозороливого політика, забезпечило козацькому Марсу й інший рекорд: на неспокійний уряд кошового його обирали аж дванадцять разів! ■

СІРКА, ЯКОГО ДВАНADЦЯТЬ РАЗІВ ОБИРАЛИ КОШОВИМ ОТАМАНОМ, ВАБИЛИ ШИРОКІ ПРОСТОРИ – ВІД ПРИЧОРНОМОР'Я Й АЖ ДО ДОНУ

політичним чинам «правильних» гетьманів-державників і зараховували його до лав вірних союзників Кремля. Фатальний удар січовиків Сірка на Акерман 1659 року позбавив Івана Виговського татарської підтримки після вигрешної Конотопської битви, фактично звівши її результати нанівець. Та маятник політичних планів Сірка геть несподівано хитнувся від Запоріжжя до Слобідської України, де він на певний час обійняв посаду харківського полковника й навіть встиг заприятелювати зі Степаном Разіним, назавжди накликавши на себе опалу московського царя.

Саме в останньому союзі, можливо, й потрібно шукати справжні ідеї та мотиви січового отамана. Адже його «по-

ВІХИ ЖИТТЯ

Народився на початку XVII ст. на Поділлі (можливо, у шляхетській родині; за іншими даними, був родом із козацької слободи Мерефа на Слобожанщині).

1653 року організував відбиття ясиру в татар, які поверталися з Поділля. Початок цілої серії антитатарських вправ, які принесуть Сіркові лаври християнського лицаря й водночас характерника.

У другій половині 50-х років XVII століття – вінницький полковник. Наприкінці **1660 р.** Сірко вирушив на Чортомлицьку Січ.

1660–1680 рр. – дванадцять разів обирали кошовим отаманом.

1664–1665 рр., 1667 р. – полковник Харківського слобідського полку.

Помер **1680 р.**

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

Ой ти, батьку-Сірку,
Козацький барвінку,
Ти надівай шапку-бирку,
Та визволяй чабана-товаринку.

Слова з народної пісні

Подільський Робін Гуд

Устим Кармелюк, народний герой

Автор: Катерина Липа

Про вчених та мислителів часом шанобливо кажуть: «він випередив свій час». А от Устим Кармелюк, здається, народився запізно – за середньовіччя чи ренесансу він явно був би і доречнішим, і щасливішим. Уявіть собі початок бурхливого й водночас раціоналістичного XIX століття. Наполеон уже видав свій усталений кодекс, що став основою сучасного європейського законодавства, і перекроює карту Європи за власними бажаннями, Талейран інтригує, а Веллінгтон із Блюхером міркують, як краще загнати Бонапарта на слизьке. Все подорослому. І тут у селі на Поділлі з'являється кріпак-ідеаліст, який не має уявлення про високу політику, а просто вважає, що життєві блага можна поділити по справедливості між людьми. А оскільки Устим Кармелюк був людиною дії, то одразу почав втілювати свої фантазії в життя.

Військового та й життєвого досвіду Кармелюк набрався в армії, до якої його віддав за непокору пан. Щоправда, прослужив він менше року – й утік додому. Точніше, до якогось із ярів, що ними порізане Поділля. Далі все було, як у легендарного англійського стрільця з лука. До солдата-втікача потяглися збройні шукачі справедливості. Шляхетний розбійник зазвичай одразу відбракував відвертих злодиг, а за «необґрунтовані» грабунки карав чи виганяв із банди. В це нині важко повірити, але люди Кармелюка справді грабували лише багатих (хоча порівняно з ними багатієм видавався майже кожен) і роздавали крадене бідноті. Найкращим підтвердженням справедливих намірів грабіжника-ідеаліста було те, що його кар'єра тривала понад 20 років. Без масової підтримки населення це було б просто немож-

ливо. А коли підтримували, то було за що. Надихаючись прикладом Кармелюка, пів-Поділля засіло з пістолями при дорозі: у 1830–1835 роках чисельність шукачів справедливості сягнула 20 тис.

Утім, Кармелюк і сам непогано дбав про себе. Кількість вчинених ним карколомних втеч із в'язниць перевершує фантазії авторів блокбастерів. Ну, нехай тюрма, але втекти з сибірської каторги й неспіваним-невпійманим дістатися з Тобольська околиць Кам'янця-Подільського! За тодішнього стану транспорту це було не-

КРІПАК-ІДЕАЛІСТ ВВАЖАВ, ЩО ЖИТТЄВІ БЛАГА МОЖНА ПОДІЛИТИ МІЖ ЛЮДЬМИ ПО СПРАВЕДЛИВОСТІ, Й ШАЛЕНО ЛЮБИВ ВОЛЮ

можливо. Але Устим Кармелюк, здається, був фізично нездатний сидіти на ланцюгу й долав усі перепони, що обмежували його свободу. Благородному розбійникові в певному сенсі поталанило: він не зогнив у в'язниці, а помер під вільним небом, застрелений із засідки ворогом. ■

ВІХИ ЖИТТЯ

Народився **10 березня 1787 р.** у селі Головчинці (нині Кармелюкове Вінницької обл.).

1812 року відданий до війська на 25 років (служив уланом).

1813 р. втік із підрозділу. Був упійманий і направлений до штрафного батальйону в Крим, дорогою втік і подався у робінгуди.

1817 р. упійманий, засуджений до смертної кари, яку замінили каторгою в Сибіру. Втік з етапної в'язниці у В'ятці.

1824 р. знову попався, був затаврований розпеченим залізом і відправлений до Тобольська.

1825 р. втік з Сибіру.

1830 р. черговий арешт. Оскільки перевозити Кармелюка вже боялися, він просидів два роки під посиленою вартою в літинській тюрмі. Втік, розібравши стелю камери.

Загинув **22 жовтня 1835 р.**, застрелений із засідки срібним гудзиком, оскільки вважався характерником.

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

Зібрав собі славних хлопців –

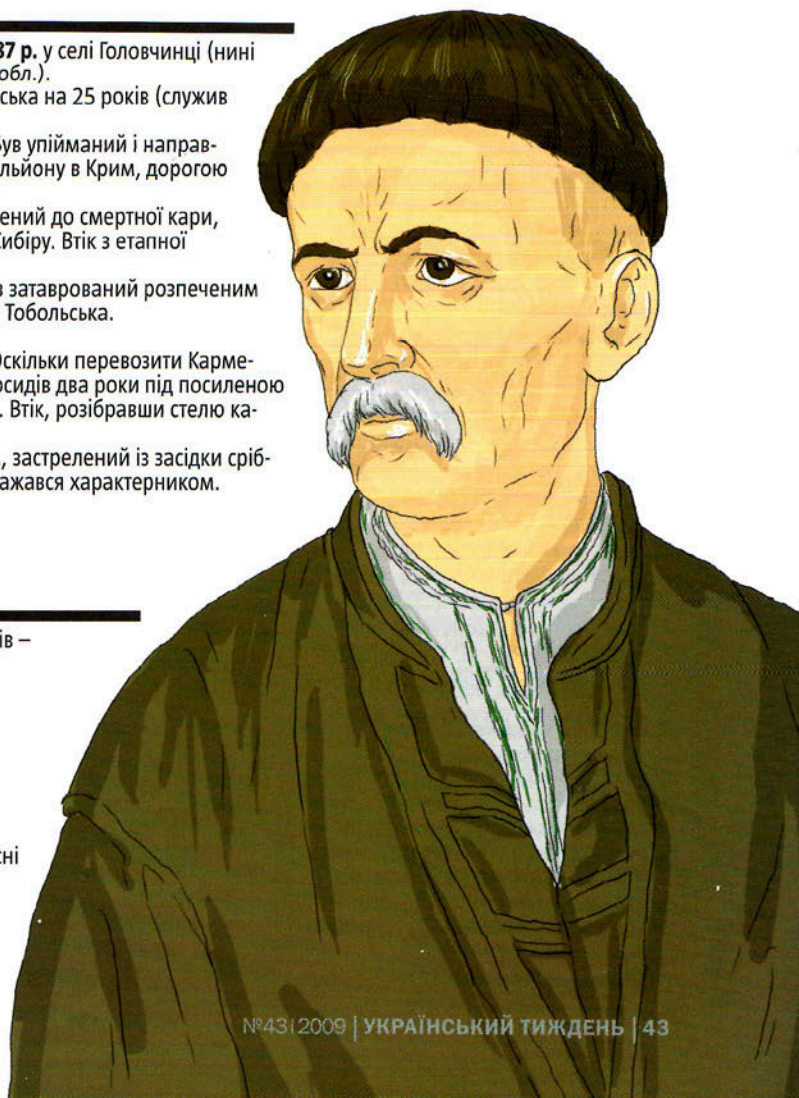
Що ж кому до того?

Засідаєм при дорозі

Ждать подорожного.

Чи хто їде, чи хто йде,
Треба їх спитати,
Як не має він грошей –
Треба йому дати!

Слова з народної пісні

Одесит проти Лувру

Ізраїль Рухомовський, ювелір

Автор: Олексій Сокирко

Як відомо, «вся контрабанда робиться в Одесі на вулицях Дерибасівській та Малій Арнаутській», але авантюристичне ХХ століття «засвітило» в цьому переліку ще одну одеську вулицю – Успенську. Саме тут, у будинку під номером 36, працював скромний ювелір Ізраїль Рухомовський.

Кар'єра майстра була типовою для вихідця з єврейської бідноти Російської імперії. Батьки мріяли, щоб хлопчик став рабином або вчителем, але амбітний юнак марив мистецтвом. Чи не єдиний шлях бодай якось послужити музам для молодого єврея, без жодної надії на фахову освіту, підказало саме походження – ювелірне ремесло. Рухомовський ніколи ніде не вчився й усі професійні премудрості та секрети засвоював від випадкових наставників, жваво цікавився історією, мистецтвом. Талант самоука розквітнув завдяки не лише надзвичайним обдаруванням, а й наполегливій праці над собою. Молодий ювелір спершу влаштувався працювати в Києві, але, вочевидь, попри «столичний» губернський статус, місто не виправдало «бізнес-планів» Рухомовського, і він за якийсь час перебрався до економічно й культурно жвавішої Одеси.

Невідомо, як складалося б професійне майбутнє майстра, якби свою фатальну роль не відіграло зацікавлення історією. Археологічні розкопки на зламі ХІХ–ХХ століть у Північному Причорномор'ї відкрили науці

й широкий публіці не знаний доти світ «варварського» мистецтва, що зародилося й розквітло на периферії античної класики. Видобуття із землі нової прикраси, уламка скульптури чи то різьбленої плити ставало не лише науковим, а й мистецьким явищем. На Півдні України спостерігався справжній вибух колекціонерського попиту на предмети скіфського, сарматського та елліністичного мистецтва. А там, де є пошит, звісно, є і пропозиція.

1895 року відомий у Східній Європі торгівець антикваріатом Шепсель Гохман замовив скромному одеському ювелірові Рухомовському золоту тиару-вінець, яку за рік продали паризькому Лувру за майже астрономічну ціну 200 тис. франків – таку непомірну суму, що дозволив на її виділення треба було брати в уряду й парламенту. Втім, казус у тім, що закупівельна комісія музею (яка, між іншим, складалася зі справжніх світил науки) купувала в Гохмана не новороб від одеського ювеліра-самородка, а буцімто справжню тиару воєвничого скіфського царя Сайтоферна, якому її наприкінці III ст. до н. е. презентували мешканці античної Ольвії.

За кілька років, коли оригінальність і справді вишуканої золотої корони, оздобленої сценнами з гомерівської «Гліади» та «Одіссеї», стала раз по раз піддаватися сумнівам, Рухомовський наважився заявити про своє авторство. Скандал, що вибухнув довкола талановитої підробки, вдарив по всіх: і по престижу

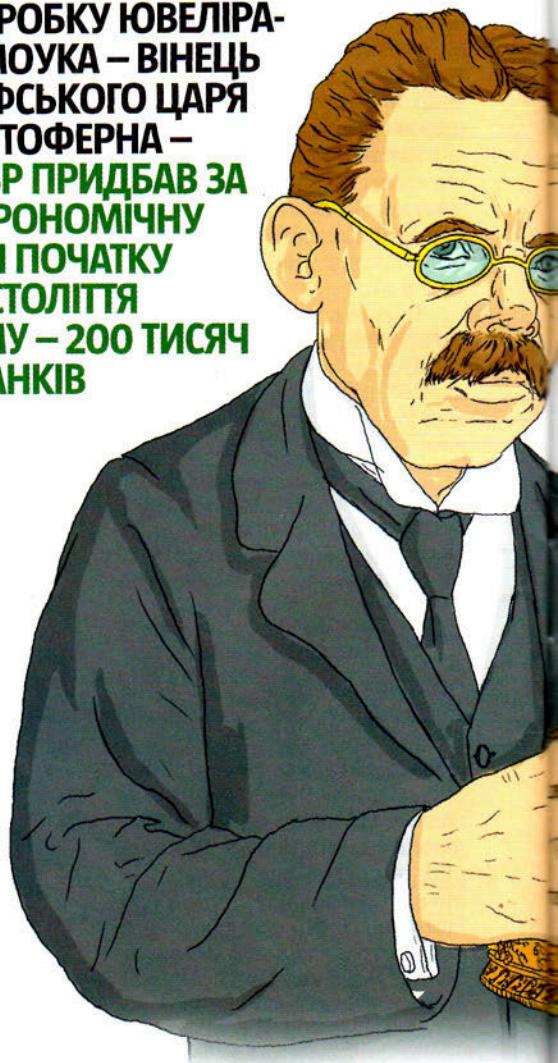
ГРОМАДСЬКА ДУМКА

«Мир і спокій, хліб і одяг завжди були в моєму домі. Я любив свою роботу, свою дружину й свій дім. Навіть після смерті моя душа перебуватиме в творіннях моїх рук, котрі я лишив по собі».

Напис на надгробку майстра

Лувру, і по авторитетах мистецтвознавців, але зробив з одеського ювеліра зірку паризького бомонду. Автор чесно показав взірці й наукові праці, які надихнули його на виготовлення тиари, а недовірливим експертам навіть продемонстрував процес роботи над її найскладнішими елементами. Історія з підробкою вінця Сайтоферна стала не просто найрезонанснішою аферою на антикварному ринку початку ХХ століття, а й прикладом того, як можна втрапити в історію моволі. ■

ПІДРОБКУ ЮВЕЛІРА-САМОУКА – ВІНЕЦЬ СКІФСЬКОГО ЦАРЯ САЙТОФЕРНА – ЛУВР ПРИДБАВ ЗА АСТРОНОМІЧНУ ДЛЯ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ СУМУ – 200 ТИСЯЧ ФРАНКІВ

ВІХИ ЖИТТЯ

Народився 1860 р. у Мозирі.

1880-ті рр. – почав працювати у київських ювелірних майстернях.

1892 р. переїхав працювати до Одеси. За три роки розпочалася робота над замовленням, якому судилося уславити майстра, – тиарою Сайтоферна.

1903 р. прибув до Парижа, де довів своє авторство підробленої тиари. Того самого року відкрилася виставка Салону декоративного мистецтва, на якій твори Ізраїля Рухомовського було відзначено медаллю. Невдовзі переїхав до французької столиці, де на нього чекали численні замовлення від поціновувачів ювелірних ексклюзивів.

Помер у Парижі 1936 р.

Гетьман чужих берегів Дніпра

Іван Полтавець-Острияниця, наказний отаман Вільного козацтва

Автор:
Кирило
Галушко

Кого тільки з різних ініціативних і творчих постатей не збирав Київ часів громадянської та визвольних воєн! Але й на їхньому тлі трапляються відверті віртуози українського революційного авантюризму.

Тут незаперечна першість належить героєві Першої світової, який мав чимало відзнак: щонайменше шість бойових орденів, не кажучи про «Георгіївську шаблю» за порятунок власної частини від оточення... Це сотник Іван Полтавець із Чигирини, який стверджував, що є спадкоємцем бунтівного гетьмана Острияниці.

У революційній Україні він обов'язково мав з'явитися, адже, очоливши Українське товариство офіцерів Петрограда, виявився занадто непередбачуваним для російської столиці. Наприклад, самовільно вилучив із музеїв козацькі клейноди і відправив на батьківщину, але ті чомусь туди не дісталися. Загалом Пітер був затисним і чужим для цього залятого українця, й місцеве військове керівництво раділо, відправляючи його додому. Знайшовши підтримку в національних київських установах, він розпочав власну політичну гру: очолив у жовтні 1917 року з'їзд Вільного козацтва – сти-

хийний рух самооборони українського селянства. У Києві, де Рада прагнула поставити під контроль «стихію», він не говорив про свою участь, а опозиційним «вільним козакам» – про свої офіційні повноваження від Києва. На не дуже репрезентативному «козацькому з'їзді» він просував гучні декларації, зокрема про визнання «наказним отаманом» Вільного козацтва генерала Павла Скоропадського, який тоді й гадки не мав ані про Івана Полтавця, ані про Вільне козацтво.

Восени 1917 року це викликало невдоволення з боку Центральної Ради Скоропадським (той мимоволі ставав «українським політиком»), а ось у 1918-му стало в нагоді як вияв давніх народних симпатій до Павла Петровича. Вдячний гетьман призначив Полтавця генеральним писарем, що було відвертою синекурою: його посада не залежала від особи та партійності прем'єра. Назовні Полтавець виконував функцію церемоніймейстера: «ніби зіскочив із старовинного портрета», говорив доброю українською мовою, «кокетуючи запозиченими із старого словництва архаїзмами». На думку деяких спостерігачів, він був кимось на кшталт сірого кардинала при гетьмані; але Скоропадський до Полтавця прислухався, та не переоцінював.

Після падіння Директорії Полтавець емігрував до Німеччини, де намагався запевнити різні політичні сили у тому, що мав в Україні масову підтримку, могутні «таємні козацькі коші» у кількох країнах та готовий віддати все це тому, хто його фінансово підтримає. Він пропонував послуги кому завгодно:

російським монархістам, німецьким нацистам та американському ку-клукс-клану. Доволі швидко від нього відхрестилися всі можливі угруповання української еміграції: попри ідейні розбіжності, вони вважали, що Полтавець ганьбить їх усіх разом, а його оповідки про «підпілля» дали врешті привід для репресій в УРСР. Припинив він свою «творчу активність» лише під час наступної світової війни. Усе це дуже погано закінчилося б, але єдина втіха полягала в тому, що наступні (й останні) тридцять років життя Полтавцю вже просто ніхто не вірив... ■

ВІХІ ЖИТТЯ

Народився у Чигирині **1892 р.**
1913 р. закінчив Чугуївське військове училище.
1914–1916 рр. – на фронті.
1916–1917 рр. – на навчанні у Петрограді, був членом різних українських військових організацій.
1917 р. – інструктор Українського генерального військового комітету, перший генеральний осавул Вільного козацтва.
1918–1919 рр. – генеральний писар Української держави, емігрував до Німеччини.
1923 р. заснував Українське національне козацьке товариство (УНАКОТО, Мюнхен).
1926 р. оголошений співниками «Гетьманом і Національним Вождем усієї України обох боків Дніпра та військ козацьких і запорозьких».
1942 р. відійшов від політичної діяльності.
1957 р. помер у Мюнхені.

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

(Його товариство) «то лише п'ять авантюристів, котрі хочуть, щоб їм платили москалі і німці, і лише на їх користь працюють»

Д. Донцов
про еміграційного Полтавця, 1923

Прапор анархії

Нестор Махно, командувач Революційної повстанської армії України

Автор:
Кирило
Галушко

Смутні часи й безладдя завжди породжують рухливі, нестандартні постаті, які швидко вириваються на поверхню, але потім так само хутко зникають разом із «піною» авантюри, спекуляцій, гвалту та суперечливих чуток. Настає «стабілізація», «остаточна зачистка», яка залишає в прихильній уяві суспільства лише тих, хто свого часу пристав на бік переможця. Російська революція 1917 року і громадянська

дів за вдачею – такі ж авантюристи, от тільки «удачники»; їхня історична репутабельність обумовлена статусом переможців. Єдиний персонаж – політичний опонент, хто попри весь офіційний осуд залишив за собою потужне враження чогось до кінця не второпаного навіть для конвеєрно відштампованої «радянської людини», це, безперечно, Нестор Махно.

Безумовний лідер, очевидний «харизматик», відчайдушно хоробра, впевнена у своїй беззаперечній правоті та вкрай уперта людина, інколи ірраціональна та геть п'яна (або від ризику, або від оковитої). Він мав насагу із банд дезертирів і не потребу створити боєздатне військо та залучити до нього тисячі селян. Ця армія могла певною мірою вирішувати долю цілих етапів громадянської війни – і в 1919-му, і в 1920-х роках, а дилетант Махно міг легко знищувати регулярні досвідчені частини, очолювані рафінованими генштабівськими генералами. Все це правда. І він дійсно щиро був «за народ», наскільки це можна було довести власним прикладом, – тобто явно не був класичним авантюристом-егоїстом. Він був ідеалістом-егоцентриком. Він вірив лише в свою остаточну «справедливість», яка поширювалася на степову Таврію. Але саме через цей ідеалізм його «авантюра» не мала майбутнього. Відсутність у Махна як ідейного анархіста бодай якогось уявлення про організацію суспільства, що виходила б за межі сільської комуні, залишила його тільки великим «польовим командиром».

ВІХИ ЖИТТЯ

1888 р. народився у с. Гуляй-Поле в багатодітній селянській родині.

1906 р. приєднався до анархістського руху, брав участь в «експропріаціях» (грабунках).

1911–1917 рр. – відбував покарання в Бутирській тюрмі, де займався самоосвітою.

1917 р. повернувся до Гуляй-Поля, де очолював усі місцеві органи влади, не визнавав ані Тимчасового уряду, ані Центральної Ради, провадив власні реформи.

1918 р. вів боротьбу проти донських козаків, австрійських військ та гетьмана Павла Скоропадського у співпраці з «червоними».

1919 р. воював на боці більшовиків проти військ Директорії та Білої армії, потім виступив проти більшовицької «продрозкладки». Під час денікінської окупації створив Революційну повстанську армію України. Діяла спочатку проти «білих», потім проти більшовиків.

1920 р. уклав нову угоду про співпрацю з більшовиками. Після активної участі в розгромі Врангеля махновські частини були знищені.

1921 р. спроба продовжити партизанську війну провалилася, Махно перетинає румунський кордон і опиняється в еміграції (Румунія, Польща, Німеччина, Франція).

1922 р. намагався домовитися про повернення, обіцяючи підняти повстання на Галичині та приєднати її до Радянської України.

1934 р. помер у Парижі від туберкульозу.

Він зневажав «комісародержавство», але як баран на мотузці тричі приходив на допомогу більшовикам. Та для останніх він був часом корисним цікавим ідіотом, який мусить зникнути після того, як зробить за них їхню роботу. ■

БЕЗ ЩОНАЙМЕНШОЇ
ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ МАХНО
СТВОРИВ ВЛАСНУ АРМІЮ
І МІГ ЛЕГКО ЗНИЩУВАТИ
РЕГУЛЯРНІ ДОСВІДЧЕНІ
ЧАСТИНИ

війна породили цілий легіон строкатих авантюристів різної (або незбагненої) партійної приналежності, національних та державних орієнтацій, «шовіністів» та «інтернаціоналістів», популярного соціального та етнічного походження, дивакуватих особистих смаків, що коливалися від садизму до високої поезії. Вони створювали партії, банди, армії та цілі «республіки». Не будемо забувати, що більшість більшовицьких

вож-

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

- Миколо, а чого тебе до партії не прийняли?
- Та кажуть, що на весіллі у батьки Махна був, на гармоні грав...
- То ти кажи, що не був!
- Та як я їм скажу, коли вони тама танцювали?

Анекдот

Пейзажист Ярема

Микола Глущенко, видатний український художник, агент радянської розвідки

Автор: Катерина Липа

Творча людина зазвичай «креативить» не лише в процесі роботи. Чимало художників ХХ століття перетворили власне життя на мистецький акт (у тому сенсі, в якому його розуміли). А живописець Микола Глущенко спробував жити, немов у пригодницькому романі.

Юний солдат інтернованої в Польщі армії Денікіна швидко зорієнтувався в можливостях, які йому відкривалися, й утік із табору до Німеччини. Тут він нарешті здійснив мрію дитинства: почав учитися на художника. Симпатичного і напрочуд талановитого хлопця підтримували люди з різних таборів – від Скоропадського до Винниченка. А Олександр Довженко, який у 1920-ті працював у радянському консульстві в Берліні, допоміг юнакові отримати радянський паспорт. Окрилений першими мистецькими успіхами, Микола Глущенко перебирається до Мекки мистецтва – Парижа.

Важко сказати, коли саме молодого митця завербувала радянська розвідка. Ще важче зрозуміти, навіщо йому було ставати шпигуном. Художник величезного обдарування, з купою грошовитих замовників, спортсмен (8-кілометровий заплив у відкритому морі був для нього нормою), красень, улюбленець жінок... Для повноти образу супермена бракувало хіба що особистого впливу

на долю світу. Цю прогалину допомогла заповнити робота таємного агента – Глущенко працював розвідником під псевдонімом Ярема.

Молодий живописець-емігрант мав шалений успіх у повоєнному Парижі: з його яскравих неоімпресіоністичних пейзажів та натюрмортів бурхала така сила й радість життя, що це не могло не сподобатися змученим недавнім лихоліттям глядачам. Красень-українець опинився у вирі товариського життя: вдень на філіжанку кави та інтелектуальні розмови до його майстерні заходили й божественні персонажі, й представники французької еліти, ввечері він вбирився в смокінг і йшов до опери. В результаті діяльності «тусовщика» радянська розвідка отримала креслення 250 розробок найновішої зброї різних європейських країн, зокрема – німецьких авіаційних двигунів для винищувачів, які радо скопіювали «сталінські соколи». Можливо, як і більшість емігрантів, Глущенко не надто добре розумів, що відбувається в СРСР, тому почав проситися додому. Його довго вмовляли пошпигувати ще трохи, та нарешті таки пустили на батьківщину. Останнє розвідувальне завдання Глущенко виконав після підписання пакту Молотова – Ріббентропа. Варто було

ВІХИ ЖИТТЯ

Народився **17 вересня 1901 р.** у Новомосковську (нині Дніпропетровська обл.).

1918 року після закінчення комерційного училища в Юзівці (нині Донецьк) мобілізований до армії Денікіна. **1924 р.** закінчив Берлінську вищу школу образотворчого мистецтва

1936 р. повернувся на батьківщину.

З 1939 р. – професор Київського художнього інституту.

1944 р. отримує звання народного художника України.

Помер **31 жовтня 1977 р.** у Києві.

Лауреат премії ім. Т.Г. Шевченка. За своє життя створив понад 10 тис. живописних та графічних творів

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

«Глущенко, людина широкого обдарування, головну увагу віддає пейзажному живопису. Пейзажист.

У цьому слові є спільне щось зі словом лірик...»

Максим Рильський

йому привезти до Німеччини виставку творів і трохи потусуватися в Берліні, як радянська розвідка отримала неспростовні докази того, що Німеччина планує напад на СРСР.

Протягом подальшого мирного життя в Радянському Союзі Микола Глущенко отримав усі можливі відзнаки й блага. Але з його робіт років на 30 зникло буяння кольорів та сліди європейського вишколу: Глущенко став якісним і нуднуватим соцреалістом. Подейкують, що наприкінці життя він зібрав свої роботи радянського періоду й хотів спалити. Але в останні роки митець знову писав як замолоду – сміливо і яскраво. Може, перестав боятися. ■

**ЗАВДЯКИ
ГЛУЩЕНКО
РАДЯНСЬКІ
СПЕЦСЛУЖБИ
ДОВІДАЛИСЯ ПРО НОВІ
ЗРАЗКИ ЗБРОЇ ТА ПІДГОТОВКУ
НАПАДУ НІМЕЧЧИНИ НА СРСР**

Річковий дозор

Навігація закінчується – столичні водники найближчим часом почнуть знімати бакени та регулювальні знаки на Дніпрі

Автор:
Костянтин
Раковський

Фото:
Макс Левін

Річка Дніпро – хоч і не така важлива для держави транспортна артерія, як за часів шляху «з варягів у греки», та все ж доволі судноплавна. По ній спускаються і піднімаються круїзні лайнери та прогулянкові

катери, баржі з піском, щебенем і кавунами. А отже, є й чималий штат людей, покликаних тримати річку в належному стані. Тих, хто очищає перекати, вимірює глибини, прокреслює зручні для кораблів маршрути. Ві-

зьмімо хоча б бакенщиків – професію просто унікальну для Києва, хоча роботу їхню неможливо не помітити. Адже бакени, що горять на Дніпрі, давно перетворилися на один з елементів урбаністичної романтики.

ТЕМНА ГАВАНЬ

Та частина київської гавані, де розташувалися ремонтні майстерні підприємства Укрводшлях, непомітна ні з іншого берега Дніпра, ні навіть із вулиці Електриків, що пролягає поруч. За воротами починається великий яблуневий сад, акуратна будівля гуртожитку та майстерні, Дніпро і кораблі. Не ті, звичайно, теплоходи, які ми бачимо біля річкового вокзалу, готові будь-якої миті за хороші гроші повезти підгулялий корпоратив хоч до Севастополя, хоч до Одеси, але кораблі-трудівники, що квартирують в одній із віддалених київських бухт.

ДНІПРОВІ ЗОРІ. Кеп Сергій Мироновський перевіряє стан акумулятора і ліхтаря чергового бакена

Є якась сувора краса у цьому безсистемному накопиченні різнотипних кораблів, барж, земснарядів, буксирів... Пересуватися між ними тут доводиться безпосередньо над водою: стрибати містками, перекинутими з однієї палуби на іншу, йти через понтони, якісь плавучі крани та іншу дивну техніку. Тут десятиріччями нічого не змінюється, тільки професійні навички передаються у спадок від батька до сина, мабуть, разом із старим баркасом, зайлуженим веслом та ліхтарем моделі «летюча миша».

Сьогодні більшість працівників Укрводшляху сезонні, вони живуть тут своїм окремишим світом у гуртожитку та будиночках на воді – брандвахтах. Окремо розмістилися кораблі, які нечасто побачиш на Дніпрі, наприклад, річкові танкери, що за розміром є просто іграшками порівняно з їхніми океанськими нафтоналивними колегами. Є тут і дивний корабель-водовоз із космічним іменем «Водолій-11». По-пролетарському грубо виглядає причальна стінка ТЕЦ-2, однієї з найстаріших у Києві, вугілля на яку колись дуже давно підвозили баржами і вивантажували безпосередньо у гавані. За ТЕЦ розвантажують баржі старезні портові крани. А над заводом «Ленінська кузня», який добре звідси видно, піднімається в небо найбільший в Україні плаваючий кран вантажопідйомністю понад 600 тонн – розробка вітчизняних спеціалістів, покликана допомогти в будівництві мостів.

СВІТЯТЬ ТІЛЬКИ ДЛЯ КИЯН?

Поміж усього цього накопичення нам навіть не одразу вдається знайти корабель столичних бакенщиків «Дельфін». Добиратися до нього доводиться, перестрибуючи з одного понтона на інший, краєм ока милуючись ряскою, лататтям та іншою привабливою водною рослинністю, що гойдається на воді. Врешті таки стрибаємо на борт, де нас зустрічає капітан «Дельфіна» Іван Коломієць.

Кеп одягнений у потертий військовий камуфляж. Його корабель «озерного типу», збудований ще в 1960-х, виглядає не надто презентабельно. Хоча всередині він дуже чистий, із камбу-

зом, довгим рядом кают, у яких живе з десяток членів екіпажу. Заходимо в рубку, на стіні якої прикріплена схема Дніпра з розташованими на ній об'єктами бакенного господарства. Їх на ділянці, за яку відповідає Коломієць, налічується понад сотня.

«А ви в курсі, що вище за Київ бакени вже не світять ночами?» – одразу ж попереджає він. З одного боку, на утримання ліхтарів бракує грошей, з іншого – зараз дуже мало суден ходять по Київському водосховищу і вище по Дніпру, Десні та Прип'яті. Навіть єдиний в області маяк поблизу Вишгорода вимкнено, бо це була б марна витрата грошей. По Десні, що правда, колись возили крейду з Новгород-Сіверського, але зараз припинили. Інколи буває, у водосховищі з'являються білоруси, але, скажімо так, транзитом. Вони заходять із Дніпра у Київське море тільки для того, щоб потім піднятися по Прип'яті знову-таки на білоруську територію – до Пінська чи Гомеля. Ми все ж сподіваємося, що колись розпочнеться обіцяна реконструкція чорнобильського саркофага чи об'їзних мостів навколо міста і судноплавство тут дещо пожвавиться.

Взагалі обслуговування бакенів припиняється наказом Міністерства транспорту та компанії Укрводшлях разом із закінченням навігації – приблизно в середині листопада. Однак у бакенній справі дуже часто трапляється так, що «не було б щастя, та нещастя допомогло». У селищі Любеч Чернігівської області через зміну русла Дніпра майже 600 га української території опинилися під загрозою «перетекти» до сусідньої Білорусі. Тож зараз ведуться активні берегоукріплювальні роботи, а отже, кораблі з будівельними матеріалами йтимуть річкою вгору значно довше, ніж зазвичай триває навігація. Це вигідно тим, хто влаштовується сюди сезонно. Бо на зиму більшість працівників ідуть у кількомісячну відпустку, на ремонтній базі залишається тільки команда охорони кораблів.

ЗМІНА ОБСТАНОВКИ

Місто Київ за термінологією ще одного нашого співрозмовника

капітана корабля «Шляховий-151» Сергія Мироновського, – це ареал так званої 39-ї обстановочної ділянки. Ми з Мироновським пливемо обстежувати бакени на Дніпрі й потроху наворачуємося до неповторної термінології дніпровських річковиків. Так, наприклад, усі річкові знаки називаються обстановкою. Вона ж, своєю чергою, поділяється на плавучу (бакени) і берегову (навігаційні знаки на суші). Зокрема, 39-та ділянка простягається від Києва вгору до водосховища і далі аж до селища Усове, що практично на кордоні з Білоруссю. Відповідно річковим сленгом ставлять не бакени, а цю саму обстановку, її ж і знімають наприкінці навігації.

Під річковою поверхнею, безпосередньо там, де ми пливемо на «Шляховому-151», багато прихованих рукотворних перешкод, які потрібно позначити бакенами. Приміром, свого часу на місці, де нині стоїть пам'ятник засновникам Києва у Наводницькому парку, були насипані дамби, щоб захищати дніпровські схили від розми-

вання. З будівництвом Канівського водосховища рівень води в річці піднявся, дамби опинилися під водою. Тож тут дуже небезпечно для кораблів ділянка – як через несподівану міліну, так і через раптове пришвидшення течії в одному місці. Зона концентрації аварій, як сказали б у такому випадку працівники ДАІ. Тож без «шляхових позначок» не обійтися.

Бакен – плавуча споруда з маленьким електричним серцем усередині, яке капітан Мироновський перевіряє, наче терапевт хворого. Загалом у перевірених нами бакенах усе начебто добре. Батареї в нормі, енергоощадні світлодіоди, що прийшли на зміну звичайним лампочкам, працюють у штатному режимі. Бакени перевіряють приблизно раз на два місяці – саме за цей час випрацьовуються батареї.

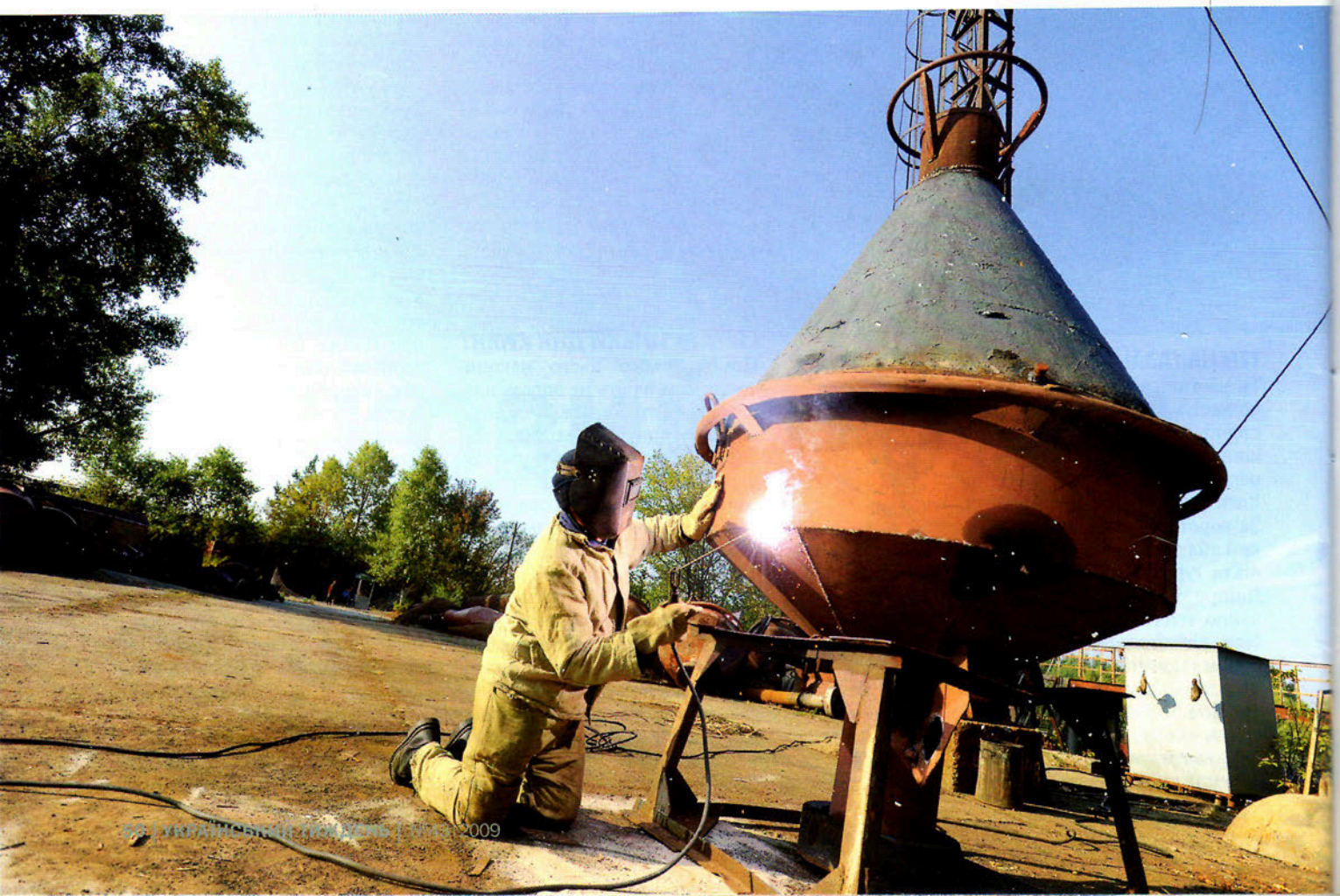
«До річч, їх постійно крадуть, – скаржиться капітан, поки ми підпливаємо до бакена біля острова Водників, – не так активно, як колись, але... Раніше в бакенах стояли лужні акумулятори, дуже якісні й довговічні, –

то населення навколишніх сіл знімало їх і ставило на мотоцикли. Зараз користуємося батареями, яких вистачає щонайбільше на одну навігацію, але і їх цуплять. А коштує така техніка по 2–3 тис. грн на один бакен».

МІЦНО СПЯНІ, ДОБРЕ СКЛЕПАНІ

Незугарні, грубо спаяні, вони виглядають артефактами, непідвладними стихіям. Хоча це, звісно, не так. Головна проблема бакенів – вітер. Він здуває і їх, і берегові знаки. Дніпро – не завжди спокійна річка. Тут бувають серйозні шторми, які, ніби знущаючись із бакенників, зривають обстановку з ланцюгів. Навіть попри те, що ланцюг саме на випадок шторму роблять у кілька разів довшим, ніж глибина на цій ділянці. Ще буває, що бакени випадково зачіпають і пошкоджують якесь судно. Найсвідоміші капітани повідомляють ремонтну службу про будь-які пошкодження навігаційного обладнання, і тоді корабель «Дельфін» вирушає у ремонтний рейс, що може три-

МОЛИТВА
ВІЧНОГО
РЕМОНТУ.
Старі бакени
служать
довго, якщо
час від часу
їх піддавати
профілактиці

вати понад тиждень. Тим більше що такий виклик – нагода перевірити стан бакенів та іншої об'єкції по всій ділянці, тому що на плановий огляд часто просто бракує пального.

На баржі-рудовозі складені кілька бакенів, які перебувають тут на ремонті: більші – для Київського водосховища, менші – для річки. В одних із них запаюють дірки, інші просмолюють. Помічник капітана «Дельфіна», оптимістичний хлопець на ім'я Славко, пояснює, що конструктор червоного кольору відміряють праву кромку ходу, чорні – відповідно лівий ходовий край. Вони й за формою різні: чорний має форму конуса, червоний – циліндра, щоб капітани кораблів, які йдуть проти сонця або орієнтуються по локатору, розпізнавали їх якщо не за кольором, то вже за формою точно. Вважає виглядає їхній баласт – 300-кілограмовою залізна чушка. Є у водників ще так звані сигари – маленькі залісні поплавиці, що залишаються на зиму, позначаючи місце, де навесні потрібно буде знову становити збитий бакен. Їхні кріплення значно товстіші, а баласт має вагу понад тонну, адже «сигарам» доводиться зимувати у несприятливому середовищі посеред криги.

«Зараз на наших кораблях установили систему GPS і сучасний ехолот, тож із навігацією стало легше, – каже капітан Іван Коломієць. Показуючи на кораблі, розміщені в затоні Укрводшляху, він пояснює призначення того чи іншого з них. – Ось земснаряди, що заглиблюють дно річки. Зараз усі вони стоять на своїх місцях – криза. Велику небезпеку для кораблів становить топляк – дерева, які осідають на дні, особливо їх багато у Прип'яті та

НА ХВИЛЯХ.
Корабель киянських водників швартується до бакена

БУХТА СПОКОЮ.
Тут розташувалися майстерні Укрводшляху, де працюють річкові шляховики

Десні. Для боротьби з ними річкові кораблі прочісують дно річки спеціальними тралами, а для звільнення судового ходу від особливо складних корчів використовують так званий корчекран». Такий механізм стоїть зовсім недалеко від нас і нагадує доробок якогось художника-концептуаліста з ПінчукАрт-Центру: це синтез баржі (з житловим будиночком на ній), підйомного крана, лебідки та ще якихось численних коліщаток.

Ми розмовляємо, по-домашньому розмістившись у рубці під новим навігаційним устаткуванням і старим корабельним протиударним та водонепроникним годинником. «Нині таких не роблять», – констатує Коломієць. Іван Якович прийшов сюди працювати ще 1976-го, після училища, і понад 30 років він пов'язаний із річкою.

НА ДНІПРІ ПРАКТИЧНО ЗНИКЛИ СТАРІ ДОБРІ ДЕБАРКАДЕРИ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУВАЛИ ЯК ПРИСТАНІ

«Зараз у бік затону хоч автобус ходить, – на прощання каже капітан, – а раніше на роботу потрібно було йти пішки ледве не якимись болотами. Взагалі раніше на річках багато чого було такого, що сьогодні забуто. Наприклад, у верхів'ях Прип'яті й подекуди на Десні замість бакенів стояли патріархальні віхи».

А ще на Дніпрі практично зникли старі добрі дебаркадери, які використовували як пристані на дніпровських берегах. Тоді час збігав повільніше, ніж тепер. Із Києва до Канева їздили не автобусами, а спускалися по річці колісними пароплавами, зупиняючись по дорозі в Україні чи Ржищеві. А дебаркадери слугували пересувним маленьким вокзалом зі своєю касою, їдальнею, залом очікування, медпунктом і навіть готелем на чотири ліжка. Сьогодні їх переробляють під розважальні заклади на воді, ресторани та нічні клуби. Одне залишилося на Дніпрі незмінним – бакени. Їх від навігації до навігації достатньо лише трохи підлатати. Бо є речі, які зроблені, як-то кажуть, на віки. ■

Долаючи хаос на найближчій ділянці світу

Київський
літературознавець
Мирон Петровський
про соціальну
й естетичну
активність
мистецьких
жанрів та
всепереможний
суржик

Спілкувалася
Олена Чекан

Фото:
Андрій Ломакін

«**П**ублічна самотність» притаманна не лише театрові. Завжди були люди, які тихо, не демонстративно, але вперто обстоювали право на власний шлях, власну думку, духовні цінності, що не перебувають у полі загальних суперечок та дискусій. Саме з такою людиною зустрівся *Тиждень*.

У. Т.: Мистецтво не може бути високим чи низьким. Але все ж чому для досліджень ви обрали саме дитячу літературу, романс, цирк, кабаре, анекдот, так би мовити, жанри не першого рангу?

– Бажав створити якийсь інтелектуальний порядок. В центрі феномену культури лежить ця закладена самою природою чи Богом пристрасть – подолати ентропію, навести лад. Тож головний пафос моїх життєвих зусиль – подолати хаос на найближчій ділянці світу.

Мистецькі жанри мають певну ієрархію. У кожний історичний період якісь жанри домінують, а інші відходять на другий, третій план. Приміром, у європейській культурі в першій половині XIX сторіччя абсолютно домінувала опера. Нині опера – жанр шанований, але суспільно не активний. Зараз відвідання театру схоже на відвідання музею. А в ті часи вся Італія, вся Франція чекали на нову оперу, що ставала загальним надбанням, і відомий випадок, коли слухачі, надихнувшись виставою, здається, то була «Набукко» Верді, збуджені нею, пішли до королівського палацу вимагати конституцію й отримали її.

Сьогодні це може статися радше після футбольного матчу або рок-концерту – соціальна активність жанрів мігрує, змінюється. Коли я почав займатися дитячою літературою, вона, безумовно, не мала соціальної активності. Та я зрозумів, що загальні закони дитячої літератури ті самі, що й усій літературі. І що соціальна та куль-

турна роль дитячої літератури напрочуд висока.

У дитинстві всі проходять через читацький чи слухацький досвід, через певний шар національної культури – це казки бабусі чи виховательки. Згодом, виростаючи, діти або стають читачами, або не стають. Соціальні, фахові, статові, інші розбіжності розводять їх до різних шарів літератури й культури загалом. Книжки – ніби пароль, точка, в якій люди можуть спілкуватися на одному культурному рівні. Але багато хто так і не стає читачем, і це теж наші співвітчизники, це теж люди нашої культури. І тоді виявляється, що дитяча література – це єдині тексти, спільні для всієї нації. Тож дитяча література є підґрунтям і ґрунтом національної культури. За такого погляду її значення дуже зростає. Таку просту думку чомусь ніхто з моїх колег не усвідомлював. До того ж на той час дитячою літературою займалися педагоги, бібліотекарі, організатори дитячого читання, клубні працівники, тобто не фахівці з літератури. На дитячу літературу дивилися як на засіб виховання певних людських якостей. Ось прочитає дитина таку книжку й буде чесною, іншу книжку – буде сміливою... Завдяки тому що я відкрив для себе дитячу літературу не як далеку культурну периферію, а як її центр, невідоме підґрунтя, я зацікавився й іншими периферійними жанрами.

У. Т.: Які «периферійними» можна назвати також дуже умовно. Хоча б тому, що ними захоплюються сотні тисяч людей...

– Саме так. Заборона анекдоту в СРСР призвела до того, що не було навіть спроб осмислити це явище. А він жив і був надзвичайно соціально активним. Через типологію анекдоту можна зрозуміти особливості масової свідомості, сучасну міфологію, масову соціологію та політологію. Анекдот викривав офіційну неправду, доводячи її до безглуздя й абсурду. Якби вибудувати політичні анекдоти в хронологічній послідовності їх виникнення, то вийшла б картина дивна і повчальна. З'ясувалося б, що зі згущенням соціальної небезпеки згущується й анекдотична творчість. Кривава середина 1930-х, війна, 1949–1953

роки, так звана відлига і, нарешті, Чорнобиль із перебудовою дали величезні спалахи анекдотичної творчості. Моторошно згадувати, але навіть Чорнобиль проходив під відлуння сміху, ледь не істеричного.

Про цирк узагалі існувала лише описова література: як він працює, щось про номери, радо випускали різні кольорові буклети, а про те, щоб осмислити його естетичне й соціальне значення, навіть не йшлося, наукових розвідок не було.

Про такий легендарний жанр, як кабаре, крім легенд, ми теж нічого не знали. В умовах будь-якого тоталітарного режиму кабаре принципово не може існувати. Саме це й сформувало його. І саме це й виключило його з радянського культурного контексту. У славнозвісному фільмі «Ка-

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА – ЦЕ ЄДИНІ ТЕКСТИ, СПІЛЬНІ ДЛЯ ВСІЄЇ НАЦІЇ

баре» кабаре закінчується, коли в ньому з'являється есесівець. У 1920-ті роки в СРСР ще були заклади, які так називались, але то були просто театри мініатюр.

А такий поширений і соціально активний жанр, як романс... За радянських часів його весь час цькували за нібито міщанство. Я бачив спеціальні видання для цензорів, де перелічувались сотні романсів, заборонених для публічного виконання...

У. Т.: Там були так звані міські романси чи, приміром, Шуберт?

– Дуже слушне зауваження. Існувала величезна література, але тільки про той романс, знаєте, у фракі, в краватці, з метеликом, у манишці, який виконує фаховий виконавець із фахової естради для фахової публіки. А про той романс, який співають усі, писали двома, щонайбільше трьома реченнями. Про дослі-

БІОГРАФІЧНА НОТА

Мирон Семенович Петровський

(1932 р. н.) – письменник, літературознавець, культуролог. Народився в Одесі. Закінчив філологічний факультет Київського університету імені Тараса Шевченка. У центрі його інтересів – митці, чия творча біографія пов'язана з Києвом, а також периферійні «неофіційні» царини міської культури: дитяча література, романс, кабаре, анекдот. Автор кількох книжок і численних статей. Живе у Києві.

дження й мови не було. Якщо ви візьмете видання пісенних текстів, то на обкладинці завжди написано «Пісні та романси» й у тілі книжки вони не відокремлені, в музикознавчій літературі їх теж не розрізняють. Проте жанрові відмінності є, і співочий загал ніколи їх не переплутає. Народна уява дуже чітко усвідомила модель. Пісня може співатися про що завгодно, романс – тільки про кохання. Зауважте, не про любов, а саме про кохання, іншої теми в романсі немає. Романс – це загальнонародний мелодизований зойк про кохання.

У. Т.: А пісні про кохання?

– Вони на межі між піснею й романсом. Коли романс був заборонений, він став прикидатися ліричною радянською піснею. Він вдався до соціальної мімікрії. Якщо ви послухаєте пісні з кінофільмів 1930–1940-х років, навіть 1950-х, то погодитися, що це справжні романси, які прикидаються піснями. Їхній музичний і словесний устрій цілковито відповідає канонам романсу: відсутність політичних, соціальних, економічних проблем, взагалі «офіційних» проблем...

У. Т.: І це дозволялося...

– Сказати б, напівдозволялося, бо не можна до кінця закручувати гайки. Звісно, тоталітарний устрій будував культуру під себе. Він вимагав жанрів, які уславлюють імперію, монументальних форм – опер, ораторій у музиці, романів у літературі, масових демонстрацій у народному

святкуванні. А лірична радянська пісня була як ковток повітря, як перепочинок від набридлої офіційності мистецтва.

У. Т.: Є думка, що всі чи майже всі негаразди сучасної України йдуть від розмивання органічно-історичної культури міста – при владі здебільшого городяни першого покоління.

– Деморалізованість городян першого покоління – це велика й надзвичайно небезпечна проблема. Зокрема тому, що саме з цього середовища все більше людей входять у громадське життя й структури влади. Колишній селянин, потрапляючи до міста, бачить, що тут живуть якимось інакше, не за сільськими традиціями й звичаями, і робить безгрунтовний висновок, що в місті живуть взагалі без правил. І починає жити без правил. І соціально-етичних, і навіть мовних.

У. Т.: Ви колись пожартували, що Київ стає двомовним містом, маючи на увазі суржик і англійську.

– Є така аномалія. Етимологія слова «суржик» дуже почвально: префікс «су» означає проміжний стан (сутінки – ні день, ні ніч, суглинок – не зовсім глина). Отже, суржик – це суміш жита з насінням диких злаків – щось цілковито неістівне. Коли за радянських часів український селянин ставав городянином, він одразу намагався перейти на російську мову, бо йому здавалося, що таким чином він підвищить

ДУЖЕ ВІДОМИЙ У ВУЗЬКОМУ ТОВАРИСТВІ: «Я не є членом ніякої творчої спілки, у мене немає ученого ступеня або звання. Мені нічого написати на візитівці, окрім імені, адреси і домашнього телефону»

свій соціальний статус. Тепер, коли українська стала державною й престижною, багато хто почав переходити на неї, точніше, на те, що їм здається українською мовою. У результаті суржик знову «приростає», але вже з іншого боку. Не йдеться про депутатів Верховної Ради, для яких варто було б просто відкрити лікнеп, я про дикторів радіо й телебачення... Через це я, як носій двох мов, почувуюся подвійно нещасним. Українській і російській є місце в культурному просторі для співіснування. Але суржик – це ж як суміш мила з морозивом – ні з'їсти, ні вмитися.

Щодо англійської, то в нас уже виріс прошарок молоді, яка ліпше знає англійську, ніж рідну. Забуваючи при цьому, що рідна мова потребує не менш прискіпливого вивчення, ніж іноземна.

У. Т.: Ваша книжка «Майстер і Місто. Київські контексти Михайла Булгакова» перегукується з відомими літературно-культурологічними оповідками Петра Вайля «Геній місця». Київ чи не головний герой і збірки есеїв «Місту і світу».

– Так, важко знайти кращого генія пречудового місця, що зветься Києвом, ніж Михайл Булгаков. У булгаковських розвідках, так само як і в книжці «Місту і світу», я прагнув дізнатися, яким чином Київ відобразився у творчості й долі обраних мною митців. Леся Українка, Осип Мандельштам, Велемір Хлебніков, Януш Корчак, Максим Рильський... Особливо мене цікавили невідомі чи маловідомі факти. Це міг бути якийсь документ чи концепція. Я дуже ціную в будь-якій роботі якість і новизну. Кор-

СУРЖИК – ЦЕ Ж ЯК СУМІШ МИЛА З МОРОЗИВОМ – НІ З'ЇСТИ, НІ ВМИТИСЯ

ней Чуковській не раз казав, що новизна становить одночасно і естетичну, і етичну цінність нашої роботи. Естетичну тому, що вона сприймається як краса. Відсутність новизни сприймається як відсутність краси. Етичну – бо тільки вона дає нам право вимагати уваги до наших висловлювань від аудиторії. Сподіваюся, в кожній моїй роботі все ж було щось нове й несподіване. ■

ХТО ДИВИТЬСЯ РЕКЛАМУ ВДОМА?

ПрессКом® ADVERTISING

Всеукраїнський IndoorVideo оператор

www.presscom.ua

В обидва кінці

WWW.FLYUIA.COM

Барселона
Мадрид
Лісабон

від

159 \$*

Безкоштовно:

- Багаж (до 40 кг)
- Харчування на борту
- Онлайн бронювання
- Онлайн реєстрація на рейс
- Можливість вибору місць у салоні
- Участь у програмі Панорама Клуб

* Кількість місць обмежена.
Збори та податки аеропортів не враховані. Діють інші правила та обмеження.
Придбайте квитки з 01.10.09р. по 12.12.09р. Здійсніть подорож з 01.10.09р. по 31.12.09р.

© 0 44 581 50 50 566 МТС, КИЇВСТАР,
LIFE), BEE LINE

МТС - згідно з тарифною схемою від двійки на місцевий телефон / Київстар та Life - 1 грн за виклику /
BeeLine - 0,95 грн за виклику. Ліцензія МАУ ДАА № 365673 серія АВ від 20.02.2009 р.

МАУ

КІНО

Курортні тортури

Акторський відпочинок all inclusive, замаскований під примітивну комедію

Стрічка Пітера Біллінгслі «Тільки для закоханих» (Couples Retreat) нагадує російські фільми початку 1990-х – у ті часи акторська братія поєднувала приємне з корисним: відпочиваючи на кримських чи сочинських курортах, кіношники паралельно знімали дешеву комедію з нехитрим сюжетом. Зазвичай у таких стрічках грали Александр Панкратов-Чорний та Армен Джигарханян. У голлівудському варіанті «канікулярного» кіно є свої панкратови – актори Вінс Вонс та Джон Фавро, які товаришують між собою та режисером і поза межами знімального майданчика. Паралелі з пострадянським кінематографом стосуються лише форми, адже за змістом це дружнє тріо створило суто американське кіно з усім необхідним антуражем для пропаганди сімейних цінностей поміж середнього класу. У центрі стрічки – чотири типові родини, які багато працюють, а у вільний час полюють за знижками та мікрокредитами. Усе в них відбувається за схемою: вранці – солодкі пластівці, пообід – доставка дітей на спортивні секції, ввечері – телевізор і ноутбук у ліжку. Одного разу ці

У кінотеатрах України з 15 жовтня

економічні спілки сімейного типу (назвати їх родинами не повернеться язик) помічають, що черговий ремонт у туалеті не реставрує їхніх затертих подружніх стосунків. Щоб зміцнити шлюбні узи, вони вирушають до «Едему» – на дорогий полінезійський курорт, де найкращі психологи світу рятують сім'ї від загрози розлучення. Звісно, до послуг «лікарів душ» в острівному санаторії додаються джакузі, SPA, комплексні меню, дайвінг та інші принади цивілізації, що цікавлять подружжя значно більше за всі нью ейдж практики разом узяті. Якщо стійко досидіти до кінця фільму, можна нарешті побачити обіцяне

Анонси

24 жовтня, 19.00

«Сплін»

Альта-Експо (Київ, Московський пр-т, 11а)
Великий концерт російського рок-гурту «Сплін» присвячений новій збірці «Сигнал из космосу». Десять студійна платівка містить 18 композицій, на створення яких Александра Васильєва надихнуло народження сина. За словами вокаліста гурту, головна тема всієї пісні зі свіжого диска – космос і стан невагомості. Ювілейний альбом (цього року «Сплін» святкує 15-річчя) пітерського колективу нетрадиційний за звучанням і цілісний за змістом. «Сигнал из космосу» – це фактично роман, сповнений різними персонажами, подіями й алгоріями.

24 жовтня, 15.00

Презентація книжки Ростислави Павлишин

Культурно-мистецький центр «Є» (Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 31)
Авторка книжки «Америка: втрачений чи відновлений рай?» Ростислава Павлишин знає про життя емігрантів у США не зі сторонніх джерел, а з власного досвіду. Українська журналістка прожила у Штатах сім років, працюючи доглядальницею за літніми людьми, нянею та прибиральницею, однак не стала типовою американкою. У своїй книжці письменниця відтворила невігадані історії з життя українців за кордоном і зафіксувала незашореним оком особливості американських традицій та мультинаціональної ментальності.

25 жовтня, 18.00

Фінал The Global Battle of the Bands

Клуб «Бінго» (Київ, пр-т Перемоги, 112)
Щороку найбільший всесвітній живий музичний чемпіонат, створений задля пошуків талантів, закінчується грудневими концертами в Лондоні. У столиці Британії професійне журі обирає «Кращий новий гурт світу». Наша країна змагатиметься «у глобальній битві» вже шосте, однак для початку ми маємо визначитися з національним переможцем. Український фінал GBOV буде дуже напруженим дійством – за звання найкращого молодого гурту змагатимуться 14 команд. Поміж них «Гапочка», Kislorod, The Electric Dream, «Рада» та 5ziROCK.

CD

Поза конвеєром

Від початку – а таким слід вважати 1999-й, коли Росава збрала перший урожай музичних нагород, – вона суттєво відрізнялася від співучого поп-бомонду розвинутою музичною культурою. До світу звуків Росава ввійшла легко: її батько диригував оркестром і був трубачем. У 1994-му Олена Янчук (справжнє ім'я співачки) виграла престижну стипендію і навчалася класичного джазового вокалу в канадському коледжі. Свої перші пісні вона написала разом із Едуардом Прислупою («Неділею»). Їхній синтез народного мелосу з сучасним трип-хоповим аранжуванням виглядала природно й стильно. Про це свідчить дебютник «Просто неба» – проект тандему «співачка-композитор» та студії «Гадюкіні рекордз». Далі були «Колісанки» – поєднання авторських і народних коліскових за участю колективу «Гурт ЙоГурт». Схильність до рафінованих джазових експериментів продемонстрував минулорічний диск Lotus feat. Rosava – продукт спільних композиторських візій Леоніда Титова і Росави. Новий альбом «Тепер і потім», спродюсований нею самою, присвячений десятиріччю творчої діяльності. Найголовнішою принадою платівки є доволі свіжа та несподівана якість пісенного матеріалу, який співачка окреслює як «урбаністичну романтику». Зважаючи на фаховий підхід, зовсім не випадково в альбомі задіяні музиканти Тетяна Шамшетдінова, Геннадій Сидоров та Светіслав Грбіч. Цей диск – рідкісний на наших теренах зразок розумної попмузики, не захарашеної штампами маскульту.

Росава. Тепер і потім. – Compmusic, 2009

Наталія Петринська

Олександр Бвтушенко

духовне переродження і відновлення подружньої ідилії. Вже у фінальних кадрах наші герої постають як міцні родини, випробувані курортними спокусами та психологічними тренінгами. Після перегляду цієї фальшивої комедії з кількома жартами про несподівану ерекцію виникає єдине бажання – нарешті зітхнути з полегшенням. Щоправда, ця дихальна реакція не стосується американців – у кінотеатрах США «Тільки для закоханих» ще на стартовому тижні прокату посіла впевнене місце лідера.

26 жовтня, 19.00

«Ерісіоні»

Палац «Україна»
(Київ, вул. Велика
Васильківська, 103)

Ансамблю народної пісні й танцю Грузії виповнилося 123 роки. З часів створення «Ерісіоні» розрісся з невеличкого грузинського хору до масштабного міжнародного проекту, що вмістив у своєму репертуарі історію розвитку музичної культури Кавказу. Цей колектив збирав ансамблі на всіх континентах завдяки вдалому поєднанню формату етношоу з ультрасучасними сценічними технологіями. Під час київського концерту грузинський ансамбль продемонструє одну зі своїх найвидовищних постановок, у якій задіяно понад 100 артистів.

28 жовтня – 1 листопада До 5 листопада

«Рутенія»

Інститут декоративно-прикладного мистецтва
(Київ, вул. Кіквідзе, 32)

У межах Всеукраїнського фестивалю каліграфії та шрифту відбуватимуться виставки визнаних класиків європейської, іранської та японської каліграфії. Окрім майстрів, свої вміння у галузі прикладної графіки демонструватимуть молоді художники, роботи яких виконані за допомогою різних технік та матеріалів (туш, чорнила, папір). Також у програмі майстер-класи, пленерний практикум «Вулична каліграфія», інсталяційні перформанси й експозиція з відомої шрифтової акції «Свято Кирилиці», яку щороку проводять у Харкові.

Галерея «Боттега»
(Київ, вул. Михайлівська, 226)

Після смерті художника Олега Голосія його дружина і муза Валерія Трубіна надовго зникла з мистецьких горизонтів України. Мандруючи Америкою та Гавайськими островами, Трубіна шукала свої «таємні сади» – затишні безлюдні місця, надійно заховані від інших. Спогади художниці про сакральні простори вилилися у серію пейзажних полотен із виразним філософсько-містичним начинням. Основна ідея робіт мисткині наскрізь «екологічна»: від прісної повсякденності можна втекти, лише повернувшись у світ природи.

Лист із сімдесятих

Верлібри та есеї пражького естета повертають українцям їхнє недавнє минуле

Автор:
Ілько Майдачевський

Вона взагалі не мала б вийти в Україні у нинішні важкі часи. Тому що про дисидентів, тому що переклад із російської, тому що вірші, тим більше верлібром, ще кілька есеїв. Тобто нічого такого, що чіпляло б. Хіба що ім'я автора: Ігор Померанцев, знайомий за програмами радіо «Свобода» та останнім часом своїми артистичними колонками у **Тижні**. Може, хтось згадає його попередні книжки, видані в Росії, особливо «Червоне сухе» – типові висловлювання життерадісного естета і космополіта.

Нова книжка, що вийшла українською у видавництві «Грані-Т», може відгукнутися тільки в тих, хто не лише жив у 1960–1970-ті, а й не хоче забувати про цей період безчасся. Тут є велика проблема: тема українських дисидентів цікавить невелике коло ангажованих читачів, суспільство ж до неї байдуже. Так само й у ширшому сенсі: мало кого посправжньому цікавить епоха застою в Україні, хоча саме в ній треба шукати коріння всіх нинішніх хвороб: і моральний релятивізм, і відсутність ідеалів, і побутову ненажерливість, і прозорі комсомольсько-кагебістські очі нинішньої еліти.

Щоб привернути увагу сучасного українця до колізій часів Щербицького, потрібен саме такий, певною мірою сторонній свідок: росіянин, котрий народився в Саратові, ріс у Чернівцях, а потім перетнувся з київськими дисидентами. Чому його надовго не посадили, не є загадкою: республіканський КГБ був «зато-

чений» на дві цілі: а) «українських буржуазних націоналістів» і б) «сіоністів». Інші об'єкти для них не те що не існували, але за них орденів не давали. Померанцев щасливо прослизнув між жорнами і врятувався в еміграції. Можливо, серед іншого, щоб виконати цю свою місію свідка. Спершу перед міжнародними правозахисними організаціями, потім уже перед нами.

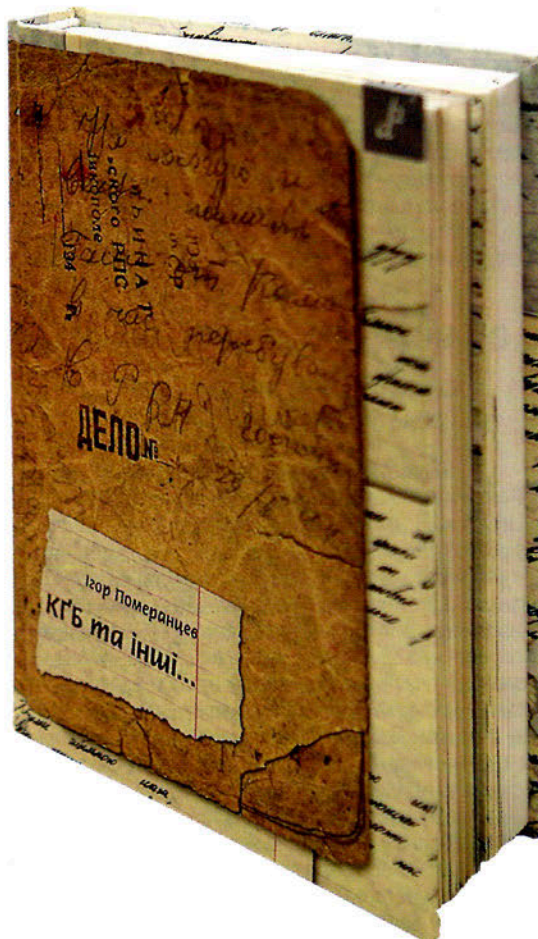
Логічне запитання: навіщо перекладати сьогодні російські

тексти, адже ми всі нібито білінгви? Відповідь дав ще тоді, у 1970-ті, Іван Світличний – саме він, перебуваючи на зоні в Мордовії, переклав українською два померанцевські вірші, пославши в майбутнє чіткий сигнал: це потрібно. Решту роботи виконали вже тепер Іван Андрусак і сама видавчиня Діана Ключко. На читача чекають певні зусилля: в тексті фігурують якийсь Іван, якась Надія, якийсь Іосіф, якийсь Гелій, якийсь Євген. Треба зануритися в епоху, щоби вирахувати, що йдеться про Світличних, про Зісельса, про Снегірьова, про Сверстюка. Таке оточення. Не казати: просто пощастило, адже більшість сучасників робили все, щоби від такого щастя триматися якнайдалі. Коло спілкування Померанцева – і доля, і його особистий вибір.

Щоб остаточно переконатися, що зусилля й жертви українських сімдесятників були не марними, недостатньо себе заспокоїти: мовляв, пам'ятник їм – існування незалежної України. Непогано було б, щоби нинішні українці згадували не лише окремі імена героїв, а й те липуче застійне повітря, де так важко було бути сміливим, гідним, розкутим, веселим. Ця книжка передусім саме про повітря.

Постаті героїв у переказі завжди виглядають дещо штучними. Інколи нецікавими. Інколи навіть непривабливими. Тим більше цих героїв. Померанцев сам каже: «Дисиденти були важкими людьми». Потрібен справжній талант, щоби повернути сучасникам і нащадкам їхні теплі обличчя, вмонтовані в холодну, огидну епоху.

До речі, в Росії оригіналу так і не видали. Не на часі. ■

Ігор Померанцев. «КГБ та інші...». – К: «Грані-Т», 2009

Звук та відео

для всіх видів комерційних приміщень

- | Фонове озвучування приміщень
- | Обладнання для відображення відео
- | Програмне забезпечення
- | Встановлення, налагодження, сервіс

на фото: співробітники ТОВ "ПрессКом" (С. Шабак, Е. Волжан, А. Цирюк, Д. Євдокимов, А. Озарчик, С. Шлак)

ПрессКом® TECHNOLOGY

тел./факс: (044) 585-97-27
www.avinstall.com.ua

ВІРТУОЗ ФРАНЦУЗЬКОЇ КУХНІ АНДРЕ ПЕЛЬТРЕ
З СЕЗОННИМИ НОВИНКАМИ МЕНЮ

м. Київ, вул. Городецького 5
Телефон: 279-5422, 279-6822

у житті-як у кіно...

**Працюємо для Вас
24 години на добу**

«Молодість-2009»

Комплексне відображення інтелектуального кіно у чарівному дзеркалі, що ніколи не старіє

Автор: Наталка Петринська, інфографіка: Павло Ніц

■ ФЕСТИВАЛЬ ФЕСТИВАЛІВ

Одна з найцікавіших програм «Молодість», що традиційно збирає вершки з міжнародних кінофорумів. До цієї добірки потрапили знакові стрічки цьогорічних фестивалів. Зокрема, володар Гран-прі Канн-2009 фільм «Пророк» французького режисера Жака Одіяра – своєрідний експеримент-спостереження за становленням особистості у в'язничних умовах, зроблений без жодних дидактичних меседжів. Також у програмі «Біла стрічка» Міхаеля Ханеке, «Антихрист» Ларса фон Трієра, «Замерзлі душі» Софі Бартез тощо.

■ ПАНОРАМА УКРАЇНСЬКОГО КІНО 2008–2009

Про що знімають молоді українські режисери і наскільки майстерно вони це роблять, відобразить калейдоскоп короткометражних стрічок останніх років. Перелік вітчизняного кіно сформували не лише дебютні роботи початківців, а й стрічки досвідченіших авторів: «Мама померла в суботу» Максима Васяновича, Impression Ігоря Бутиріна, «Земляни» Ольги Самолєвської, «Прибулець» Дмитра Мойсєєва та «Горда сльоза» Сергія Дорійчука.

■ ФРАНЦУЗЬКЕ КІНО СЬОГОДНІ

Поміж відомих імен французької програми – Франсуа Озон із новим фільмом «Рікі» – нестандартним нагадуванням про те, що диво може постати навіть серед бруду та байдужості. «Сестра посмішка» Стіна Конінкса – ще одна стрічка, просякнута гуманізмом. В її основі лежить життєпис бельгійської черниці Жаннін Декерс, яка подарувала французам хітову пісню *Dominique, piqûe, piqûe...* А «Рай – це Захід» (режисер Коста-Гаврас) змалює історії різних людей, натякаючи, що героєм може бути кожен.

■ НІМЕЦЬКИЙ БУЛЬВАР

Найцікавіші стрічки цієї добірки вкотре доводять, що німці небайдужі до гостросоціальних тем у кіно. Режисер Ханс-Крістіан Шмідт у фільмі «Штурм» занурюється у боснійський конфлікт між православними та мусульманами, зображений кризь призму сприйняття молоді дівчини, постраждалої від військового злочинця. «Безіменна – жінка в Берліні» Макса Фербербока побудована на реальному щоденнику, написаному в підвалі будинку під час бомбардування німецької столиці Червоною армією.

**ФЕСТИВАЛЬНІ
ЛОКАЦІЇ**

 Кінотеатр «КІЇВ»
(вул. Велика Васильківська, 19)

 Кінотеатр «ЖОВТЕНЬ»
(вул. Костянтинівська, 26)

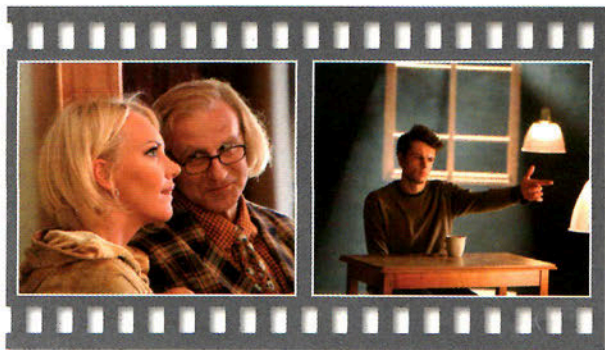
 «БУДИНОК КІНО»
(вул. Саксаганського, 6)

Кийвський кінофестиваль поєднує юнацький ентузіазм зі зрілою вираженістю – співіснування невимушеної неформальної атмосфери разом із солідними вартісними програмами робить цю імпрезу найголовнішою кіноподією року. До того ж «Молодість» – фактично єдиний майданчик, де можна побачити нові стрічки українських режисерів і пересвідчитися, що вітчизняне перебуває хоча б на

стадії жевріння. Окрім традиційної конкурсної добірки, цьогорічний фестиваль представить низку тематичних програм, ретроспектив та спеціальних подій. 24 жовтня у кінотеатрі «Київ» імпрезу відкриє «Коко Шанель та Ігор Стравінський» – історія пристрасті двох творчих особистостей, яку розповість французький режисер Ян Кунен. Закриватиме «Молодість» (1 листопада) також біографія – військова драма Фло-

ріана Галленбергера «Джон Рабе», присвячена рятувальникові кількасот тисяч осіб під час китайсько-японського конфлікту, відомого як «нанкінська різанина». Поміж повнометражних конкурсних стрічок на особливу увагу заслуговують «Мачан – омріяна гра» Уберто Пазоліні, «Я вбив свою матір» Ксав'є Долана, «Любов та гнів» Мортена Гізе, «Росія 88» Павла Бардіна та «Територія забулених» Каролін Штруббе. ■

■ УКРАЇНСЬКІ ПРЕМ'ЄРИ

Три повнометражні стрічки, відзняті нашими кінематографістами, охоплюють діаметрально протилежні тематики і жанри. Трагікомедія «День переможених» Валерія Ямбурського – екранізація роману «Криза» Володимира Яворівського – глузує з абсурдності догматичного радянського світогляду сільських активістів. Натомість режисерку фільму «Одного разу я прокинулась» Марину Кондратьєву цікавить внутрішній світ мрійників, а Олександр Ітигілов досліджує сучасні закони гламуру в комедії «Блондинка в нокауті».

■ СХІДНИЙ ЕКСПРЕС

Програму сформували стрічки 2008–2009 років із Росії, Польщі, Сербії, Угорщини та Хорватії. Свіжий опус режисера Олександра Шапіро «Беспорно» шукає витоки порнографії не в заборонених речах, а в сірій буденності, сповненій жагою наживи та цинізмом. «Мала Москва» Вальдемара Кшистека фіксує трагедію особистості, розчавленої радянською владою, а «Сьоме коло» Арпада Сопітса намагається розібратися в непростому світі підліткових ілюзій.

Кінотеатр «БАТТЕРФЛЯЙ DELUXE»
(вул. Горького, 25)

Кінотеатр «МЕГАПЛЕКС»
(Московський пр-т, 34-В)

■ НОВЕ РОСІЙСЬКЕ КІНО

Здається, що строкате полотно російського авторського кіно зшите чорними нитками безнадії. Сорокарічна бібліотекарка, героїня стрічки «Бубон, барабан» Алексея Мізгір'ова, живе у самотності й постійній боротьбі з обставинами. Не менше страждає і молодший лейтенант міліції Геля у «Казці про темряву» Ніколая Хомерікі, як і персонажі психоделічного «Кисню» Івана Виріпаєва. Однак песимістичні хмари здатні розвіяти «любовний» альманах «Коротке замикання» та абсурдистська комедія «Божевільна допомога».

■ КІНО ІЗРАЇЛЮ

Розмаїття сучасного ізраїльського кіно представлене шістьма картинками, поміж яких «Кармель» Амоса Гітая – кінематографічний літопис, де перетинаються минуле і сучасність єврейського народу. Ще одна спроба гітаєвської історичної реконструкції – драма «Одного дня ти зрозумієш», що відсилає глядачів у часи німецької окупації Франції, яка супроводжувалася депортацією євреїв. Крім того, у добірці опинилися стрічки «Лимонне дерево» Еран Рікліс, «Медузи» Ет'гара Керета та «Сім хвилин у раю» Омрі Гівон.

Золоте кільце ХАРКІВЩИНИ

Навколо екс-столиці України, історичного центру Слобожанщини, згуртовано ціле сузір'я містечок і селищ, які можуть зацікавити будь-якого культурного мандрівника

Автор:
Станіслав
Мінаков

Фото:
Макс Левін

Дендропарк Каразіних у Червоному Куті, маєток мистців Лансере й Бенуа в селі Нескучне, де виросла художниця Зінаїда Серебрякова, Ізюм, де Йоасаф Білгородський (Горленко) знайшов на купі вугілля чудотворну ікону Богородиці. А ще Богодухів, Куп'янськ, Зміїв, Сковородівка!.. Кожному населеному пункту Харківщини варто було б присвятити окрему книгу, але поки що трохи про деякі з них.

НАТАЛІЇВКА: ХРАМ АВТОРА МАВЗОЛЕЮ

Неподалік Харкова, по сусідству з Мурафою, розташоване село Наталіївка, яке понад століття тому збудував знаменитий цукровий магнат Павло Харитоненко для улюбленої доньки. Із селом сусідить храм Усемилоствитого Спаса – будівлі нещодавно виповнилося 105 років. Це місце відоме парафіянам, а також фахівцям архітектури й краєзнавцям, любите-

лям старовини, туристам і грибникам.

Чимало часу тут простояли, прикрашаючи в'їзд до Наталіївки, дві кам'яні скіфські баби, що зберігалися на харківській землі протягом ледве не тисячоліття. Місцеві мешканці називали їх «Дідом і Бабою», але кілька років тому статуї хтось спалив і викрав.

А чому дивуватися, якщо наші ж співгромадяни тут-таки повідбивали ноги Христові Розп'ятому, виліпленому на південному фа-

пов'язує. Учасник реставрації (1904–1908 рр.) давньої церкви Св. Василя Великого в Овручі, яку збудував у XII ст. знаменитий Петро Мілонег. Церква лежала в руїнах із часів Батия. Щусєв також звів Троїцький храм у Почаївській лаврі.

А цукровар Павло Харитоненко розбив у Наталівці парк із газонами й квітниками, рідкісними породами дерев, зокрема карельською березою, а в центрі поставив двоповерховий просторий будинок, архітектурою подібний до швейцарських шалі або англійських котеджів.

ШАРІВКА: ПАРК І ПАЛАЦ

Якщо ви любите щось поміцькому суворо організоване, прагнете орднуугу (наскільки взагалі він можливий у наших слобожанських краях), вирушайте до Шарівки.

Шарівський парк – за 60 км від Харкова. Датований він початком XIX ст. Заснований за поміщиків Ольховських, один із яких, беручи участь у Вітчизняній війні 1812 року, побував у Парижі, надивився тамтешніх версалів і замислив створити щось схоже у себе. Наприкінці XIX ст. хазяїном маєтку став ще один багатий цукровар – Леопольд Кеніг. На початку XX ст. садиба отримала закінчене композиційно-архітектурне рішення: парадний в'їзд оформили у псевдоготичному стилі із зубцями й башточками.

Головною прикрасою Шарівського парку є двоповерховий, із парадним під'їздом замок-палац. Вхід оформлений двома прямокутними колонами, що підтримують вузький балкон. Нижче від замку розташовані тераси, такі собі «сади Семіраміди». На

нижній терасі висаджено дві алеї пірамідальних вікових дубів. А ще нижче – невеликий мальовничий ставок, що заріс ряскою, і за ним ще один.

Біля насипу, який розділяє ставки, височіє самотній дуб. У парку таких поважних дерев понад 20, їхній вік – від 200 до 500 років. Є дуб і 600-літній. Обійшовши Великий Став, можна побачити будиночок лісника, а в низині – Камінь Коханья (завширшки метр на два). Легковірні подеуюють, що коли на нього залізти з дружиною чи коханкою, любов буде вічна.

Поблизу віддаленого ставка є «бездонна» яма з чорною водою – хтось може розповісти вам про метеорит, який начебто сюди колись упав. Але ж колодязь цей восьмигранний, правильної геометричної форми. Виходить, зроблений людьми.

У Шарівці все оповито площем і виноградом. Архітектура парку створює враження, нібито з будиночка ось-ось вийде гном або гобіт. У замку-палаці 26 кімнат і три зали, однак навряд чи варто заходити всередину: там нині санаторій для хворих на туберкульоз. Утім, це не заважає здалеку милуватися парком та озерами. А в один із приїздів я таки зважився й умовив тамтешнього працівника показати примітні куточки палацу, де не мешкають хворі. Найбільше вразила бібліотека, що масивними палями впирається у високу стелю, а також гігантський камінь.

ЛЮБОТИН: БІЛЯ ПРИЗАБУТИХ СВЯТОПОЛКІВ

У містечку Люботині, райцентрі, розташованому на захід від Харкова, як запевняють краєзнавці, ▶

саді храму російським скульптором Сергієм Коньонковим. Наталівський храм у радянські часи перероблявся то під більярдну, то під бібліотеку, то під котельню. Тепер поблизу живуть ченці, у храмі ведуться служби. На кутках дверей церкви висить кольорова принтерна роздруківка з розкладом служб (по суботах о 14.00, по неділях о 8.00). Нам пощастило: бабуся в біленькій хустині милостиво відмикає несподіваним прощанам масивні двері.

Храм цей створив 35-річний архітектор Олексій Щусєв, який пізніше, у радянські часи, став відомим як автор Мавзолею Леніна й Казанського вокзалу в Москві. З Україною його теж децю

ПАРК ДОКРЕМ-ЛІВСЬКОГО ПЕРІОДУ. Замолоду Олексій Щусєв спроектував оцей Спасо-Преображенський храм, але пізніше уславився як автор комуністичної трибуни-склепу – мавзолею Леніна

ЗАМОК-ПАЛАЦ.
Будівля у німецькому дусі, яку звів у Шарівці Леопольд Кеніг. Зараз тут туберкульозний санаторій

АУРА ІДЕАЛІСТА.
Церкву святого Миколи на околицях Люботина відвідував філософ Микола Бердяєв

ХРЕСТИ КНЯЗІВ.
Упокоєння родини Святополк-Мирських, два покоління якої зробили чимало добра на Слобожанщині

деякий час жив на дачі філософ Микола Бердяєв, уродженець Києва. Люботин розкинувся в долині, а тому дуже мальовничий. Цю красу видно здалеку ще з вікон електрички (сюди хвилин 40 їзди від Харкова), та й із маршрутки також, що добігає сюди ще швидше. Заглянемо й у цей куточок Слобожанщини.

На околиці Люботина реставрується збудована 1843 року церква Св. Миколи. Поруч із нею знаходимо кам'яний хрест, що вже напівобсипався, і дві плити. Це поховання князів Святополк-Мирських. У брежнєвські часи склеп розграбували і сплюндрували вандалі.

Цікава військова кар'єра князя Дмитра Святополк-Мирського (1825–1899). Харківський дослідник Д. Губін зазначає, що цей нащадок української й литовської шляхти виріс в Алжирі й, приїхавши на батьківщину, не знав ані слова російською чи українською. 1844 року Святополк-Мирський вступив на військову службу в царську армію, воював під Севастополем, на Кавказі. На території Кутаїської губернії він запроваджував місцеве самоврядування й суд присяжних; одружився там із грузинською княжною Софією Орбелані. Дослужився до генерала від інфантерії й згодом опинився на посаді харківського генерал-губернатора в один із найдраматичніших моментів історії імперії. 1 березня 1881 року терористи підірвали кортеж російського царя Олександра II. Потім усіма західними та південними губерніями Російської імперії прокотилася хвиля єврейських погромів. Цареві намісники нічого не змогли вдіяти зі шквалом насильства ніде, крім Харкова. Дмитро Іванович у ті дні заборонив продаж спиртного й особисто попередив обивателів, що за участь у безладді піддаватиме військовому трибуналу, який має право карати аж до розстрілу. Ці заходи не скасувалися до 1917 року.

Пішовши у відставку, князь оселився в маєтку Півка у Люботині й звідти писав колишньому товаришеві по військовій службі, графові Львові Толстому: «Не можна кудись рухатися, а тим більше направляти інших, не знаючи, куди й навіщо. От чому я зажив у селі».

Друга призабута могила належить його синові Петрові (1857–1914) – міністрові внутрішніх справ Росії у 1904–1905 роках. Не зумівши запобігти Кривавій неділі 9 січня 1905 року, коли поліція розстріляла мирну маніфестацію, Петро Святополк-Мирський пішов у відставку. І тут, на околиці Люботина, збудував школу, лікарню й аптеку.

ЧУГУЇВ: ВОТЧИНА РЕПІНА

Чугуїв – на південний схід від Харкова. Якась година їзди будь-яким видом транспорту, рух жвавий.

Місто будували козаки-запорожці й російські служиві («москалі») на чолі з Максимом Ладиженським. Дослідники повідомляють, що більшість козаків осіли не в самому Чугуєві, а на хуторах навколо. Забилили крейдюю мазанки, під плугом піднялася земля-цілина. Козаки засіяли величезні поля яриці, поставили пасіки й млини. Працьовиті українці були щасливі, що в них прибуло землі. Але ж оселили їх тут задля дозорної прикордонної служби! Тож у вільнолюбного козацтва почалися тертя з воєводою, котрий, як кажуть, зловживав владою і навіть привласнював гроші козаків. Тоді на чолі із сотником Розсохою вони підняли бунт і пішли на батьківщину, в глибинну Україну.

Натомість Чугуїв заселили російські стрільці, козаки, дворяни. У спустілих українських хатах зазвучала російська мова. Сюди ж утік 1639 року після свого повстання проти поляків гетьман Яків Остряница із загonom козаків. Наприкінці XVII ст. до Чугуєва переселилися для несення військової служби «друзі степів» калмики, а в середині XVIII ст. – полонені німецькі солдати.

На початку XIX ст. по всій імперії військовий міністр Аракчєєв заходився засновувати військові поселення – містаказарми. Українцям це не сподобалося, вони почали бунтувати проти тиранії й муштри. Найбільше повстання у військових поселеннях спалахнуло саме в Чугуєві 1819 року. Аракчєєв власноруч утихомирював заколотників, і Чугуїв став місцем розправи. Батьки повсталих дітей наказували не просити пощади в карателів. Ці чугуївські події знайшли

ЧУГУЇВСЬКІ ПОДІЇ ГОГОЛЬ ЗМАЛЮВАВ У «ТАРАСІ БУЛЬБІ», ПЕРЕНІСИ МІСЦЕ СТРАТИ ДО ВАРШАВИ

відгук у Гоголя та Пушкіна: прозаїк змалював їх у «Тарасі Бульбі», тільки переніс місце публічної страти із Чугуєва до Варшави, а поет відзначився епіграмою на Аракчєєва: «У столиці він – капрал, у Чугуєві – Нерон».

На цих теренах козацька брага бродила і в часи визвольних змагань у 1920-ті, про що свідчить популярна кінокомедія «Весілля в Малинівці» (село під Чугуєвом). У ній було показано замовчуваних радянською історіографією гуляйпільських та слобожанських отаманів-анархістів, хоча й у кривому дзеркалі соцреалізму.

Чугуїв знаний також тим, що тут жив Ілля Рєпін. Живописець народився в сім'ї військового поселенця-рекрута, який відслужив у війську 25 років. Шанувальники реалістичного живопису в маленькому будинку на вул. Рози Люксембург, 8 (яка тут, звісно, ніколи й не ночувала) знайдуть Меморіальний будинок-музей Рєпіна. Основну увагу в експозиції приділено саме чугуївському періоду його творчості, а також українським зв'язкам художника. Крім рєпінських оригіналів, тут зберігаються роботи художників його оточення: Валентина Серова, Микола Пимоненка, Володимира Маковського.

«Золоте кільце» Харківщини милує око й тішить душу поціновувачів історії. Що не селище – діамант, шкода, що шляхи до кожного з них не надто протоптані й заасфальтовані. ■

МІСТО ІЛЛІ
РЕПІНА.
У сучасному
Чугуєві зберегли
хатинку, в якій
народився автор
знаменитого
полотна
«Запорожці
пишуть листа
турецькому
султанові»

СПІЛКУВАННЯ БЕЗ КОРДОНІВ

Днями літали на Сицилію. Там сонячно і тепло. Сицилійці неохоче переходили на відомі нам англійську й французьку. Проте ми їх, а вони нас розуміли. Донька і син без перешкод спілкувалися з продавцями, рибалками, офіціантами, маленькими сицилійцями. У момент спілкування у них не виникало жодних думок про те, якою мовою вони між собою говорять, бо основними все одно залишаються погляд, жест, міміка, емоція. А ще наші діти там постійно купалися в морі уваги, опіки і поваги, захоплення всіх сторонніх дорослих. Дітлахи це відчувають, повертаються додому їм не хотілося. ■

Таня
Овчар

Анатолій
Дністровий

Олена
Чекан

Роман
Кабачій

СОЦІАЛЬНЕ ВИРІВНЮВАННЯ

Оце полежав я, любі друзі, в муніципальній лікарні. Ну що я можу сказати? Вражень – вагон. Не битиму по душі нашу поганеньку медичну галузь, а поділюся лише одним спостереженням – за хворими. На ліжко-місці ліворуч від мене лежав дідок, навколо якого щодня товклася зграя родичів, співробітників родичів, словом, палата завжди була набита «охороною». Водночас на ліжко-місці праворуч від мого покляли... бомжа, в якого посиніло-пожовкло-почервоніло-почорнілі ноги були вкриті дикими виразками і від них не менш дико тхнуло. Я уявив усю складність цієї ієрархії: заможний дідок – я – бомж. Мене враз осінило: то це ж стратегія соціального вирівнювання! Тільки вона чомусь здійснюється лише в описаний спосіб. ■

ЄВРОПОВАГА

У переддень футбольного матчу між Україною та Англією ваш покірний слуга їхав до Дніпропетровська, де й мала відбутися гра. В купе я опинився сам на сам із трьома здорованями з Портсмута і Лондона. Коли експрес стояв у Знам'янці, повз вагон проходив залізничник, який бив молотком по колесах. Чоловіг мав ляпки мазуту на щоці та зв'язчим поглядом дивився у вікна. «Хто це?» – запитав англієць. «Та він вас шукає, в нас тут узагалі вашого брата не люблять», – пожартував я. Британці похапцем відсунулися від вікна й опісля з острахом зиркали у мій бік всю дорогу. Навіть гордість пройняла: що не кажи, поважають нас у Європі. ■

Богдан
Буткевич

СТЕРЕОТИПИ

«Вона каже, що я не чоловік, вона не поважає моєї мами, їй потрібні тільки мої гроші. Я не знаю, як жити далі». Цей зойк розпачу я випадково почув на автозаправці. Думаєте, розмовляли музиканти зі скрипочками чи хоча б офісний планктон? Два здоровенні качки в кілограмових золотих ланцюгах із хрестами тусали колеса своїх брабусів. Пітекантропи з низьким чолом, бритими черепами й очима кілерів. До п'яти років дитина вже вцент забита стереотипами, дорослі й поготів. Тож люблю, коли життя підкидає щось за межами ustalених понять. Наприклад, Гіларі Клінтон під час офіційного візиту до Росії. Сходить із трапа літака, сама тримаючи над собою парасоло. Вперше бачу, щоб особа її рангу так чинила. ■

ЗОВНІШНІСТЬ ОМАНЛИВА

Хворий на ДЦП хлопець відчайдушно намагався здолати потужний людський потік на квітській станції метро «Вокзальна», доки на нього не налетів і збив з ніг один із пасажирів. Те, що я побачив далі, мене прикро вразило. Пристойно вдягнений, інтелігентний на вигляд юнак байдуже обійшов свою жертву, яка безуспішно намагалася стати на ноги, і без слова вибачення побіг далі на ескалатор. Першим на допомогу бідоласі кинувся хлопець у кеппі-качечці, за якою просунута молодь упізнає однолітків із передмість та міських околиць. Під пристойним виглядом може ховатися бездушна потвора, а під личиною хулігана – добре серце. ■

Дмитро
Губенко

КОЖНОМУ СВОЄ

Письменник Кокотюха на сторінках одного з видань закликав повернути душевнохворим психлікарні. Гадаєте, невдалий жарт? Щоб переконатися у протилежному, запрошую проїхатися електричкою з Києва в ірпінському напрямку: можна вислухати погрозу бути скинутим під поїзд, отримати пляшкою з-під пива по пиці й узагалі «смерть вам вічна». І все це у виконанні невисокого зросту жіночки охайної зовнішності з дамською сумочкою на плечах. З одного боку, її промови до оточуючих виглядають як перевірка на психологічну стійкість, з іншого – змушують замислитися про силу слова. Не всі цю перевірку проходять, особливо зриваються сільські тітки та приміські гопники. А жіночку шкода: відправляти десятки людей щодня до пекла – це вам не жарт. ■

МЕТА: ВИЖИТИ

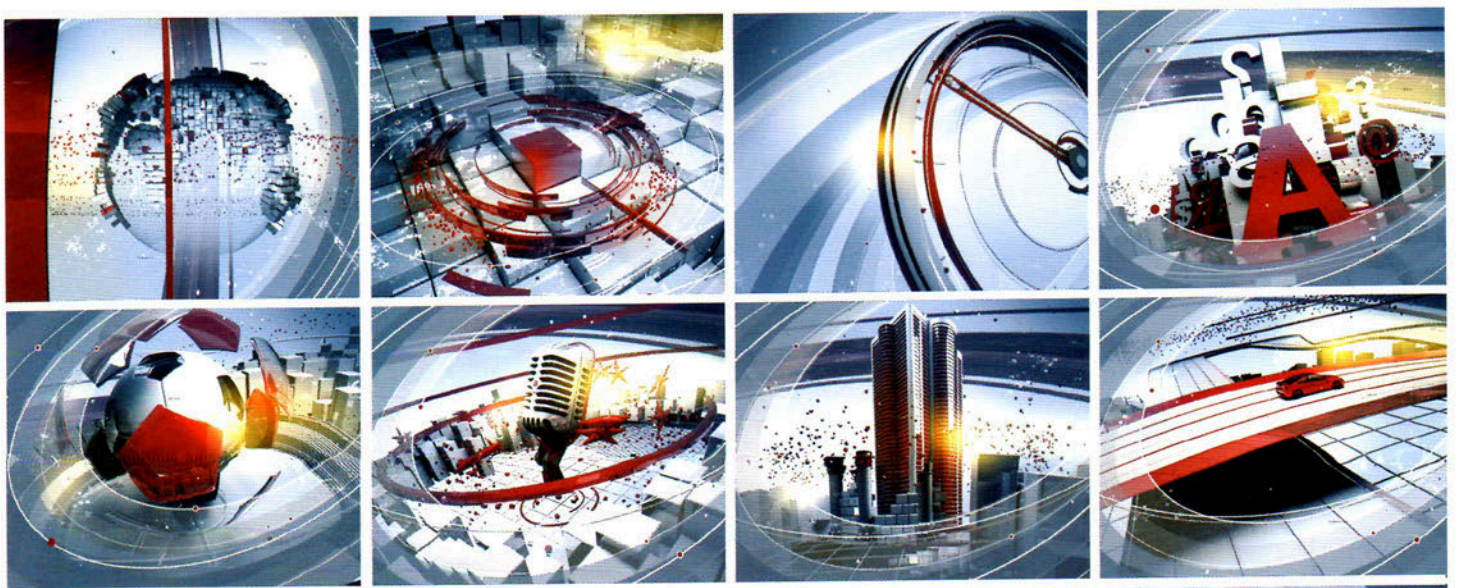
На Межі

соціальне розслідування
з Христиною Бондаренко

22:00
п'ятниця

КУРСИ ВАЛЮТ ⊙

ЕКОНОМІКА ⊙

⊙ **ФУТБОЛ**

⊙ **СПОРТ**

ОГЛЯД ПРЕСИ ⊙

ПОГОДА ⊙

24

телеканал новин

ВСЕ ВКЛЮЧЕНО

НОВИНИ ⊙

